

พิสูจน์: พื้นฐานการเก็บข้อมูล ด้านสิทธิ

Prove It: Documenting Rights Abuses

พิสูจน์:
พื้นฐานการเก็บข้อมูลด้านสิทธิ
Prove It: Documenting Rights Abuses

พิสูจน์: พื้นฐานการเก็บข้อมูลด้านสิทธิ

Prove It: Documenting Rights Abuses

พิมพ์ครั้งที่ 1 มิถุนายน 2554 จำนวน 500 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล 978-974-350-620-8

จัดทำและจัดพิมพ์ มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอ็ดส์ (ITAG)
ศูนย์กฎหมายเอ็ดส์กอร์เกตา ประเทศจีน (Korekata AIDS Law Center)
หน่วยเอเชีย คะตาลีสต์ ประเทศสหรัฐอเมริกา (Asia Catalyst)

สนับสนุนงบประมาณ Levi Strauss Foundation
Open Society Foundations
Seven Sisters
US - China Legal Cooperation Fund

ผู้แปล พิภพ อุดมอิทธิพงศ์

พิสูจน์อักษร วิภาวรรณ สุวรรณวงษ์

รูปเล่ม วัฒนสินธุ์ สุวรรตนาพันธ์

สารบัญ

เกี่ยวกับศึกษา พิสูจน์ และเปลี่ยนแปลง: หลักสูตรสิทธิศึกษาสำหรับกลุ่มระดับรากหญ้า	4
เกริ่นนำ พลังของคำให้การ	7
บทที่ 1 การวางแผนโครงการ	13
บทที่ 2 การสัมภาษณ์ในประเด็นสิทธิมนุษยชน	39
บทที่ 3 การเขียนรายงาน	67
ภาคผนวก I ตัวอย่างจากรายงาน	89
ภาคผนวก II รู้ถึงสิทธิตนเอง	91

เกี่ยวกับคู่มือ

ศึกษา พิสูจน์ และเปลี่ยนแปลง: หลักสูตรสิทธิศึกษาสำหรับกลุ่มระดับรากหญ้า

“ศึกษา พิสูจน์ และเปลี่ยนแปลง” หลักสูตรสิทธิศึกษาสำหรับกลุ่มระดับรากหญ้า เป็นชุดคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือองค์กรที่ทำงานในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเอชไอวี/เอดส์เป็นการเฉพาะ เพื่อช่วยให้พวกเขาเข้าใจถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน สามารถเก็บข้อมูลการละเมิดสิทธิ และออกแบบรวมทั้งดำเนินการตามโครงการรณรงค์ได้ โดยประกอบด้วยหนังสือสามเล่ม ได้แก่:

- **ศึกษา (Know It): กรอบคิดด้านสิทธิ (The Rights Framework)** เพื่อเรียนรู้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และการนำมาประยุกต์ใช้กับผู้มีเชื้อฯ และชุมชนผู้เสียเปรียบอื่นๆ
- **พิสูจน์ (Prove It): พื้นฐานการเก็บข้อมูลด้านสิทธิ (Basics of Rights Documentation)** เพื่อเรียนรู้วิธีวางแผนและจัดเก็บข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชน และ
- **เปลี่ยนแปลง (Change It): ยุติการละเมิดสิทธิ (Ending Rights Abuses)** เพื่อเรียนรู้การวางแผนและจัดการรณรงค์ทั้งในพื้นที่ ระดับประเทศ และระหว่างประเทศโดยอ้างอิงข้อมูลจากงานวิจัย

หนังสือแต่ละเล่มประกอบด้วยคู่มือซึ่งอธิบายถึงขั้นตอนที่ควรปฏิบัติ และข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับผู้อบรม ซึ่งประกอบด้วยการวางแผนการสอน ตัวอย่างกิจกรรม และรูปแบบต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการอบรมได้

ชุดหนังสือ “ศึกษา พิสูจน์ และเปลี่ยนแปลง” จัดทำขึ้นจากความร่วมมือของสามองค์กรที่มีประสบการณ์อย่างยาวนานในการอบรมด้านสิทธิ มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์จากกรุงเทพฯ ประเทศไทย มุ่งทำงานส่งเสริมให้มีการเข้าถึงการรักษาต้านเอดส์อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และรณรงค์เพื่อสิทธิของกลุ่มที่อยู่ชายขอบ ทั้งผู้ขายยาและผู้ต้องขังในเรือนจำในประเทศไทย ศูนย์กฎหมายเอดส์กอร์เกตา (Korekata AIDS Law Center) ที่กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน มีภารกิจเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้มีเชื้อฯ และส่งเสริมการพัฒนากฎหมายในจีนเพื่อปกป้องสิทธิของผู้มีเชื้อฯ หน่วยงานเอเชียคะตาลีสต์ (Asia Catalyst) เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน (อพช.) ตั้งอยู่ที่กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา โดยเป็นแหล่ง

ทรัพยากรให้กับ อพช. ระดับรากหญ้าในเอเชีย มีการจัดอบรมการเป็นโค้ชในระยะยาวให้ และให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคในระยะสั้นกับ อพช. ที่ตั้งขึ้นมาใหม่ๆ ทั้งสามองค์กรมักจะจัดอบรมการเก็บข้อมูลและการรณรงค์ด้านสิทธิอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการรณรงค์ทั้งในระดับพื้นที่และในระดับโลก

ในการพยายามจัดทำชุดของคู่มือ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในหลายประเด็น เราได้ขอความร่วมมือจากผู้ชำนาญการหลายคนในเอเชียแปซิฟิกให้จัดทำร่างเนื้อหาและให้ความเห็น มีการจัดประชุมแบบโฟกัสกรุ๊ปสองครั้ง (ในไทยและจีนประเทศละครั้ง) โดยเชิญตัวแทนจากกลุ่มระดับรากหญ้าที่ทำงานด้านเอดส์และการลดอันตรายจากทั้งสองประเทศให้มาเข้าร่วม หลังจากทำร่างสุดท้ายจนเสร็จสมบูรณ์ เราได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบนำร่องระหว่างการประชุมว่าด้วยเอดส์ระหว่างประเทศที่กรุงเวียนนา และได้ทดสอบเนื้อหาของหลักสูตรและขอความเห็นจากผู้เข้าร่วมที่เป็นผู้ทำงานจากอพช.ทั้งในจีนและจากกรุงเทพฯ

เรามีเป้าหมายที่จะให้ประโยชน์จากประสบการณ์ที่หลากหลายและประสบการณ์ตรงเหล่านี้เพื่อพัฒนาเนื้อหาของคู่มือ เมื่อคุณได้นำคู่มือไปใช้ กรุณาแจ้งให้เราทราบด้วยว่ามีความเห็นและมีข้อเสนอแนะอย่างไร คุณสามารถแจ้งให้เราทราบได้ผ่านอีเมล info@asiacatalyst.org

เอชไอวี/เอดส์กับสิทธิมนุษยชนเกี่ยวข้องกันอย่างไร?

สิทธิมนุษยชนและเอชไอวี/เอดส์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ประการแรก การละเมิดสิทธิมนุษยชนทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์มากขึ้น ถ้าผู้ใช้ยาหรือผู้ขายบริการรู้ว่าจะต้องถูกนำตัวไปคุมขังหรือถูกทำร้ายโดยตำรวจ พวกเขา ก็มักจะไม่ได้ความร่วมมือเข้าร่วมโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านเอดส์หรือโครงการป้องกันของรัฐ เพราะกลัวที่จะถูกจับนั่นเอง

ในเวลาเดียวกัน การมีเชื้อเอชไอวี/เอดส์มักนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน ผู้มีเชื้อมักจะต้องเผชิญการเลือกปฏิบัติจากโรงพยาบาล นายจ้าง เจ้าของที่ดินหรืออาคารเช่า โรงเรียน และอื่นๆ ต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัส หรือการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว

จากประสบการณ์ในระดับสากล เราจำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเอชไอวี/เอดส์และสิทธิมนุษยชน และให้ถือว่าการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติ ในภาคผนวกเราอธิบายถึงสิทธิขั้นพื้นฐานบางประการที่บุคคลพึงมีตามกฎหมายระหว่างประเทศ สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดอ่านจากคู่มือฉบับแรกคือ *ศึกษา (Know It): กรอบคิดด้านสิทธิ (The Rights Framework)* (ซึ่งจะจัดทำในปี 2554)

วิธีการตามกรอบคิดด้านสิทธิ เหมาะสมกับทุกประเทศหรือไม่?

คำถามที่มักถามกันได้แก่ ทุกประเทศต่างมีบริบทเฉพาะของตนเอง วิธีการตามกรอบคิดด้านสิทธิจะมีความเหมาะสมเมื่อคำนึงถึงวัฒนธรรมเสมอไปหรือไม่?

แม้เราเห็นด้วยว่าแต่ละประเทศมีจารีต รูปแบบการสื่อสาร และการจัดการการเมืองตามวิถีทางของตนเอง (ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่งในการวางแผนการรณรงค์) แต่หน่วยงานทั้งสามของเราทั้งที่เป็นหน่วยงานของคนไทย จีน และอเมริกันต่างเห็นว่าเพื่อนร่วมงานของเราที่ทำงานกับชุมชนชายขอบ มีประสบการณ์ร่วมกันในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นผู้ขายบริการที่กรุงปักกิ่ง ผู้ขายยาที่กรุงนิวยอร์ก หรือคนข้ามเพศที่เซี่ยงไฮ้ใหม่ คนที่เราทำงานด้วยต่างเผชิญการเลือกปฏิบัติ ขาดสิทธิความเป็นส่วนตัว ขาดการเข้าถึงข้อมูลสนเทศ ต้องเจอกับการละเมิดสิทธิของตำรวจ รวมทั้งการละเมิดสิทธิด้านอื่นๆ ซึ่งยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์

เอชไอวี/เอดส์เป็นปัญหาที่ไม่คำนึงถึงพรมแดนของประเทศหรือความแตกต่างด้านวัฒนธรรม หากส่งผลกระทบต่อทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในชายขอบของสังคมกระแสหลักของแต่ละประเทศ ในระดับโลก เราอาจมีพัฒนาการที่ก้าวกระโดดด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการเข้าถึงการรักษาเพิ่มขึ้น แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่สามารถยุติวิกฤตด้านเอดส์ได้ด้วยตัวของมันเอง การคุ้มครองสิทธิเป็นปัจจัยสำคัญของการต่อสู้กับปัญหาเอชไอวี/เอดส์ และทักษะการเก็บข้อมูลด้านสิทธิจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ที่มีความเสี่ยงมากที่สุดต่อการติดเชื้อเอชไอวีจะสามารถปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองได้ และประกันว่ารัฐบาลนานาชาติมาปฏิบัติจริง การร่วมมือกันทำงานรณรงค์ด้านสิทธิ ทั้งในระดับพื้นที่และระหว่างประเทศ ย่อมช่วยลดความเสี่ยงของบุคคลต่อการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์

เกริ่นนำ

พลังของคำให้การ

ครั้งหนึ่งก่อนจะเข้ารับการตรวจ ผมป่วย และไปตรวจที่โรงพยาบาลเล็กๆ เขาก็เริ่มตรวจร่างกายผม และเอาเลือดไปตรวจด้วย พวกเขาจะตรวจหาเชื้อเอชไอวีหรือเปล่า? ผมก็...ไม่รู้...หมอมาทาหมอนกลางคืนและอ้างว่าที่ไม่กล้าตรวจรักษามผม เพราะบริการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลเขาไม่ดีพอ เขาบอกว่าผมควรไปหาหมอที่โรงพยาบาลอื่น... (ตั้งแต่นั้นมา) ก่อนไปโรงพยาบาลผมจะโทรศัพท์ไปก่อน บอกพวกเขาตรงๆ ว่าผมเป็นผู้มีเชื้อเอชไอวี พวกเขาจะไม่รักษามผม

ผู้มีเชื้อฯ ที่คุนหมิง ประเทศจีน¹

นายเค อายุ 33 ปี เป็นผู้มีเชื้อฯ ซึ่งทำกิจกรรมกับผู้มีเชื้อฯ ด้วยกันที่เชียงใหม่ เขาบอกว่า (อันเนื่องมาจากสงครามปราบปรามยาเสพติดในไทย) ผู้ใช้ยาซึ่งมีเชื้อฯ อย่างเขา “จะไม่ไปโรงพยาบาลวันแต่จะถูกลากไป” “สงครามปราบปรามยาเสพติดส่งผลกระทบต่อตัวผมเองโดยตรง” นายเคกล่าว “นโยบายนี้ยังมีอยู่ ผู้ใช้ยาด้วยการฉีดซึ่งมีเชื้อฯ ไม่กล้าไปหาหมอ เพราะมีนโยบายแบบนี้อยู่มาเป็นเวลานาน และจะเริ่มมีผลอีกครั้งในตอนนี้ เพื่อนผมก็ไม่กล้าไปหาหมอที่โรงพยาบาล...เขาบอกว่า โรงพยาบาลเป็นหน่วยงานของรัฐอย่างหนึ่ง²

คำพูดข้างต้นเป็นตัวอย่างของ**คำให้การในประเด็นสิทธิ** เป็นถ้อยแถลงถึงความจริงของผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิที่ต้องเผชิญ ถ้อยคำเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ที่ได้ยินและได้อ่านและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติบางอย่าง คำให้การจึงมักเป็นสิ่งมีค่าสำหรับงานวิจัยด้านสิทธิ

คู่มือ พิสูจน์ : พื้นฐานการเก็บข้อมูลด้านสิทธิ อธิบายถึงวิธีการทำวิจัยตามมาตรฐานระหว่างประเทศ ขั้นสูงที่ละขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ได้คำให้การที่มีพลัง

¹ Human Rights Watch, *Locked Doors: The Human Rights of People Living with HIV/AIDS in China* (New York: Human Rights Watch), September 2, 2003. Available at: <http://www.hrw.org/en/node/12273/section/10>.

² Human Rights Watch, *Deadly Denial: Barriers to HIV/AIDS Treatment for People Who Use Drugs in Thailand* (New York: Human Rights Watch) (November 2007), p.28. <http://www.hrw.org/reports/2007/thailand1107/>

พลั้ส่วนหนึ่งของคำให้การมาจากการที่ผู้เสียหายใช้ถ้อยคำของตนเองเพื่อบรรยายความเจ็บปวดที่ต้องเผชิญ เสียงของพวกเขาระทบต่อใจเรา ช่วยดึงดูความสนใจของเรามากยิ่งกว่าข้อมูลเชิงสถิติและไวยากรณ์อื่น ๆ

พลั้ของคำให้การยังเกิดจากประสบการณ์ของผู้เสียหายไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นแต่ตัวของเขาเพียงลำพัง ผู้ได้รับผลกระทบจากเอชไอวี/เอดส์ ต่างเป็นเหยื่อการเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิทุกเมื่อ เชื้อวัน คนที่อยู่ในชุมชนชายขอบบางคนต้องพบกับการละเมิดสิทธิเป็นประจำวัน จนกระทั่งเริ่มเชื่อว่าเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่การละเมิดสิทธิเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และละเมิดความเท่าเทียมในขั้นพื้นฐาน ความกลัวต่อการละเมิดและตราบาปรวมทั้งความอับอายจากเรื่องเอชไอวี/เอดส์ ทำให้คนในชุมชนชายขอบมักไม่กล้าเปิดตัวเพื่อเข้ารับการตรวจหรือเข้าถึงการรักษา

เราจะยุติการละเมิดสิทธิได้อย่างไร? ขั้นแรก เราต้องพิสูจน์ว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงหรือไม่ สิ่งเลวร้ายสุดอย่างหนึ่งที่ผู้ละเมิดสิทธิกระทำคือการปฏิเสธว่าไม่มีการละเมิดเกิดขึ้น และปฏิเสธความจริงและประสบการณ์ที่ผู้เสียหายบอกเล่าในฐานะนักวิจัย เรามีหน้าที่ค้นหาความจริงที่ถูกคนอื่น ๆ กลบเกลื่อน ความจริงที่ผ่านการบอกเล่าด้วยถ้อยคำของผู้เสียหายเอง จึงเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังมากที่สุดอย่างหนึ่งของการต่อสู้ระดับโลกเพื่อสิทธิด้านต่าง ๆ

เนื่องจากองค์กรระดับรากหญ้าได้รับความไว้วางใจจากชุมชนชายขอบอยู่แล้ว พวกเขาจึงมีโอกาสมากที่สุดที่จะรวบรวมคำให้การด้านสิทธิได้ คนที่เราทำงานอยู่ด้วยกันทุกเมื่อเชื้อวันอาจเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด เมื่อท่านเรียนรู้การทำวิจัยด้านสิทธิ จะทำให้สามารถช่วยให้คนอื่นได้ยินเสียงของบุคคลเหล่านี้ได้

งานวิจัยด้านสิทธิแตกต่างเล็กน้อยจากวิธีการทำวิจัยอย่างอื่นที่นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาเอชไอวี/เอดส์ กล่าวคือการที่นักวิจัยด้านสิทธิให้ความสำคัญกับคำพูดและประสบการณ์ของผู้เสียหาย

เอาผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง

งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์แบ่งออกได้เป็นสองประเภทด้วยกัน ได้แก่ **งานวิจัยเชิงปริมาณ** ซึ่งผู้วิจัยมุ่งรวบรวมข้อมูลขนาดใหญ่เกี่ยวกับคนจำนวนมาก และ**งานวิจัยเชิงคุณภาพ**ซึ่งผู้สัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดจากคนกลุ่มเล็ก ไม่มีวิธีการใดดีกว่าหรือแยกว่าอีกวิธีการหนึ่ง ทั้งสองวิธีต่างถูกใช้เพื่อเป้าประสงค์ที่แตกต่างกัน

หลายกลุ่มซึ่งทำงานด้านเอชไอวี/เอดส์อาจคุ้นเคยกับงานวิจัยเชิงปริมาณ เพราะเป็นวิธีการที่มักใช้กันในบรรดานักวิทยาศาสตร์การแพทย์ หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานผู้บริจาครายใหญ่สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะจัดทำแบบสอบถามที่เตรียมมาอย่างดี มีการอบรมผู้ช่วย ซึ่งจะนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากคนจำนวนมาก ตามวิธีการเช่นนี้ ผู้วิจัยเป็นคนกำหนดสิ่งที่จะถาม ส่วนผู้ที่ให้สัมภาษณ์ก็เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงคำถามนั้นได้ ถ้าคำถามไม่เหมาะกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ ก็จะมีการเพิกเฉยต่อความแตกต่างเหล่านั้น เพราะเป้าหมายสำคัญคือการมุ่งถามคำถามเดียวกันในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง

ผู้วิจัยหลักในงานวิจัยเชิงปริมาณอาจไม่เคยมีโอกาสพบกับผู้ที่ให้ข้อมูลเหล่านั้นเลย หรือไม่เคยไปยังสถานที่ที่มีการทำวิจัยเลย แต่เขาจะทำหน้าที่วิเคราะห์งานวิจัยโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหาข้อสรุปจากตัวเลขเหล่านั้น

งานวิจัยเชิงปริมาณมีประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งภาพรวมของปัญหาที่กระทบต่อคนจำนวนมาก เป็นอย่างยิ่ง ยกตัวอย่างเช่น เป็นเครื่องมือที่ดีในการศึกษาลักษณะทางเศรษฐศาสตร์และการแพร่กระจายของโรคระบาดในประชากรกลุ่มต่างๆ แต่ไม่ใช่เครื่องมือที่ดีที่จะช่วยให้เข้าใจความแตกต่างของเงื่อนไขในพื้นที่แต่ละแห่ง ทำให้ไม่เข้าใจว่าเหตุใดปัญหานี้จึงเกิดขึ้นกับบุคคลแต่ละคน งานวิจัยเชิงปริมาณเน้นการใช้แบบสอบถามในการทำวิจัย ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

งานวิจัยด้านสิทธิเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นวิธีการที่แตกต่างไปบ้าง สำหรับงานวิจัยด้านสิทธิ ผู้วิจัยจะยึดเอาผู้เสียหายจากการละเมิดแต่ละคนเป็นศูนย์กลาง แทนที่จะให้ผู้เสียหายตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะนำการสนทนาเพื่อช่วยให้ผู้เสียหายสามารถบอกเล่าประสบการณ์ของตนเอง ผู้ให้สัมภาษณ์อาจตั้งคำถามที่เราไม่ได้คิดถึงมาก่อนก็ได้ หรืออาจให้ข้อมูลที่นำไปสู่ทิศทางซึ่งแตกต่างไปและไม่ได้ตรงตามแผน ผู้วิจัยด้านสิทธิจะจดบันทึกทุกคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนอย่างละเอียด เพราะมีเป้าหมายเพื่อบันทึกคำพูดอย่างตรงไปตรงมา และให้ได้คำให้การอย่างละเอียดจากผู้เสียหาย ผู้วิจัยด้านสิทธิยังให้ความสำคัญกับบริบท และรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ครั้งอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความหมายที่ซ่อนอยู่ในคำให้การเหล่านั้น

ความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ในงานวิจัยด้านสิทธิเรายังมีความรับผิดชอบเพิ่มเติมที่ต้องคำนึงถึงความเสี่ยงของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าร่วมในโครงการที่มีความอ่อนไหวด้านการเมือง เราต้องอธิบายให้แน่ใจว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ตระหนักถึงความเสี่ยงเหล่านั้นและพร้อมจะเผชิญกับมัน เรายังให้เวลากับการคิดและเตรียมการสำหรับความเป็นไปได้ที่ผู้ให้สัมภาษณ์อาจประสบกับปัญหาความเครียดหลังวิกฤตชีวิต และช่วยให้พวกเขาจัดการกับปัญหานั้นได้

ฟังดูเหมือนจะเป็นภาระที่หนักหนากว่างานวิจัยเชิงปริมาณ แต่ในขณะที่ผู้ที่ทำงานวิจัยเชิงปริมาณและผู้วิเคราะห์ต้องเป็นผู้มีการศึกษาสูงและมีทักษะด้านคอมพิวเตอร์เป็นพิเศษ แต่ผู้ทำงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นใครก็ได้ซึ่งสามารถอ่าน คิด จดบันทึก และจัดระบบสิ่งที่จดบันทึกได้

การทำงานอย่างเป็นระบบ

การจัดสิ่งที่จดบันทึกให้เป็นระบบเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งเราจะกล่าวถึงอย่างละเอียดในบทที่ 3: การเขียนรายงาน หัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของการทำวิจัยที่ประสบความสำเร็จคือการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน จัดระบบข้อมูลที่ได้รับ และทำวิจัยในลักษณะที่รอบคอบ เป็นมืออาชีพและใส่ใจ ทำให้สามารถประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ ทำให้ค้นหาข้อมูลได้ในภายหลัง และสามารถจัดระบบข้อมูลที่ได้เพื่อจัดทำเป็นรายงาน การทำวิจัยอย่างเป็นระบบ ยังช่วยวางพื้นฐานงานวิจัยซึ่งเป็นสิ่งที่ต่อยอดจากงานวิจัย

กรณีศึกษาของเรา

เพื่อยกตัวอย่างกระบวนการจัดทำรายงานด้านสิทธิในชีวิตจริง เราขออ้างอิงตัวอย่างรายงานสองฉบับที่ผู้เขียนคู่มือฉบับนี้ได้เขียนขึ้น

กรณีศึกษา | รายงานการเลือกปฏิบัติด้านเอชไอวี/เอดส์ในประเทศจีน

องค์การฮิวแมนไรท์วอตช์ได้เผยแพร่รายงาน *ประตูที่ปิดตาย: สิทธิมนุษยชนของผู้มีเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในจีน (Locked Doors: The Human Rights of People Living with HIV/AIDS in China)* เมื่อปี 2546 โดยรวบรวมข้อมูลการเลือกปฏิบัติที่กระทำต่อผู้มีเชื้อซึ่งถูกปฏิเสธจากโรงพยาบาลเพียงเพราะการมีเชื้อ นักวิจัยของฮิวแมนไรท์วอตช์ได้สัมภาษณ์ผู้เสียหายและผู้เชี่ยวชาญในจีน และได้เผยแพร่รายงานฉบับสมบูรณ์ต่อสื่อมวลชน ฮิวแมนไรท์วอตช์ทำงานกับ อพช. อื่นๆ และได้เข้าพบเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เจ้าหน้าที่องค์การสหประชาชาติ องค์กรทุนระหว่างประเทศ และผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ ทั้งยังมอบสำเนารายงานและข่าวที่เกี่ยวข้องให้ รายงานฉบับนี้มีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายพร้อมๆ กับความพยายามด้านอื่นๆ ของหน่วยงานและนักกิจกรรมด้านเอดส์ในจีน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีความก้าวหน้าและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในระบบ ในปัจจุบัน ประเทศจีนกำหนดให้ข้อห้ามต่อการเลือกปฏิบัติของโรงพยาบาลที่มีต่อผู้มีเชื้อฯ เป็นนโยบายระดับชาติ ถึงจะไม่มีกรปฏิบัติตามเสมอไปก็ตาม (รายละเอียดกฎหมายและข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องปรากฏในคู่มือ ศึกษา (Know It): กรอบคิดด้านสิทธิ (The Rights Framework))

กรณีศึกษา | รายงานเกี่ยวกับผู้ใช้ยาในประเทศไทย

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์ซึ่งเป็นกลุ่มระดับรากหญ้าที่ทำงานด้านเอชไอวีและฮิวแมนไรท์วอตช์ ได้ร่วมมือกันจัดทำรายงาน การปฏิเสธอย่างเลียดเย็น: อุปสรรคในการเข้าถึงการรักษาเอดส์ของผู้ใช้ยาในประเทศไทย (Deadly Denial: Barriers to HIV/AIDS Treatment for People who Use Drugs in Thailand) เป็นรายงานซึ่งรวบรวมอุปสรรคปัญหาที่ผู้ใช้ยาดำเนินการฉีดต้องเผชิญเมื่อต้องการเข้าถึงการรักษาเอดส์ ในขณะที่ในประเทศไทยได้เกิด “สงครามปราบปรามยาเสพติด” ที่โหดร้าย ก่อนจะจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ ทั้งสองหน่วยงานได้จัดประชุมและรายงานข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยให้ชุมชนผู้ใช้ยาด้วยการจัดที่พวกเขาสัมภาษณ์ฟัง รวมทั้งยังรายงานข้อมูลให้กับ อพช. หน่วยงานของรัฐ องค์กรสหประชาชาติ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่กรุงเทพฯ จากนั้นทั้งสองหน่วยงานได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายร่วมกัน และได้จัดงานแถลงข่าวสำหรับสื่อมวลชนทั้งไทยและเทศ ทำให้รัฐบาลไทยต้องเผชิญกับความจริงที่ว่านโยบาย “ทั่วถึงและเท่าเทียม” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาเอดส์กำลังประสบความล้มเหลว และเริ่มหาวิธีผลักดันให้การแก้ปัญหาที่เหมาะสมสำหรับผู้ใช้ยาดำเนินการฉีดเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเอดส์แห่งชาติ

รายงานแต่ละชิ้นใช้เวลาวิจัยและเขียนหลายเดือน สำหรับรายงานเกี่ยวกับประเทศจีนใช้เวลาหนึ่งปีในการวิจัย เขียน บรรณาธิการและตีพิมพ์ ส่วนรายงานของประเทศไทยใช้เวลาห้าเดือนในระหว่างการจัดทำรายงาน ผู้วิจัยต้องเผชิญกับปัญหาท้าทายนานัปการ และต้องร่วมมือกับชุมชนของตนเองเพื่อหาทางแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การเก็บข้อมูลการละเมิดด้านสิทธิเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างระมัดระวัง เพื่อปกป้องไม่ให้ผู้เสียหายได้รับการละเมิดและได้รับอันตรายด้านจิตใจเพิ่มเติม ต้องมีการทำอย่างเป็นระบบ กล่าวคือการรวบรวมหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้อย่างเต็มที่ จากประสบการณ์ของเรา เมื่อเทียบกับหน่วยงานขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี หน่วยงานขนาดเล็กต้องทำงานหนักกว่าเพื่อนำเสนอข้อมูลได้อย่างน่าเชื่อถือ ผู้มีอำนาจจะสามารถอ้างถึงความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องใดๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อหักล้างความน่าเชื่อถือของหน่วยงานเล็ก ๆ

การอ่านและทำตามแบบฝึกหัดในคู่มือฉบับนี้ จะช่วยให้คุณพัฒนาทักษะที่จำเป็น เพื่อรวบรวมหลักฐานที่น่าเชื่อถือ และจะกลายเป็นผู้วิจัยด้านสิทธิแบบมืออาชีพ

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลการละเมิดด้านสิทธิ

ต่อไปนี้เป็นขั้นตอนของการวิจัยด้านสิทธิและการจัดทำรายงานอย่างเป็นระบบ:

- วางแผนการวิจัยอย่างละเอียด รวมทั้งวิธีจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตัวท่านเองและคนอื่น
- ขอความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจจากผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน
- ทำการสัมภาษณ์และจดบันทึก
- จัดระบบข้อมูลที่รวบรวมได้
- วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำโครงร่างรายงาน
- เขียนรายงาน...และแก้ไขใหม่...และแก้ไขใหม่อีกครั้ง...
- ศึกษากฎหมายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีที่เราศึกษา

รายละเอียดของขั้นตอนปฏิบัติเหล่านี้จะอยู่ในบทต่อ ๆ ไป โดยเราจะเริ่มจากภาพรวมของเอชไอวี/เอดส์และสิทธิมนุษยชน

บทที่ 1

วางแผนโครงการ

ควรมีการวางแผนอย่างรอบด้านก่อนเริ่มงานวิจัย เพื่อช่วยให้โครงการดำเนินไปตามทิศทางที่กำหนด เราต้องเตรียมการในสี่ขั้นตอนเบื้องต้น ในบทนี้เราจะได้ศึกษารายละเอียดของแต่ละข้อ

โปรดจำไว้ว่า รายงานไม่ใช่ผลลัพธ์สุดท้ายของโครงการ แต่เป็นเพียงการเริ่มต้น

การทำวิจัยด้านสิทธิและการเขียนรายงาน เป็นการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงบวก การวางแผนตามรายละเอียดในบทนี้เป็นการจัดทำเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการรณรงค์ จำไว้เสมอว่าจุดเน้นในการทำงานของเราคือการยุติการละเมิด และให้วางแผนจัดทำเครื่องมือที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

4 ขั้นตอน | การวางแผนโครงการ

1. “ทำแผนที่” โครงการ จำแนกผู้มีส่วนร่วมในประเด็นที่เราศึกษา และ “มูลค่าเพิ่ม” ที่หน่วยงานของเราสามารถทำให้เกิดขึ้นได้
2. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย จำแนกบุคคลที่เราต้องการผลักดันเพื่อให้ยุติการละเมิดสิทธิ และข้อมูลที่จำเป็นเพื่อกดดันบุคคลเหล่านี้
3. ประเมินและจัดการความเสี่ยง จำแนกระดับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง และจำแนกวิธีการหลีกเลี่ยงหรือรับมือกับสภาพการที่ “เลวร้ายสุด”
4. วางแผนงานวิจัย กำหนดแผนที่ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

ขั้นที่ 1 กำแพงที่โครงการ

ในบทนี้จะกล่าวถึงการวางแผนที่โครงการในแง่มุมดังนี้

- เหตุผลสามประการซึ่งทำให้การวางแผนที่มีความสำคัญ
- วิธีการทำแผนที่โครงการ
- การทำงานกับกลุ่มอื่นๆ

กรณีศึกษา | รายงานการเลือกปฏิบัติด้านเอชไอวี/เอดส์ในประเทศจีน

ตอนที่เริ่มทำรายงานเกี่ยวกับสิทธิของผู้มีเชื้อฯ ในประเทศจีน เราพบว่า มีประเด็นที่น่าศึกษา มากมาย และยังไม่แน่ใจว่าควรเน้นประเด็นไหน เราเริ่มจากการประชุมร่วมกับทุกหน่วยงาน ที่เราทราบว่าทำงานในประเทศนี้ รวมทั้งหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ อย่างเช่น Save the Children, Doctors Without Borders อาจารย์ในมหาวิทยาลัย มูลนิธิซึ่งสนับสนุน โครงการด้านเอชไอวี/เอดส์ในจีน และ อพช.ด้านเอดส์ในจีน เราได้เรียนรู้ถึงแผนงานและ วิธีการทำงานของพวกเขา รวมทั้งประสบการณ์การทำงานกับผู้มีเชื้อฯ เราได้ทราบว่า อพช. หลายแห่งจัดอบรมและให้บริการกับผู้มีเชื้อฯ ในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งหน่วยงานองค์การ สหประชาชาติบางแห่งทำงานกับสส.ในจีนเพื่อออกกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติต่อผู้มีเชื้อฯ เรายังได้ทราบว่า นายวิลเลียมส์ คลินตัน อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาได้เคยพยายาม เจริญกับเจ้าหน้าที่ของจีนเกี่ยวกับโครงการด้านเอชไอวี/เอดส์ในจีน

ในระหว่างการประชุมเหล่านี้ เราได้ฟังกรณีการเลือกปฏิบัติมากมายซึ่งเกิดขึ้นที่โรงพยาบาล มีการจับคนมาตรวจเลือดโดยไม่แจ้งให้ทราบ และยังอ้างเป็นเหตุผลเพื่อปฏิเสธที่จะให้การ รักษา เป็นที่ชัดเจนว่ารายงานที่จะจัดทำเป็นเครื่องมือที่หลายองค์กรและเจ้าหน้าที่จะนำไป ใช้เพื่อกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย เราจึงตัดสินใจให้ความสำคัญกับการ เลือกปฏิบัติ การที่มีโอกาสพบปะกับหลายหน่วยงานก่อนเริ่มทำรายงาน เป็นเหตุให้เมื่อ จัดทำรายงานเสร็จแล้ว เราจึงมีรายชื่อและอีเมลล์ของบุคคลจำนวนมากที่อาจใช้ประโยชน์ จากรายงานฉบับนี้ได้ รวมทั้งสำนักงานของประธานาธิบดีคลินตัน หน่วยงานของรัฐ และ อพช.ระหว่างประเทศ

เหตุผลสามประการซึ่งทำให้การกำหนดที่มีความสำคัญ

ท่านควรใส่ใจกับความต้องการของชุมชนเสมอ แต่มีเหตุผลสามประการที่ควรจัดทำแผนที่โครงการ

- 1. ไม่มีประโยชน์ที่จะทำงานซ้ำซ้อน** กับงานที่คนอื่นทำอยู่แล้ว ถ้าเป็นการทำงานวิจัยที่กลุ่มอื่นกำลังทำอยู่ ก็เท่ากับเป็นการแข่งขันแย่งชิงแหล่งทุนและความสนใจกันเอง
- 2. หาเหตุผลสนับสนุนข้อเสนอก่อน** คำถามแรกที่แหล่งทุนและคนที่เรานำรายงานไปเสนอมักจะถามได้แก่ “คุณได้คุยกับ (กลุ่ม X) หรือยัง? ได้ยินมาว่าพวกเขาก็ทำงานในประเด็นนี้เหมือนกัน” ถ้าท่านต้องบอกพวกเขาว่ายังไม่ได้คุยกับกลุ่ม X จะทำให้ท่านกลายเป็นหน่วยงานที่ดูเหมือนไม่มีประสบการณ์และไม่มีข้อมูลในประเด็นนี้ การพูดคุยกับกลุ่มอื่น ทำให้ท่านสามารถแจ้งให้พวกเขาทราบถึงแผนการที่จะเข้ามาทำงานในประเด็นนี้ได้
- 3. ประเมินทรัพยากรที่มีอยู่** จากการกำหนดที่โครงการ จะทำให้ท่านทราบว่าหน่วยงานอื่นต้องใช้กำลังคนมากน้อยเพียงใด และต้องใช้ทรัพยากรประเภทใดบ้าง และตัวท่านเองก็อาจต้องการทรัพยากรเช่นนั้น ทั้งยังเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ตัดสินใจว่าจำเป็นต้องทำงานเป็นภาคีกับกลุ่มอื่น ๆ หรือไม่

วิธีการกำหนดที่โครงการ

ก่อนจะกำหนดลักษณะโครงการ เราจะต้อง “ทำแผนที่” โครงการเสียก่อน กล่าวคือการจำแนกว่ามีกลุ่มใดบ้างที่ทำงานในประเด็นนี้ ใครมีส่วนร่วมบ้าง และ “มูลค่าเพิ่ม” ที่หน่วยงานของท่านสามารถให้ได้ ขั้นตอนการวางแผนอาจดูเหมือนจะสิ้นเปลืองเวลา แต่เป็นสิ่งสำคัญและจะช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จในท้ายที่สุด

โปรดระลึกไว้ว่าภารกิจต่อไปนี้เป็นสิ่งที่ทีมวิจัยสามารถแบ่งกันทำได้ เพื่อไม่ให้เป็นการซ้ำซ้อนสำหรับคน ๆ เดียว

----> โปรดดูตัวอย่างประกอบ (บทเรียนที่ 2.2: แบบฟอร์มและแม่แบบการทำแผนที่โครงการ)

- 1. ขั้นแรกให้อ่านทุกอย่าง** ท่านสามารถอ่านทุกประเด็นเพื่อการวางแผนงานวิจัย ทั้งรายงานข่าว รายงานอพข. ข้อมูลตามเว็บบล็อก ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูลมากมายผ่านทางอินเทอร์เน็ต แต่โปรดระลึกไว้ว่า ข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (ทั้งในเว็บบล็อก เว็บไซต์ส่วนบุคคล) อาจไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง แม้แต่ข้อมูลของรัฐบาลหรือองค์การสหประชาชาติก็อาจมีข้อบกพร่อง จึงไม่ควรพึ่งแหล่งข้อมูลเพียงแหล่งเดียว แต่ให้พยายามหาข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อตรวจทานความถูกต้อง
- 2. จากนั้นให้จัดทำรายชื่อกลุ่มซึ่งทำงานในประเด็นที่วางแผนจะศึกษา** เป็นงานที่ทุกคนในกลุ่มสามารถร่วมมือกันทำได้ เพื่อช่วยให้ข้อมูลเป็นระบบ เราอาจจัดทำบัญชีรายชื่อพร้อมกับรายละเอียดการติดต่อเป็นข้อมูลในคอมพิวเตอร์หรือบันทึกในกระดาษ
- 3. ขั้นต่อมาให้ออกไปพบกับกลุ่มเหล่านี้หรือบุคคลต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้** แจ้งให้พวกเขาทราบว่าท่านสนใจทำโครงการวิจัยในเรื่องไหน และมีประเด็นอะไรให้ต้องศึกษา ถามพวกเขาว่าทำวิจัยเรื่องอะไร และพบว่า มีช่องว่างอะไรบ้างในประเด็นนี้ หมายถึงประเด็นสำคัญที่ยังไม่มีใครศึกษา
ข้อสำคัญ ในช่วงท้ายของการประชุมแต่ละครั้ง ให้สอบถามพวกเขาด้วยว่ามีบุคคลอื่นที่ทำงานในประเด็นนี้และท่านควรไปพบปะด้วยหรือไม่ จากนั้นให้ติดต่อเพื่อพบกับบุคคลหรือกลุ่มดังกล่าว เป็นวิธีการหนึ่งของการสร้างเครือข่าย
- 4. สุดท้ายให้นำข้อมูลที่ได้มาพูดคุยกับทีมของท่านเอง** จากข้อมูลที่ได้อ่านและได้รับฟังในการประชุม และจากจุดแข็งของหน่วยงานตนเอง ให้จัดทำแผนที่โครงการขึ้นมา ซึ่งจะช่วยจำแนกประเด็นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
สิ่งสำคัญที่สุดคือ**การกำหนดโครงการวิจัยให้ชัดเจนมากที่สุด** อย่างเช่น ประเด็นเฉพาะที่ต้องการศึกษาหรือพื้นที่เฉพาะ ท่านจะพบว่าหากสามารถจัดการกับประเด็นเล็กๆ ได้สำเร็จในเบื้องต้น จะช่วยวางพื้นฐานในการทำประเด็นที่ใหญ่กว่าต่อไป

จะทำอย่างไรหากกลุ่มอื่นเห็นเราเป็นคู่แข่งและไม่ยอมให้ข้อมูลอะไรเลย? บางกลุ่มอาจคุ้นเคยกับการแข่งขันให้ได้เงินทุน และไม่ยอมแบ่งปันข้อมูลพื้นฐานกับ อพข. อื่นๆ ถ้าท่านเห็นว่ากลุ่มใดมีทัศนคติเช่นนี้ ก็ไม่ต้องกังวล ให้ไปประชุมกับพวกเขาเสีย! อย่างน้อยก็จะได้ข้อมูลที่นำไปแจ้งให้แหล่งทุนและผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ ทราบได้ว่า ท่านได้พยายามไปพบกับกลุ่มเหล่านี้แล้ว และในระยะยาวจะทำให้หน่วยงานของท่านดูเป็นมืออาชีพและน่าเชื่อถือ จะช่วยสร้างความรู้สึกที่ดีให้กับแหล่งทุน

กรณีศึกษา | รายงานเกี่ยวกับผู้ใช้ยาในประเทศไทย

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์ซึ่งเป็นองค์กรชุมชนที่กรุงเทพฯ และฮิวแมนไรท์วอตช์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีชื่อเสียงในระหว่างประเทศ ได้ร่วมมือกันจัดทำรายงาน การปฏิเสธอย่างเลียดเย็น: อุปสรรคในการเข้าถึงการรักษาเอดส์ของผู้ใช้ยาในประเทศไทย (Deadly Denial: Barriers to HIV/AIDS Treatment for People who Use Drugs in Thailand) เพื่อให้เกิดความสนใจและให้เกิดผลกระทบมากที่สุด เราพบว่าได้รับประโยชน์จากการร่วมมือของทั้งสองกลุ่ม ในกรณีของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์ เราได้รับข้อมูลติดต่อระดับชุมชนและมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ส่วนของฮิวแมนไรท์วอตช์พวกเขามีความชำนาญด้านกรอบกฎหมายระหว่างประเทศและประสบการณ์การเขียนรายงานด้านสิทธิ การร่วมมือกันช่วยให้สามารถจัดทำรายงานที่น่าเชื่อถือมากขึ้น

การทำงานกับกลุ่มอื่น ๆ

เราควรร่วมมือกับกลุ่มอื่นเพื่อทำวิจัยหรือไม่? ในการประชุมกับกลุ่มอื่น อาจมีคนเสนอให้กลุ่มสองกลุ่มหรือกว่านั้นร่วมมือทำวิจัยและ/หรือรณรงค์ หลายกลุ่มเผชิญปัญหาคล้ายๆ กัน การร่วมมือกันทำให้ขบวนการใหญ่โตและเข้มแข็งมากขึ้น

การทำงานของหลายกลุ่มในโครงการเดียวกันทำให้มีโอกาสสัมภาษณ์บุคคลมากขึ้น ยิ่งมีการสัมภาษณ์มากเท่าไรก็จะยิ่งทำให้หลักฐานดูน่าเชื่อถือมากขึ้น อย่างเช่น ทำให้สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีคนหลายร้อยคนในหลายพื้นที่ซึ่งมีปัญหาแบบเดียวกัน สื่อมวลชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐก็คงไม่สามารถปราบมาส่งๆ ว่าเป็น “ปัญหาเฉพาะที่” ตัวอย่างกลุ่มเป้าหมายที่ใหญ่ช่วยให้ท่านเห็นแบบแผนของการละเมิดที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การทำงานเป็นภาคีทำให้ต้องมีการดูแลรักษาความสัมพันธ์และต้องมีการสื่อสารต่อกัน เป็นการเพิ่มภาระงาน ต่อไปนี้เป็นรายการคำถามที่ต้องตอบก่อนที่ท่านจะเริ่มทำงานร่วมกัน

- ทั้งสองหน่วยงานมีสถานะเท่าเทียมกัน หรือมีหน่วยงานหนึ่งซึ่งมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการเงินทุนและในการตัดสินใจหรือไม่?
- จะมีการแบ่งการทำงานบางอย่าง หรือต้องมีการตั้งเป็นคณะกรรมการสำหรับงานแต่ละอย่างโดยมีสมาชิกของทั้งสององค์กรอยู่ด้วยในคณะกรรมการ?
- จะมีการสื่อสารกันอย่างไร ทั้งการประชุมอย่างสม่ำเสมอหรือผ่านอีเมล หรือผ่านโทรศัพท์มือถือ? การประชุมที่มีวาระสม่ำเสมอเป็นวิธีการที่ดีเพื่อทำให้ผู้ทำงานไม่ลืมที่จะติดต่อกัน
- มีแผนจัดการกรณีที่มีความเห็นไม่ลงรอยกันหรือไม่?
- ท่านเชื่อใจกลุ่มดังกล่าวหรือไม่? จากประสบการณ์ที่ผ่านมา กลุ่มดังกล่าวมีวิธีการทำงานซึ่งเป็นธรรมกับกลุ่มอื่นๆ หรือไม่?
- หน่วยงานของท่านกับอีกกลุ่มสามารถสนับสนุนข้อดีและข้อเสียของกันและกันหรือไม่? อย่างเช่น ถ้าทั้งสองกลุ่มที่มีความริเริ่มสร้างสรรค์ทำงานร่วมกัน แต่ไม่มีกลุ่มไหนที่เก่งเรื่องการบริหารและจัดการเลย หน่วยงานทั้งสองก็คงสนุกกับการคิดไอเดียแปลกๆ ใหม่ๆ แต่อาจประสบปัญหาที่จะเปลี่ยนความคิดเหล่านั้นให้เป็นการกระทำ
- ทั้งสองกลุ่มเห็นชอบกับวิธีการที่จะปฏิบัติกับรัฐบาล สื่อมวลชน องค์กรสหประชาชาติหรือไม่?
- ทุกคนเห็นด้วยกับงบประมาณหรือไม่? ทุกคนเห็นด้วยกับค่าตอบแทนที่กำหนดให้แต่ละคนจากเงินทุนที่หามาได้หรือไม่?
- มีความเห็นชอบอย่างไรในแง่ความเป็นเจ้าของข้อมูล และแต่ละหน่วยงานจะสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างไรบ้าง?
- มีการกำหนดกรอบเวลาสำหรับบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรหรือไม่?

เพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดและการทะเลาะกันระหว่างกลุ่มที่ร่วมมือกันทำงาน จำเป็นต้องดำเนินการให้ชัดเจนตั้งแต่ต้น เพื่อให้ภาคีทั้งหลายทราบและเห็นชอบกับเงื่อนไขความร่วมมือ การทำเป็นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรและตอบคำถามเหล่านี้ และให้หน่วยงานที่ร่วมมือลงนาม อาจช่วยหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ในภายหลัง การทะเลาะกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นตัวแทนชุมชนเดียวกัน หรือทำงานในประเด็นคล้ายคลึงกัน ไม่เป็นประโยชน์ต่อภารกิจของท่านเลย แต่กลับจะเป็นคุณกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งจะสามารถใช้ปัญหานี้เพื่อหักล้างความเป็นกลางของผลการวิจัยของท่าน

ใครควรเป็นคณาจารย์? การทำวิจัยด้านสิทธิควรเป็นภารกิจของคนในชุมชนเอง หรือคนภายนอกกันแน่? มีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบหลายประการ ได้แก่

ผู้วิจัยจากภายนอกและหน่วยงานระหว่างประเทศอาจมีความชำนาญเป็นพิเศษหรือรู้จักองค์กรอื่นๆ มากกว่า และอาจมีความเป็นกลางต่อบางประเด็นมากกว่า เพราะไม่มีโอกาสรู้จักเป็นส่วนตัวกับคนที่เข้าร่วมในงานวิจัย เมื่อเทียบกับกลุ่มในพื้นที่ หน่วยงานระหว่างประเทศอาจสามารถเรียกความสนใจต่อปัญหาได้มากกว่า และอาจมีโอกาสเข้าร่วมการประชุมเพื่อรณรงค์กับเจ้าหน้าที่ระดับสูงมากกว่ากลุ่มในพื้นที่ ด้วยเหตุดังกล่าว กลุ่มในพื้นที่อาจพิจารณาทำงานเป็นภาคีร่วมกับหน่วยงานระหว่างประเทศในโครงการวิจัย

แต่ในอีกด้านหนึ่ง หน่วยงานระหว่างประเทศอาจมีเป้าหมายแตกต่างจากกลุ่มในพื้นที่ และอาจสนใจประเด็นที่แตกต่างไป ทั้งหน่วยงานระหว่างประเทศยังอาจใช้เวลาเขียนและตีพิมพ์รายงานหลายเดือน ในขณะที่กลุ่มขนาดเล็กจะทำงานได้รวดเร็วมากกว่า รวมทั้งกลุ่มในพื้นที่อาจไม่ได้ต้องการให้ประเด็นเป็นที่สนใจในระดับระหว่างประเทศจากการทำงานร่วมกับกลุ่มจากต่างชาติ คนในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหามากกว่า จึงสามารถเข้าใจบริบทในพื้นที่และข้อจำกัดบางวัฒนธรรมได้ดีกว่า พวกเขาสามารถพูดภาษาได้โดยตรง ไม่จำเป็นต้องพูดผ่านล่าม

เราเขียนคู่มือและหลักสูตรนี้ขึ้นมาเพราะต้องการให้กลุ่มในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยของตนเองได้มากขึ้น ในกรณีที่กลุ่มในพื้นที่รู้จักกลุ่มระหว่างประเทศที่สามารถให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญได้ โดยเฉพาะในช่วงที่มีการรณรงค์ การร่วมมือกันอาจช่วยให้กลุ่มในพื้นที่ทำงานได้ดียิ่งขึ้น พยายามให้มีการแลกเปลี่ยนสนทนาอย่างจริงจังไม่ว่าจะทำงานร่วมกันอย่างไร ก่อนจะเริ่มโครงการใดๆ

กรณีศึกษา | รายงานการละเมิดสิทธิผู้เฒ่าของตำรวจอินโดนีเซีย

เพื่อปราบปรามการเฒ่าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลอินโดนีเซียจึงได้เริ่ม “สงครามปราบปรามยาเสพติด” มีการจับกุมคุมขังและลงโทษหนักต่อผู้ครอบครองยา ตั้งแต่ปลายปี 2550 จนถึงต้นปี 2551 จังการ์ (Jangkar) เครือข่ายผู้เฒ่าด้วยการฉีดยาซึ่งมีสมาชิก 75 องค์กร ได้ทำโครงการขนาดใหญ่ใช้ทั้งวิธีทำวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ เพื่อเก็บข้อมูลการละเมิดสิทธิของตำรวจที่กระทำต่อผู้เฒ่า

จังการ์จัดอบรมใน 13 เมืองให้กับเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของหน่วยงานที่เป็นสมาชิก ผู้อบรมกล่าวถึงมาตรฐานการเก็บข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชน และยังได้พัฒนาชุดแบบสอบถามมาตรฐานสองชุด เพื่อมอบให้กับเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร แบบสอบถามชุดแรกเป็นการถามข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส รวมทั้งถามว่าเคยมีประสบการณ์ถูกละเมิดสิทธิโดยตำรวจหรือไม่

ในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมเป็นความลับ ผู้สัมภาษณ์ไม่ได้บันทึกชื่อของบุคคลดังกล่าว แต่ใช้รหัสเป็นตัวเลขแทนในเอกสารทุกชิ้น ในกรณีที่บุคคลผู้นั้นเคยถูกละเมิดสิทธิหรือถูกเลือกปฏิบัติ ผู้สัมภาษณ์ก็จะขอให้ผู้เสียหายนั่งลงและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นก็ใช้แบบสอบถามชุดที่สองเพื่อให้ได้ปากคำที่สมบูรณ์ของผู้เสียหาย

โดยผ่านเครือข่ายกลุ่มต่างๆ จังการ์สามารถสัมภาษณ์ผู้เฒ่าด้วยการฉีดยากว่า 1,000 คนใน 13 เมืองทั่วประเทศอินโดนีเซีย รายงานที่จัดทำส่งผลกระทบต่ออย่างมาก และเป็นที่สนใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูง รวมทั้งแหล่งทุนระหว่างประเทศและองค์การสหประชาชาติ

ในปัจจุบัน จังการ์ร่วมมือกับตำรวจเพื่อจัดอบรมให้เจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์ที่ถูกต้องกับผู้เฒ่าได้

ขั้นตอนที่ 2: กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ในบทนี้จะกล่าวถึงการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

- จำแนกกลุ่มเป้าหมายของรายงาน
- ตัดสินใจว่าจะใช้ข้อมูลแบบใดเพื่อให้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมาย

จำแนกกลุ่มเป้าหมายของรายงาน

เมื่อทำแผนที่ประเด็นและทราบว่า จะศึกษาประเด็นใด ขึ้นต่อไปของการวางแผนโครงการ คือการพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้อ่านรายงาน เมื่อทราบคำตอบแล้ว ท่านจะทราบว่า จะต้องรวบรวมข้อมูลแบบใด

หากเป็นไปได้ ท่านอาจต้องการกลุ่มเป้าหมายหลากหลายกลุ่ม ทั้งผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่รัฐบาล และองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งแหล่งทุน แต่ก็ควรมีการจำแนกกลุ่มที่ต้องการเน้น ให้ถามตัวเองว่า

1. ใครเป็นผู้มีอำนาจที่จะยุติการละเมิดสิทธิ?
 - คำตอบสำหรับคำถามนี้อาจได้แก่ สมาชิกรัฐสภา กระทรวงสาธารณสุข ตำรวจ โรงเรียนในพื้นที่
2. ใครหรืออะไรที่จะมีอิทธิพลต่อบุคคลเหล่านั้น?
 - คำตอบสำหรับคำถามนี้อาจได้แก่ สื่อมวลชนในประเทศ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูง พ่อแม่ผู้ปกครองในชุมชน
3. ข้อมูลประเภทไหนจะมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนที่เราจำแนกออกมา?
 - คำตอบสำหรับคำถามนี้อาจได้แก่ รายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร รายงานข่าวบทความในวารสารการแพทย์ วิดีโอสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองในพื้นที่

เราเรียกกระบวนการนี้ว่า **การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย** เป็นกระบวนการจำแนกเป้าหมาย การรณรงค์และจำแนกวิธีการที่จะสร้างอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มต่างๆ

หลังจากจำแนกกลุ่มเป้าหมายของโครงการแล้ว จะทำให้ทราบได้ว่าจะใช้วิธีการใดเพื่อสื่อสารข้อความให้ดีที่สุด เรามีทางเลือกของรูปแบบการสื่อสารมากมาย ท่านอาจใช้วิธีเขียนใบแถลงข่าวและเขียนบทความเพื่อสร้างกระแส อาจใช้สื่อที่เป็นเสียงหรือวิดีโอ ใช้เว็บไซต์ของหน่วยงานหรือรายงานข่าวของสื่อมวลชน หรืออาจเป็นรายงานและการนำเสนออย่างเป็นทางการและเป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นทางการ กรณีที่รณรงค์เป็นเวลาหลายเดือนหรือกว่านั้น ท่านอาจต้องใช้รูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม การจำแนกกลุ่มเป้าหมายจะช่วยให้สามารถออกแบบโครงการวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อพวกเขาได้

แบบฝึกหัด: การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

ตัวอย่าง: การปฏิเสธไม่ให้ผู้โช้ยาได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัส

- ปัญหา:
- แพทย์ปฏิเสธไม่ยอมให้ยาต้านไวรัสกับผู้โช้ยา โดยบังคับให้ให้เลิกยา ก่อน (บางกรณีถึงกับบังคับให้เลิกใช้เมทาโดน)
 - ใครเป็นผู้มีอำนาจที่จะยุติการละเมิดสิทธิ (เป้าหมายการรณรงค์)? แพทย์ ฝ่ายบริหารของโรงพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข
 - ใครที่จะมีอิทธิพลต่อบุคคลเหล่านั้น? หน่วยงานวิชาชีพของแพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับสูง องค์การอนามัยโลก โครงการด้านเอดส์ขององค์การสหประชาชาติ อพช.ที่ทำงานรณรงค์ด้านเอชไอวีและเป็นที่รู้จักกัน
 - ข้อมูลประเภทไหนจะมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนเหล่านั้น? รายงานซึ่งให้ภาพความรุนแรงของปัญหา ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างนโยบาย “ทั่วถึงและเท่าเทียม” ของรัฐบาลกับพฤติกรรม “ในชีวิตจริง” ของแพทย์ที่มีการเลือกปฏิบัติและแบ่งแยก

ประเด็นพิจารณา:

- ปัญหา:
- ใครเป็นผู้มีอำนาจที่จะยุติการละเมิดสิทธิ (เป้าหมายการรณรงค์)?
 - ใครที่จะมีอิทธิพลต่อบุคคลเหล่านั้น?
 - ข้อมูลประเภทไหนจะมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนเหล่านั้น?

ขั้นตอนที่ 3: การประเมินและจัดการความเสี่ยง

งานวิจัยด้านสิทธิเป็นงานวิจัยในประเด็นแอดวોકาตประเภทหนึ่ง โดยผู้เข้าร่วมโครงการอาจต้องเผชิญความเสี่ยงและการตอบโต้ การคำนึงถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นและการวางแผนรับมือสถานการณ์ที่เลวร้ายสุด จึงเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนโครงการด้านสิทธิ โดยมีสามขั้นตอนดังนี้

- ความรับผิดชอบด้านจริยธรรมของผู้วิจัย
- การประเมินความเสี่ยงสำหรับผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์
- แผนหลีกเลี่ยงความเสี่ยง
- การเตรียมรับมือสถานการณ์ที่เลวร้ายสุด

ความรับผิดชอบด้านจริยธรรมของผู้วิจัย

นักกิจกรรมด้านสิทธิมักเรียกร้องให้ผู้มีอำนาจต้องรับผิดชอบต่อละเมิดสิทธิคนอื่น แต่เนื่องจากการทำเช่นนั้นอาจกระทบต่ออำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ตัวท่านเอง ครอบครัวและเพื่อนฝูง หน่วยงานของท่าน รวมทั้งผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิที่ลุกขึ้นยืนและประกาศให้ทราบถึงการละเมิดสิทธิที่เกิดขึ้น อาจเผชิญความเสี่ยงจากการข่มขู่และการตอบโต้

นักรณรงค์ด้านสิทธิมีความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายและจะต้อง “ไม่ทำให้เกิดอันตราย” ท่านจะต้องดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างชอบด้วยเหตุผล เพื่อสร้างความเข้มแข็งและคุ้มครองเจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร และชุมชน แม้ว่าตัวท่านเองอาจพร้อมจะเสียสละและเสี่ยงภัยเพื่ออุดมการณ์ แต่ไม่ใช่ว่าทุกคนพร้อมจะทำเช่นนั้น ท่านจะต้องประเมินและจัดการความเสี่ยงสำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโครงการอย่างระมัดระวัง และหลีกเลี่ยงการทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายจากการตัดสินใจที่เร่งรีบ

การประเมินความเสี่ยงสำหรับผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์

ก่อนเริ่มโครงการ ผู้วิจัยต้องพิจารณาและหาทางพูดคุยถึงคำถามเหล่านี้อย่างจริงจัง

ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดสำหรับคำถามเหล่านี้ ทุกคนต่างพร้อมจะเผชิญความเสี่ยงในระดับที่แตกต่างกัน และความรู้สึกของทุกคนที่มีต่ออันตรายชอบด้วยเหตุผลและเป็นสิ่งที่ควรเคารพเสมอ

ตัวท่านเองและครอบครัวเพื่อนฝูง ตัวท่านเองพร้อมจะเสี่ยงในระดับใดในการทำโครงการ? คนที่เคยทำงานในแบบเดียวกันเคยประสบเหตุอย่างไรบ้าง? การทำงานจะเป็นเหตุให้ถูกข่มขู่ ถูกขับไล่ออกจากบ้าน ถูกไล่ออกจากงาน ถูกทุบตี ถูกจับกุมหรือลักพาตัวหรือไม่? ท่านพร้อมจะแบกรับความเสี่ยงแบบใดบ้าง? ครอบครัวของท่านพร้อมจะยืนเคียงข้างและทุกข์ทรมานพร้อมกับท่าน หากเลือกที่จะทำงานนี้หรือไม่? ครอบครัวของนักบรรณรักษ์ด้านสิทธิมักตกเป็นเหยื่อเพียงเพราะมีความใกล้ชิดกับการทำงานด้านสิทธิ

ผู้เสียหายที่ท่านไปสัมภาษณ์ จะเกิดอะไรขึ้นถ้าผู้ละเมิดสิทธิทราบว่าคุณผู้เสียหายแจ้งข้อมูลให้กับท่าน? จะเป็นเหตุให้ผู้เสียหายแต่ละคนถูกไล่ออกจากงาน ถูกไล่ออกจากบ้าน ถูกข่มขู่หรือทุบตี หรือถูกควบคุมตัวเพียงเพราะเข้าร่วมในโครงการของท่านหรือไม่? **กรณีที่จะมีความเสี่ยงต่อผู้เสียหาย** ท่านจะต้องชี้แจงความเสี่ยงเหล่านี้อย่างจริงจังและอย่างเต็มที่ก่อนจะเริ่มการสัมภาษณ์

ท่านควรแจ้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบอย่างชัดเจนถึงเป้าหมายการบรรณรักษ์ และแผนการที่วางไว้ เมื่อพวกเขาทราบว่ามีการวางแผนจะใช้ข้อมูลที่พวกเขาเล่าอย่างไร และเหตุใดต้องทำเช่นนั้น จะทำให้พวกเขาตัดสินใจอย่างมีข้อมูลว่าสะดวกใจที่จะเข้าร่วมโครงการหรือไม่ **นี่คือสิ่งที่เรียกว่าความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจและทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจในตอนเข้าร่วมโครงการวิจัยใดๆ**

----> โปรดดูบทที่ 3 สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ

เป็นไปได้ที่เมื่อได้ทราบถึงความเสี่ยง พวกเขาอาจตัดสินใจไม่เข้าร่วมการวิจัยของท่าน แม้ว่าการทำเช่นนี้จะทำให้หาผู้ให้สัมภาษณ์ได้ยากขึ้น แต่ท่านก็ไม่สามารถข้ามขั้นตอนนี้ไปได้ เป็นสิทธิของพวกเขาที่จะเลือก ในเมื่อท่านทำงานส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิ ท่านก็ควรเคารพต่อสิทธิเหล่านี้ในระหว่างการทำหน้าที่ และเคารพต่อการตัดสินใจของผู้อื่น

แบบหลักเลี่ยงความเสี่ยง

มีบางวิธีที่ช่วยลดหรือหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่ไม่จำเป็น เมื่อมีการประเมินความเสี่ยงต่อตัวเอง หน่วยงาน และผู้เสียหายแล้ว ท่านควรเลือกยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ท่านอาจพิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้

กรณีศึกษา | รายงานเกี่ยวกับผู้ใช้ยาในประเทศไทย

ในรายงาน การปฏิบัติอย่างเล็ดลอด: อุปสรรคในการเข้าถึงการรักษาเอดส์ของผู้ใช้ยาในประเทศไทย มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์และชีวแมนโรทวิซต์เลือกใช้ตัวอย่างชื่อจริงหรือชื่อเล่นของผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นผู้ใช้ยา โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาความลับส่วนบุคคล แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้ลดทอนการอธิบายถึงพฤติกรรมของคนเหล่านั้น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลซึ่งให้ข้อมูลที่อ่อนไหวกับมูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์และชีวแมนโรทวิซต์เกี่ยวกับการปฏิบัติไม่ให้เกิดการดูแลรักษาหรือความร่วมมือของตำรวจ มีโอกาสที่จะเลือกบอกแค่ภูมิภาคซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลในประเทศไทย แทนที่จะต้องบอกชื่อโรงพยาบาล อำเภอ หรือจังหวัด การทำเช่นนี้จะช่วยปกป้องความลับของข้อมูลและทำให้เจ้าหน้าที่ไม่มีความเสี่ยงจากการตอบโต้

ชื่อที่ปิดลับ ท่านสามารถเปลี่ยนชื่อและแก้ไขข้อมูลของผู้เสียหายที่สัมภาษณ์ได้ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับอายุ บ้านเกิด และ/หรือเพศ ในบางครั้ง พยานหรือผู้ให้ข้อมูลเองก็อาจต้องการปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลถ้ามีการให้ข้อมูลแบบที่อ่อนไหวกับท่าน หากท่านวางแผนจะใช้ข้อมูลเหล่านี้ในศาล ท่านอาจจะต้องหาทางพิสูจน์ว่าเหตุการณ์ที่กล่าวถึงนั้นเกิดขึ้นจริง ทั้งนี้โดยการให้ข้อมูลที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของผู้เสียหาย นอกจากนั้น ในกรณีที่จะนำเรื่องขึ้นสู่ศาล ท่านอาจจะต้องรวบรวมข้อมูลเฉพาะบางอย่างด้วย

การร่วมมือทำงานกับหน่วยงานขนาดใหญ่ที่มั่นคงหรือมีความอ่อนไหวน้อยกว่า กลุ่มขนาดใหญ่ย่อมได้รับการคุ้มครองดีกว่า เนื่องจากมีคนรู้จักมากและมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ การร่วมมือกับหน่วยงานขนาดใหญ่อาจทำให้ท่านต้องเสนอประเด็นในลักษณะที่แตกต่างไปบ้าง หรืออาจเลือกใช้ภาษาบางอย่าง หรือใช้คำพูดในลักษณะที่เผชิญหน้าน้อยลง

การเลือกยุทธศาสตร์ด้านสื่อ คนจำนวนมากจะโกรธหากถูกสื่อวิจารณ์ จึงอาจมีความปลอดภัยมากกว่าถ้ามีการเสนอรายงานให้ทางการทราบอย่างเงียบๆ หรือเป็นการนำเสนอในที่ประชุมของนักวิชาการ แทนที่จะตีพิมพ์เผยแพร่ทางสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ต

พบกับกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์ล่วงหน้า หากท่านวางแผนจะเผยแพร่รายงานต่อสาธารณะ ท่านควรพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายก่อนจะเผยแพร่รายงาน เพื่อช่วยให้พวกเขาเตรียมพร้อม กับสิ่งที่จะเกิดขึ้น แม้ว่าการทำเช่นนี้อาจทำให้ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากรายงานน้อยลง แต่ก็ช่วยลดความเสี่ยงลงได้

ในประเทศไทย มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอชไอวีและซิวิแมนไรท์ร็อกเก็ตได้เตรียมงบประมาณเพื่อจัดประชุมและรายงานข้อมูลจากการวิจัยให้ผู้ให้สัมภาษณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานระหว่างรัฐบาลได้ทราบ ก่อนจะเผยแพร่รายงานฉบับสุดท้ายต่อสื่อมวลชน ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์เพื่อรับฟังเสียงสะท้อน แก้ไขเนื้อหาที่จำเป็น และพัฒนาข้อเสนอแนะที่หนักแน่นครอบคลุม และตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด

แต่โปรดจำไว้ว่า เมื่อเวลาผ่านไปเงื่อนไขต่างๆ ก็เปลี่ยนแปลงไป วิธีซึ่งใช้ได้ผลเมื่อคราวที่แล้วอาจทำให้เกิดความเสี่ยงในครั้งนี้อาจเป็นไปได้ เนื่องจากทางการอาจจับตามองกิจกรรมของท่านมากขึ้น หรือบรรยากาศทางการเมืองอาจเปลี่ยนแปลงไป

การเตรียมรับมือสภาพการณ์ที่เลวร้ายสุด

กรณีที่มีความเสี่ยงต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เราควรคำนึงถึงสภาพการณ์ที่เลวร้ายสุด ถ้ามีคนที่ถูกตอบโต้ หน่วยงานของท่านจะอย่างไร? ใครจะมาช่วยท่านได้? ใครจะรับผิดชอบในส่วนไหนได้บ้าง?

พูดคุยถึงสภาพการณ์ที่เลวร้ายสุดอย่างละเอียดและล่วงหน้า ไม่มีใครอยากพูดคุยถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้น แต่เราจำเป็นต้องเตรียมการให้พร้อม ซึ่งจะช่วยลดความผิดพลาดและความตกอกตกใจ ให้พูดคุยว่าจะทำอะไรถ้ามีคนสูญหายไปหรือถูกลักพาตัวไป จะรอนานแค่ไหนก่อนจะดำเนินการบางอย่าง? และจะอย่างไรบ้าง?

ใครเป็นพันธมิตรที่ไว้ใจได้และให้ความช่วยเหลือในยามฉุกเฉินได้? ให้เตรียมรายชื่อบุคคลที่ท่านไว้ใจและอาจให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งเตรียมใบแถลงข่าวหรือแถลงการณ์ที่จะเผยแพร่ ให้พูดคุยกันว่าจะรอนานเพียงไรก่อนจะเผยแพร่แถลงการณ์ และจะเผยแพร่ข้อมูลมากน้อยเพียงใด ในบางกรณีการเลือกที่จะปิดข่าวอาจให้ผลดีกว่า ให้พูดคุยเรื่องนี้กับทุกคนที่อาจได้รับผลกระทบ พยายามแจ้งให้ผู้ที่เราไว้ใจทราบเวลาที่ออกภาคสนามไม่ว่าในช่วงเวลาใดก็ตาม

เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานล่วงหน้า ทุกคนที่ทำวิจัยจะต้องมีหมายเลขโทรศัพท์มือถือของกันและกัน มีหมายเลขบัตรประชาชนหรือหนังสือเดินทาง และข้อมูลบุคคลที่ติดต่อในยามฉุกเฉิน ต้องแจ้งให้ครอบครัวและเพื่อนฝูงทราบว่าจะติดต่อกับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ในกลุ่มได้อย่างไร และเก็บข้อมูลเหล่านี้ในที่ปลอดภัย

จัดระบบให้มีโทรศัพท์เข้ามาแจ้งว่ายังปลอดภัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ ในกรณีที่เพื่อนร่วมงานออกไปทำงานที่เสี่ยง ควรจัดให้เขาโทรศัพท์มาหาในตอนเช้าเพื่อแจ้งให้ทราบที่กำลังไปที่ไหน และแจ้งให้ทราบในตอนเย็นว่าถึงบ้านปลอดภัยดีแล้ว ควรมีการตกลงกันล่วงหน้าอย่างชัดเจนว่าจะดำเนินการอย่างไร กรณีที่ไม่ได้รับโทรศัพท์จากเพื่อนร่วมงานคนดังกล่าว

เตรียมแต่งเรื่องที่ใช้เป็นข้ออ้างปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียหาย เพื่อปกป้องผู้เสียหายที่เราจะไปสัมภาษณ์ เราอาจแต่งเรื่องให้ผู้เสียหายอาจแจ้งให้คนอื่นทราบเมื่อมีคนมาถามว่าเหตุใดถึงมีการพูดคุยเป็นเวลานานกับท่าน บางทีผู้เสียหายอาจแกล้งบอกว่าท่านเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการเข้าถึงการรักษา ให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย หรือเข้ามาสอนภาษา

ให้ความช่วยเหลือหากผู้เสียหายถูกตอบโต้โจมตี ให้ตรวจสอบกับผู้ที่เราเคยสัมภาษณ์อย่างสม่ำเสมอว่ายังสบายดีและไม่ได้ถูกคุกคาม ถูกควบคุมตัวหรือหายตัวไป การติดตามเหล่านี้เป็นความรับผิดชอบด้านจริยธรรม ช่วยรักษาความไว้วางใจกับผู้ที่ท่านสัมภาษณ์

กรณีการสูญหายของบุคคล

กรณีศึกษา | การสูญหายของบุคคล

หน่วยงานด้านสิทธิในเอเชียแห่งหนึ่งทำงานกับนักกิจกรรมด้านเอดส์ในพื้นที่ แต่จู่ๆ เขาก็หายตัวไปหลังเข้าร่วมกินอาหารกับเพื่อนนักกิจกรรมคนอื่น ๆ เขาไม่ได้กลับบ้านหรือไม่ได้รับโทรศัพท์

ในขั้นต้น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้นรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จากการสอบถามเพื่อนนักกิจกรรมที่กินอาหารด้วยกัน ทำให้ทราบว่ามึ่นักกิจกรรมคนหนึ่งสังเกตเห็นตำรวจนอกเครื่องแบบอยู่ที่ถนนนอกร้านอาหาร หน่วยงานแห่งนั้นจึงได้ตรวจสอบว่าทุกคนที่มากินข้าวกลับถึงบ้านโดยสวัสดิภาพหรือไม่ และได้บันทึกข้อมูลสถานที่และเวลาที่มีผู้อื่นเห็นชายคนดังกล่าวเป็นครั้งสุดท้าย

จากนั้นได้เข้าพบภรรยาและครอบครัวของนักกิจกรรมที่หายตัวไป เพื่อสอบถามว่าต้องการทำอะไรบ้าง พวกเขาขอให้หน่วยงานรออีกสองถึงสามวัน เพื่อว่าอาจมีการปล่อยตัวนักกิจกรรมคนนั้นออกมา ทั้งยังบอกให้อย่าไปเผยแพร่ข้อมูลกับสื่อมวลชนว่ามีการควบคุมตัว ทั้งภรรยาและครอบครัวต่างกลัวว่าถ้ามีรายงานข่าวการควบคุมตัวออกไป อาจทำให้ผู้ควบคุมตัวไม่ยอมปล่อยตัวชายคนดังกล่าว แม้ว่าหน่วยงานจะไม่ค่อยเห็นด้วย แต่ก็เคารพต่อการตัดสินใจของครอบครัว

กรณีศึกษา | การสูญหายของบุคคล (ต่อ)

ชั้นต่อมามีการจัดประชุมเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของหน่วยงาน แจ้งให้ทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้น บอกให้ติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ และห้ามไม่ให้เผยแพร่ข้อมูลกับสื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ยังได้พูดคุยกับนักกิจกรรมคนอื่นๆ ที่ร่วมกินอาหาร และบอกให้เก็บเรื่องนี้เป็นความลับเช่นกัน และยังได้ติดต่อที่ปรึกษาขององค์กรซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับตำรวจ บอกให้ที่ปรึกษาโทรศัพท์ไปหาตำรวจและถามข้อมูลเกี่ยวกับนักกิจกรรมคนนี้อย่างสุภาพ สุดท้ายทางหน่วยงานตัดสินใจว่าในกรณีที่ครอบครัวผู้สูญหายเห็นด้วยกับการเผยแพร่ข่าวกับสื่อมวลชน ก็จะมีผู้แถลงข่าวเพียงคนเดียว และมีกำหนดตัวว่าใครจะเป็นผู้พูด

หลังจากนั้นทางหน่วยงานก็พยายามทำงานตามปกติ แต่แน่นอนเจ้าหน้าที่ก็ยังไม่สามารถรวบรวมสถิติได้ โชคดีที่มีการปล่อยตัวชายคนดังกล่าวในคํานั้น

ต่อไปนี้เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อสมาชิกในกลุ่มหรือคนที่เราสัมภาษณ์หายไป

แม้เป็นเรื่องที่ชัดเจน แต่ต้องเยือกเย็นไว้ หายใจเข้าออกลึกๆ โปรดจำไว้ว่าคนที่อยู่รอบข้างกำลังมองเราว่าควรปฏิบัติอย่างไร เราจึงควรทำให้หนักแน่นและเยือกเย็นเท่าที่จะทำได้ แม้จะมีความหวาดกลัวก็ตาม ไม่ใช่เวลาที่เหมาะสมที่จะแสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างรุนแรง และถ้าท่านกลัวคนอื่นก็กลัวด้วย

ให้ตัดคำอธิบายที่สมเหตุสมผลอื่นๆ ออกไป เป็นไปได้หรือไม่ที่ผู้สูญหายอาจประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ หรืออยู่ในโรงพยาบาล หรือเมา หรือหลับจนเพลิน หรือเคลิ้มซาร์จโทรศัพท์มือถือ? ให้โทรสอบถามจากที่ต่างๆ และระวังที่จะไม่คิดถึงเหตุการณ์ที่เลวร้ายสุด

พยายามจัดระเบียบข้อมูลให้ตรงกัน ให้พูดคุยกับคนที่เห็นเขาเป็นครั้งสุดท้าย และลำดับเหตุการณ์ให้ตรงกับที่เกิดขึ้นจริง ตามข้อมูลที่มีคนเห็น เขียนชื่อสถานที่ลงไป มีพยานซึ่งสามารถอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือไม่? มีคนอื่นได้รับผลกระทบด้วยหรือไม่?

ติดต่อกับญาติของผู้สูญหาย พยายามแจ้งให้ญาติทราบและมีข้อมูลตรงกับท่าน และให้ขออนุญาตพวกเขาก่อนจะแจ้งข้อมูลต่อสาธารณะ กรณีที่จำเป็น

แจ้งให้ทุกคนในกลุ่มของท่านทราบข้อมูล ให้ประชุมเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครและอธิบายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ท่านกำลังทำอยู่ แจ้งให้ทราบว่าจะต้องไม่เผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตหรือพูดคุยกับสื่อมวลชนจนกว่าหน่วยงานจะพร้อม และหากจำเป็นให้ติดต่อ อพท. อื่นๆ

และบอกพวกเขาว่าไม่ควรตีพิมพ์ข้อมูลใดๆ จนกว่าหน่วยงานท่านจะพร้อม บางกรณีการลักพาตัวนักบรรณคดีด้านสิทธิเป็นการกระทำของอันธพาลซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับรัฐบาลเลย เราจะต้องแจ้งความกับตำรวจ แจ้งให้สื่อมวลชนและ อพช. อื่นๆ ทราบเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน บางกรณีตำรวจอาจควบคุมตัวบุคคลไว้เพียงไม่กี่วันจากนั้นก็ปล่อยตัว หากเราเลือกที่จะเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะทันที ก็อาจเป็นการสร้างแรงกดดันให้ตำรวจต้องจับกุมอย่างเป็นทางการ

หาทางติดต่อพันธมิตร ท่านมีเพื่อนหรือที่ปรึกษาใน อพช.ขนาดใหญ่ คนที่อยู่ในหน่วยงานตำรวจหรือรัฐบาล ซึ่งจะช่วยติดตามหาเพื่อนร่วมงานได้หรือไม่ และจะช่วยในการเจรจากับผู้ที่ควบคุมตัวหรือไม่?

หาทางขอความช่วยเหลือด้านกฎหมาย ให้ศึกษากฎระเบียบในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวบุคคล ตามกฎหมายแล้วตำรวจสามารถควบคุมตัวบุคคลได้นานเพียงใด? เมื่อใดที่ตำรวจต้องเสนอหลักฐานอย่างเป็นทางการ? ท่านรู้จักหน่วยงานให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายใดๆ ที่จะช่วยในการดำเนินคดีและอาจให้ความช่วยเหลือกับท่านหรือไม่?

เคล็ดลับในการจัดการกับสื่อ ผู้สื่อข่าวที่รับผิดชอบจะแสดงความสนใจต่อสถานการณ์ที่ตึงเครียดของท่าน ในการให้ข้อมูลท่านต้องจำแนกให้ชัดเจนว่าเป็นการพูดเพื่อ **“ให้มีการบันทึก”** (ข้อมูลที่ผู้สื่อข่าวจะนำไปตีพิมพ์) และในช่วงไหนที่เป็นการพูด **“เพื่อไม่ให้มีการบันทึก”** (หมายถึงข้อมูลที่ท่านแจ้งให้ผู้สื่อข่าวทราบเพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ดีขึ้น แต่ไม่ประสงค์จะให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่)

สิ่งที่ควรพูดกรณี “ให้มีการบันทึก” หากเป็นไปได้ท่านควรหาทางควบคุมวิธีการและจังหวะเวลาที่จะเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ผ่านสื่อมวลชนและสาธารณะ เราเสนอแนะให้ท่านแถลงการณ์อย่างเรียบง่ายแสดงข้อกังวลต่อเพื่อนร่วมงานและหวังว่าจะกลับมาอย่างปลอดภัยโดยเร็ว ในการให้สัมภาษณ์กับสื่อ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต้องแสดงข้อกังวลด้วยคำพูดเดียวกัน และไม่แสดงความเห็นทางการเมืองซึ่งอาจทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง

หากท่านไม่พร้อมจะพูดเพื่อ **“ให้มีการบันทึก”** ท่านควรจดข้อมูลการติดต่อของผู้สื่อข่าวไว้ และแจ้งให้ทราบว่าจะติดต่อไปในภายหลังหากมีความเห็นเพิ่มเติม แต่ถ้าผู้สื่อข่าวไม่แสดงท่าทีเห็นอกเห็นใจเลย ท่านก็ไม่จำเป็นต้องพูดคุยกับเขาอีกต่อไป

แบบฝึกหัด: การวิเคราะห์และจัดการความเสี่ยง

กรณีศึกษา | ปัญหาของจดหมายร้องเรียน

กลุ่มบรรณรักษ์เพื่อผู้ใช้ยาตัดสินใจจัดให้ผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิของตำรวจลงชื่อในจดหมายร้องเรียน เพื่อเรียกร้องความสนใจต่อกรณีของผู้ใช้ยาหลายคนเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของตำรวจ ทางกลุ่มได้ใช้เครือข่ายชุมชนในพื้นที่รวบรวมลายมือชื่อของผู้เสียหายจากการละเมิดของตำรวจที่สนับสนุนจดหมายร้องเรียนฉบับนี้ ผู้เสียหายได้ลงชื่อโดยใช้ชื่อจริงรวมทั้งลงที่อยู่จริงด้วย แต่ผู้จัดการบรรณรักษ์ไม่เคยคุยถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับผู้ลงชื่อ ทั้งไม่ได้คุยว่าจะนำจดหมายร้องเรียนฉบับนี้ไปทำอะไร

เพื่อเพิ่มแรงกดดันต่อทางการ ทางกลุ่มได้ส่งจดหมายร้องเรียนพร้อมลายมือชื่อและชื่อของผู้ร้องไปยังหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ และเอาไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ไม่นานหลังจากนั้นคนที่ลงชื่อก็ถูกตำรวจโทรมาขู่ และการที่คนในชุมชนและครอบครัวรู้ว่ามิใครบ้างเป็นผู้ใช้ยาทำให้ผู้ลงชื่อในจดหมายต้องเจอผลกระทบส่วนตัวหลายประการ ลูกๆ ของพวกเขา ก็ถูกเลือกปฏิบัติระหว่างอยู่ที่โรงเรียน และญาติบางคนประกาศว่าจะตัดความสัมพันธ์กับคนที่ลงชื่อ

เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของตนเองและครอบครัว ผู้ลงชื่อในจดหมายร้องเรียนจึงพยายามตีตัวออกห่างจากการรณรงค์ครั้งนี้ พวกเขาบอกตำรวจในพื้นที่ว่า ไม่เคยลงชื่อในจดหมาย และยังไปขอความช่วยเหลือจากอภข.อีกแห่งหนึ่ง ทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างเปิดเผยระหว่างอภข. ทั้งสองแห่ง ผู้เสียหายบางคนถึงกับฟ้องร้องดำเนินคดีต่อกลุ่มที่จัดการรณรงค์ เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น

อะไรเป็นข้อบกพร่องของการรณรงค์ด้วยจดหมายร้องเรียนครั้งนี้? มีขั้นตอนใดบ้างที่ทางกลุ่มสามารถทำได้เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดการละเมิดสิทธิต่อผู้เสียหายที่เข้าร่วมในการรณรงค์ครั้งนี้?

ทางกลุ่มไม่ได้รับความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจจากผู้ลงชื่อในจดหมายร้องเรียน ผู้เข้าร่วมเองไม่มีโอกาสทราบเลยว่าจะมีการนำรายงานไปใช้อะไร ทั้งไม่ทราบว่าจะมีความเสี่ยงต่อตนเองอย่างไรบ้าง ทำให้เกิดปัญหาลึกลับกับผู้ลงชื่อและส่งผลกระทบต่อองค์กรนั้นในที่สุด

ขั้นตอนที่ 4: วางแผนการวิจัย

หลังจากทำแผนที่ภาคสนาม วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและวางแผนรับมือความเสี่ยงแล้ว ท่านก็พร้อมจะวางแผนการวิจัย

- คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์
- สืบหาความสัมพันธ์ของท่านกับผู้ให้สัมภาษณ์
- เลือกประเภทข้อมูลที่ต้องการเก็บ
- กำหนดกรอบเวลาการทำงาน

จากกลุ่มเป้าหมายการรณรงค์ที่กำหนดไว้ ขอบเขตของประเด็น และจำนวนกลุ่มที่เข้าร่วม เราก็ควรเริ่มต้นวางแผนการอบรม

คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์

ต้องการสัมภาษณ์ใคร? ยกตัวอย่าง ท่านต้องการพูดคุยกับผู้มีเชื้อฯ เยาวชนผู้มีเชื้อฯ ผู้ขายรายวันที่มีเชื้อฯ หรือผู้ขายรายวันที่เป็นหญิง/ผู้ขายบริการรายวันที่เป็นหญิงซึ่งมีเชื้อฯ (โปรดระบุประเภทของบุคคลอย่างชัดเจน)? โดยประมาณท่านต้องการสัมภาษณ์กี่คน? ให้คิดดูด้วยว่ามีบุคคลอื่นใดที่อาจให้ข้อมูลสนับสนุนได้ และอาจเป็นคนที่ท่านต้องการสัมภาษณ์ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับประเด็นที่ท่านทำการศึกษา ถ้าต้องการศึกษาเรื่องการเข้าถึงการรักษาพยาบาล หรือการเลือกปฏิบัติทางการแพทย์ ท่านอาจต้องการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลและแพทย์ แต่ถ้าเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับรัฐบาล ท่านอาจต้องการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขององค์การสหประชาชาติ หรือผู้เชี่ยวชาญ

ควรสัมภาษณ์ทั้งหมดกี่ครั้ง? คำตอบจะขึ้นอยู่กับเป้าหมายของท่าน ถ้าต้องการชี้ให้เห็นว่าปัญหา “เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ” (หมายถึงว่าเกิดขึ้นทั้งระบบ ไม่ใช่เกิดขึ้นกับพื้นที่บางแห่งเท่านั้น) ท่านก็อาจต้องสัมภาษณ์หลายครั้งและทำในหลายพื้นที่ แต่ถ้ามีเป้าหมายแค่นั้นให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงพยาบาลหรือเรือนจำบางแห่ง การสัมภาษณ์ไม่กี่ครั้งเพียงเพื่อแสดงว่าปัญหาไม่ได้เกิดขึ้นจากแพทย์หรือผู้รักษาความปลอดภัยเพียงบางคน แต่เกิดขึ้นกับหน่วยงานทั้งหน่วย

ก่อนจะเริ่มศึกษา เราควรมีรายชื่อจำนวนหนึ่งของผู้ที่สามารถติดต่อสัมภาษณ์ได้ ยิ่งมากยิ่งดี เนื่องจากอาจมีการยกเลิกของบางกรณีได้ ท่านสามารถขอให้พวกเขาแนะนำบุคคลอื่นที่พร้อมจะให้สัมภาษณ์ได้ด้วย

โปรดจำไว้ว่า การที่จะสามารถสัมภาษณ์ได้ครบตามจำนวนหนึ่งเป็นเรื่องสำคัญ แต่การสัมภาษณ์ที่ดีก็เป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน คำให้การที่ทรงพลังแม้จะมีไม่กี่ชิ้นก็สามารถแทนเสียงที่หนักแน่นซึ่งทำให้กลุ่มเป้าหมายรับฟังได้

จะหาคนเหล่านั้นที่ไหน? การสัมภาษณ์คนที่รู้จักอยู่แล้วไม่ใช่เรื่องยากเย็น เพราะท่านก็รู้ว่า จะหาพวกเขาพบที่ไหนและจะติดต่ออย่างไร แต่ให้คิดว่าบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนถึงกลุ่มคนที่ท่านต้องการทำความเข้าใจหรือไม่? หรือจะส่งผลให้มีการเลือกตัวอย่างแบบอคติ ซึ่งรวมถึงคนที่พูดในสิ่งที่เราต้องการฟังเท่านั้น

ท่านควรคิดถึงสถานที่ที่จะพบปะกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สมดุล อย่างไรก็ตามในบางกรณี ท่านอาจต้องขออนุญาตเพื่อเข้าไปยังสถานที่นั้น อย่างเช่น คลินิกเมทาโดนซึ่งมักเป็นแหล่งที่ผู้ใช้ยามารวมตัวกัน มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์จะขออนุญาตจากหน่วยงานของรัฐบาลไทยที่ดูแลคลินิกเมทาโดน ก่อนจะไปสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการ

ใครจะเป็นผู้สัมภาษณ์? โปรดจำไว้ว่าผู้สัมภาษณ์จะมีอิทธิพลต่อคำตอบที่ได้รับ ถ้าเป็นการสัมภาษณ์หญิงวัยรุ่น ท่านอาจพิจารณาอบรมหญิงวัยรุ่นให้เป็นผู้สัมภาษณ์ด้วย หรือหญิงวัยรุ่นอาจรู้สึกสะดวกใจที่จะให้ปากคำกับผู้สัมภาษณ์ที่เป็นหญิงสูงอายุก็ได้ ถ้าประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ หญิงวัยรุ่นอาจไม่สะดวกใจที่จะให้ปากคำกับผู้สัมภาษณ์ที่เป็นชาย

ในบางกรณี ท่านอาจต้องใช้คนสองคนทำหน้าที่สัมภาษณ์ คนหนึ่งคอยตั้งคำถามส่วนอีกคนหนึ่งคอยจด

สำรวจความสัมพันธ์ของท่านกับผู้ให้สัมภาษณ์

ต้องจ่ายเงินเพื่อให้เขามาให้ข้อมูลหรือไม่? ในบางกรณีผู้ที่เราวางแผนจะสัมภาษณ์อาจคาดหวังว่าจะได้รับค่าตอบแทนจากเวลาที่เสียไป โดยเฉพาะกรณีที่เป็นการสัมภาษณ์ที่อยู่นอกเหนือจากบ้านหรือที่ทำงาน แต่โปรดจำไว้ว่า การให้เงินก็มีผลลบ ถ้ามีคนรู้ว่าท่านจ่ายเงินเพื่อให้คนมารับการสัมภาษณ์ อาจมีคนที่ตั้งเรื่องขึ้นมาและโกหกเพื่อหวังจะได้เงิน กลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์ก็อาจใช้เรื่องนี้วิพากษ์วิจารณ์ท่าน บอกว่าเป็นการติดสินบนเพื่อให้คนมาเล่าเรื่องโกหกเกี่ยวกับการละเมิดที่ไม่เคยเกิดขึ้นจริง

บางครั้งกรหลีกเลียงปัญหานี้ด้วยการจ่ายเป็นค่าเดินทาง หรือจ่ายเป็นค่าอาหารให้กับผู้ที่มาให้ข้อมูล แทนที่จะจ่ายเป็นเงิน ไม่ว่าทางกลุ่มจะมีนโยบายอย่างไร ท่านควรชี้แจงให้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นสำหรับทุกคน และใช้หลักปฏิบัตินี้กับทุกคนโดยไม่มีข้อยกเว้น

กรณีศึกษา | รายงานการเลือกปฏิบัติด้านเอดส์ในประเทศจีน

ตอนที่ฮิวแมนไรท์วอตช์จัดทำรายงานการเลือกปฏิบัติต่อผู้มีเชื้อฯ ในจีน พวกเขาได้กำหนดนโยบายที่เข้มงวดไม่ให้มีการจ่ายเงินให้กับผู้มาให้การสัมภาษณ์ พวกเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ทำลายความไว้วางใจของสาธารณะที่มีต่องานวิจัยของพวกเขา อย่างไรก็ตาม นักวิจัยก็ได้ซื้องานที่ถูกละทิ้งไปบางชิ้นและงานศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นมาโดยเป็นคนที่เธอไปสัมภาษณ์

กรณีศึกษา | รายงานเกี่ยวกับผู้ใช้ยาในประเทศไทย

ในระหว่างการเก็บข้อมูลเพื่อเขียนรายงาน การปฏิเสธอย่างเลียดเย็น มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์และฮิวแมนไรท์วอตช์ตกลงว่าจะให้ทางมูลนิธิฯ จ่ายค่าเดินทางให้กับผู้มาให้ข้อมูลทุกคนที่ต้องเดินทางมา นอกเหนือจากการจัดเตรียมของว่าง น้ำ/โซดา และบุหรี่ตามความเหมาะสมทางวัฒนธรรม ไม่มีผู้ให้สัมภาษณ์คนไหนต้องการให้ข้อมูลที่บ้าน อาจเป็นเพราะการพูดคุยเรื่องเอชไอวี การใช้ยา และปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ เป็นเรื่องที่อ่อนไหว

ท่านสามารถให้ความช่วยเหลืออย่างไรบ้างกับผู้เสียหาย? นอกจากเงินแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์อาจมีความต้องการเร่งด่วนอย่างอื่น อย่างเช่น ต้องการการรักษาพยาบาล ต้องการมีงานทำ หรือต้องการให้ลูกได้เข้าโรงเรียน ก่อนจะเริ่มงานวิจัย บางหน่วยงานจะจัดพิมพ์ใบปลิวเพื่อแนะนำหน่วยงานและบริการของรัฐที่บุคคลเหล่านี้สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือได้ รวมทั้งรายชื่อคลินิกในพื้นที่ซึ่งท่านทราบว่าสามารถพึ่งพาได้ หน่วยงานที่พวกเขาจะติดต่อขอรับบริการป้องกันการติดเชื้อฯ จากแม่สู่ลูกหรือเมทาโดน กลุ่มที่ให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยหรือแหล่งทรัพยากรอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชน หน่วยงานของท่านก็มีข้อจำกัด และตัวท่านเองก็คงตอบสนองทุกอย่างกับทุกคนไม่ได้ แต่ท่านสามารถชี้แนะบริการอื่น ๆ ได้ ท่านยังสามารถให้เบอร์ติดต่อหรือชื่อบุคคลไว้เผื่อว่าผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการตรวจสอบข้อมูลที่พวกเขาให้ในภายหลัง ต้องการทราบความก้าวหน้าของรายงาน และทราบว่า จะทำรายงานเสร็จเมื่อใด และในกรณีที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับการรณรงค์นั้น

เลือกประเภทข้อมูลที่ต้องการเก็บ

สุดท้าย ท่านควรตัดสินใจว่าจะใช้ข้อมูลแบบใดในการเขียนรายงาน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบคำให้การ แบบสอบถาม การเข้าเยี่ยม และประเภทอื่น ๆ ต่อไปนี้เป็นข้อมูลแต่ละประเภทที่ท่านต้องตัดสินใจเลือกใช้

คำให้การ

คำให้การของผู้เสียหายแต่ละคนเป็นหัวใจสำคัญของงานวิจัยด้านสิทธิ เพราะมีพลังในการโน้มน้าวใจและสร้างแรงกดดัน ขณะที่เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้น ปากคำของผู้เสียหายแต่ละรายเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ทรงพลังมากที่สุด คำให้การที่หนักแน่นเป็นที่สนใจของสื่อมวลชน กระตุ้นให้คนทั่วโลกยืนขึ้นเพื่อต่อต้านการละเมิดสิทธิ

คำให้การเป็นคำบรรยายอย่างแท้จริงของเหตุการณ์ที่บุคคลเผชิญหรือพบเห็น ในงานวิจัยด้านสิทธิ คำให้การเป็นเนื้อหาที่บรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน เป็นการเล่าจากความทรงจำอย่างแท้จริง และบรรยายถึงผลกระทบและอันตรายที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ถ้าสามารถรวบรวมคำให้การที่ดีและใช้งานได้ ก็ไม่จำเป็นต้องสัมภาษณ์คนมากมายเพื่อที่จะเขียนรายงานที่หนักแน่น

----> โปรดดูบทที่ 4 สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรวบรวมคำให้การ

แบบสอบถาม

ดังที่กล่าวถึงในช่วงเกริ่นนำ แบบสอบถามมักเป็นเครื่องมือที่ใช้กันมากที่สุดในการวิจัยที่มีเป้าหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่าปัญหาส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมากอย่างไร

แบบสอบถามไม่ใช่เครื่องมือที่ดีที่สุดเพื่อให้ได้มาซึ่งคำให้การ เพราะไม่ได้เน้นตัวบุคคล ในขณะที่การรวบรวมคำให้การจะเกิดขึ้นได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงลึกและแบบสองต่อสอง ซึ่งเป็นกรณีที่ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้เสียหายต่างมีความไว้วางใจกันระดับหนึ่ง ในการใช้แบบสอบถาม ควรมีการระบุอย่างชัดเจนว่า “กรุณาตอบคำถามเฉพาะเท่าที่สะดวกใจ ไม่จำเป็นต้องตอบคำถามทุกคำถาม”

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของคำถาม

- **ใคร:** ใครเป็นผู้เสียหาย? ใครเป็นผู้ทำการละเมิด? ท่านรู้จักบุคคลนั้นหรือไม่? เขามีชื่ออย่างไร? มีผู้เสียหายทั้งหมดกี่คน?
- **อะไร:** เกิดอะไรขึ้น? การละเมิดสิทธิมีลักษณะอย่างไร? จำได้ไหมว่าผู้กระทำพูดว่าอย่างไร?
- **ที่ไหน:** เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน? รู้ถึงชื่อ/พื้นที่/สถานที่อย่างชัดเจนหรือไม่? สถานที่นั้นมีลักษณะอย่างไร เป็นโรงเรียน สวนสาธารณะ บนท้องถนน หรือในเรือนจำ? ถ้าเป็นเรือนจำ อธิบายได้ไหมว่าเป็นจุดไหน และมีสภาพแวดล้อมอย่างไร?
- **เมื่อไร:** การละเมิดเริ่มต้นขึ้นเมื่อไร? ยุติลงเมื่อไร? เกิดขึ้นทั้งหมดกี่ครั้ง?

- **ทำไม:** ทำไมถึงเกิดการละเมิดขึ้น?
- **อย่างไร:** การละเมิดเกิดขึ้นได้อย่างไร? อธิบายได้อย่างชัดเจนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นหรือไม่ มีการซ้อม การทรมาน การลวนลาม หรือการคุกคามหรือไม่? มีคนอยู่ในที่เกิดเหตุกี่คน?

----> โปรดดูบทที่ 3 สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำถามหลักที่ควรถาม (หากคำถาม ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร)

การเข้าเยี่ยม

การเข้าเยี่ยมเป็นวิธีการที่ดีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นกลางเกี่ยวกับสภาพของพื้นที่นั้น ยกตัวอย่างเช่น ท่านควรไปเห็นกับตาว่าในสถานบริการมีสภาพเป็นอย่างไร หรือควรไปเห็นว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในระหว่างการควบคุมตัวอย่างไร เราจึงควรหาทางไปเยือนสถานที่นั้น หากทำได้อย่างปลอดภัย

ในการเข้าเยี่ยมเรือนจำ โปรดอ้างอิงมาตรฐานหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) เป็นแนวทางเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ให้ใส่ใจต่อรายละเอียดดังนี้

- **การลงทะเลียน:** ควรมีการลงทะเลียนผู้ต้องขังทุกคนในสถานที่ควบคุมตัว ทั้งชื่อ เหตุผลของการควบคุมตัว และวันที่/เวลาที่รับเข้ามาและปล่อยตัวไป
- **การแยกประเภท:** ควรมีการควบคุมตัวหญิงและชายในสถานที่แยกจากกัน หรืออย่างน้อยให้แยกกันเป็นสัดส่วนหากต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน ผู้ถูกขังเพื่อรอการไต่สวนของศาลควรได้รับการควบคุมตัวแยกจากนักโทษเด็ดขาด ส่วนเยาวชนก็ควรขังแยกจากผู้ใหญ่
- **ความเป็นอยู่และอนามัย:** มีสภาพแออัดยัดเยียดหรือไม่? มีพื้นที่เพื่อการหลับนอนพอเพียงสำหรับผู้ต้องขังทุกคนหรือไม่? มีห้องน้ำและห้องสุขาพอเพียงหรือไม่?
- **เสื้อผ้าและเครื่องใช้สำหรับการนอน:** มีการจัดเตรียมเสื้อผ้าและเครื่องใช้สำหรับการนอนที่เหมาะสมกับสภาพอากาศและมีความสะอาดหรือไม่? เสื้อผ้าที่จัดให้ไม่ควรมีลักษณะที่ดูหมิ่นหรือเหยียดหยามศักดิ์ศรี
- **อาหาร:** อาหารที่จัดให้พอเพียงและทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงหรือไม่? ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงน้ำดื่มหรือไม่?
- **การออกกำลังกาย:** ผู้ต้องขังควรมีโอกาสออกกำลังกายกลางแจ้งอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมงต่อวัน (หากเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ)

- **บริการรักษาพยาบาล:** ทางเรือนจำจัดให้มีบริการรักษาพยาบาลและการเข้าถึงโรงพยาบาลหรือไม่ มีการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์ที่ผ่านการอบรมด้านจิตเวชอย่างน้อยหนึ่งคนหรือไม่? มีบริการสำหรับหญิงตั้งครรภ์อย่างเช่น บริการฝากครรภ์ และการดูแลหลังการคลอดบุตรหรือไม่?
- **วินัยและการลงโทษ:** มาตรการด้านวินัยที่กำหนดขึ้นทุกประการ สอดคล้องกับหลักกฎหมายและระเบียบหรือไม่? การลงโทษทางกายและการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีล้วนเป็นสิ่งต้องห้าม มีการใช้โซ่ เหล็ก หรือเสื้อคลุมแบบมัดมือมัดเท้าเพื่อควบคุมตัวหรือไม่?
- **คำร้องเรียน:** ผู้ต้องขังมีช่องทางที่จะร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติ หรือสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรือนจำหรือไม่?
- **การติดต่อกับโลกภายนอก:** ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับครอบครัวและเพื่อนฝูงเป็นครั้งคราว (ทั้งการเขียนจดหมายและการเข้าเยี่ยม) หรือไม่? ผู้ต้องขังที่เป็นคนต่างชาติสามารถติดต่อตัวแทนการทูตหรือสถานกงสุลของตนได้หรือไม่? ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ หรือไม่?
- **หนังสือ:** ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตให้อ่านหนังสือ ในเรือนจำมีห้องสมุดหรือไม่?
- **ศาสนา:** ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติศาสนกิจตามที่สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยหรือไม่?
- **ทรัพย์สิน:** ทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ต้องขังควรได้รับการเก็บรักษาและมีระบบการลงทะเบียน เมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว ก็ควรได้รับข้าวของคืนทั้งหมด
- **การแจ้งข่าว:** คู่สมรสหรือญาติที่ใกล้ชิดต้องได้รับแจ้งกรณีผู้ต้องขังเสียชีวิต หรือป่วยเป็นโรคร้ายแรงหรือได้รับบาดเจ็บ ทั้งยังจะต้องได้รับแจ้งหากมีการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมตัวยังสถานที่อื่นหรือไปโรงพยาบาล
- **เจ้าหน้าที่เรือนจำ:** เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมและมีความรู้เพียงพอที่จะบริหารจัดการสถานที่หรือไม่? ภายในเรือนจำมีนักสังคมสงเคราะห์ ครู นักจิตเวช และผู้ให้การอบรมด้านอาชีพหรือไม่? ผู้ต้องขังที่เป็นหญิงควรได้รับการดูแลและควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่หญิง
- **การตรวจสอบ:** มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาตรวจสอบในเรือนจำอย่างสม่ำเสมอหรือไม่? เป็นการตรวจสอบที่สอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่หรือไม่?

การบันทึกวิดีโอ

เนื่องจากสื่อดิจิทัลเป็นที่นิยมมากขึ้น การบันทึกวิดีโอจึงเป็นเครื่องมือที่นักกิจกรรมทั่วโลกใช้กันมากขึ้น WITNESS เป็น อพซ.แนวหน้าที่ใช้วิดีโอในการรณรงค์ พวกเขาจัดอบรมและทำเว็บไซต์เผยแพร่ข้อมูลการใช้วิดีโอเพื่อการรณรงค์อย่างมีประสิทธิภาพ พวกเขาแนะนำว่าวิดีโอเป็นเครื่องมือ

รณรงค์ที่มีประสิทธิภาพถ้าใช้ร่วมกับเครื่องมือประเภทอื่นๆ ทั้งการฟ้องร้องคดี การติดตามสถานการณ์ และการวิจัย การใช้ภาพมักสื่อเรื่องราวได้ดีกว่าการเขียนธรรมดา และยังกระตุ้นให้เกิดความกังวลและการกระทำบางอย่าง เช่นเดียวกับวิธีการอื่นที่กล่าวถึงในที่นี้ การบันทึกวิดีโอก็มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน ซึ่งควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจเลือกใช้วิธีการนี้

สื่อประเภทอื่นๆ

ในบางกรณี ท่านอาจไม่สามารถสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล หรืออาจต้องศึกษากลุ่มประชากรที่สื่อสารได้ยาก ต่อไปนี้เป็นสื่อที่ท่านสามารถนำมาใช้ในงานวิจัยและท่านอาจจัดทำขึ้นมาได้ ในกรณีที่ผู้จัดทำสื่อเหล่านี้อนุญาตให้ใช้ สื่อเหล่านี้ยังช่วยเพิ่มแง่มุมและสีสันให้กับรายงานของท่าน การเลือกใช้สื่อแบบใดขึ้นอยู่กับประเด็นที่ศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ภาพวาดของเด็ก
2. ไดอารี่หรือบันทึก
3. จดหมาย
4. ภาพถ่าย
5. รายงานข่าว

กำหนดกรอบเวลาการทำงาน

ในการวางแผนงานวิจัย จะมีประโยชน์ถ้าเราคิดล่วงหน้าถึงกำหนดเวลาที่ต้องการให้งานเสร็จ การกำหนดให้การทำงานเสร็จในเวลาที่สุดคล้องกับช่วงเวลาของการรณรงค์ อาจช่วยให้การรณรงค์ประสบความสำเร็จ ดังนั้นในการวางแผน ให้คิดล่วงหน้าว่าควรมีการเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้เมื่อใด ซึ่งก็มีวาระโอกาสสำคัญมากมาย อย่างเช่น ในที่ประชุมเอตส์ระดับชาติ/ระดับโลก ในช่วงวันหยุดของประเทศ อย่างเช่น วันรัฐธรรมนูญ หรือวันสำคัญในทางสากลอื่นๆ อย่างเช่น วันสิทธิมนุษยชนสากล ให้คิดถึงขั้นตอนต่างๆ ที่ต้องทำก่อนงานวิจัยจะเสร็จสิ้นลง เพื่อให้มีเวลาวางแผนมากพอสำหรับวาระสำคัญแต่ละครั้ง

สรุป

งานวิจัยที่ดีเริ่มจากการพิจารณาและตอบคำถามมากมายในขั้นเตรียมการ
ในบทนี้เราได้เรียนรู้ถึง :

1. การทำแผนที่โครงการ
2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
3. การประเมินและจัดการความเสี่ยง
4. การวางแผนงานวิจัย

การทำงานตามขั้นตอนเหล่านี้ช่วยให้เกิดพื้นฐานที่เข้มแข็งสำหรับงานวิจัยและงานรณรงค์
ทั้งยังช่วยให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม และความไว้วางใจในชุมชน ขั้นตอนบางอย่าง เช่น การ
ประเมินและจัดการความเสี่ยง เป็นความรับผิดชอบด้านจริยธรรมของนักรณรงค์ด้านสิทธิ

ในบทต่อไป เราจะกล่าวถึงทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ในประเด็นสิทธิในสถานการณ์
จริง

บทที่ 2

การสัมภาษณ์ในประเด็นสิทธิมนุษยชน

นักวิจัยและนักบรรณารักษ์ด้านสิทธิมุ่งแสดงความจริงที่ผู้มีอำนาจละเอียดหรือต้องการปิดบังให้ปรากฏ เนื่องจากเป็นข้อกล่าวหาร้ายแรงเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิตามกฎหมายขั้นพื้นฐาน ผู้มีอำนาจอาจอ้างว่าไม่เป็นความจริง หรืออาจอ้างว่าหน่วยงานที่เปิดโปงข้อมูลไม่น่าเชื่อถือ

นักวิจัยด้านสิทธิแบบมีอาชีพต้องเตรียมรับมือ โดยมีขั้นตอนต่างๆ เพื่อปกป้องความจริงที่ค้นหาได้จากงานวิจัย ในบทนี้เป็นการอธิบายถึงการรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อสามารถนำเสนอได้ตามมาตรฐานที่น่าเชื่อถือมากที่สุด

6 ขั้นตอนในการสัมภาษณ์:

1. ขอความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ (ความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ)
2. เตรียมชุดคำถาม
3. สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
4. บันทึกการสัมภาษณ์
5. หาทางเริ่มบทสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ
6. เตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับความเครียดหลังวิกฤตชีวิต

ขั้นที่ 1 : ขอความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ (ความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ)

ในส่วนนี้คุณจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีขอความยินยอม:

- องค์ประกอบสี่ประการของความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ
- จะชี้แจงรายละเอียดโครงการให้กับผู้ให้สัมภาษณ์อย่างไร
- ความยินยอมที่ให้ทางวาจากับความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษร

องค์ประกอบสี่ประการของความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ

ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ คุณจะต้องเริ่มแนะนำตัวเองอย่างเป็นทางการ อธิบายโครงการของคุณ และขอความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ คุณต้องทำขั้นตอนนี้ แม้อ่อนหน้านี้จะมีคนอธิบายข้อมูลให้กับผู้ให้สัมภาษณ์แล้วว่า คุณมาทำอะไร และแม้ว่าก่อนหน้านี้คุณจะเคยอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้สัมภาษณ์บ้างแล้วก็ตาม เหตุผลที่นักวิจัยต้องทำเช่นนี้แม้จะรู้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์อาจทราบว่าเขาทำอะไรอยู่แล้วเป็นเพราะว่า ผู้ให้สัมภาษณ์อาจไม่ได้ให้ความใส่ใจอย่างเต็มที่ หรือก่อนหน้านี้ก็ไม่ได้สนใจโครงการนี้มากนัก แต่เรากลับเห็นว่าโครงการวิจัยนี้สำคัญอย่างยิ่ง ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์อาจมองว่าเป็นเพียงหนึ่งในกิจกรรมมากมายที่ต้องทำในแต่ละวัน อีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องทำเช่นนี้ เพื่อช่วยให้เกิดการเริ่มต้นกระบวนการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ขึ้นตอนระหว่างกลางและการจบโครงการด้วย ซึ่งทำให้เราได้รับความสนใจและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่จากผู้ให้สัมภาษณ์ตลอดทั้งกระบวนการ

ดังนั้นในช่วงเริ่มต้นการสัมภาษณ์ อธิบายถึงสิ่งที่เราต้องการทำ อย่างน้อยเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถกลับมาบ่นกับเราทีหลังได้ว่า “ฉันไม่เข้าใจถึงสิ่งที่คุณสัมภาษณ์ฉันอยู่เลย”

สิ่งสำคัญของการพูดคุยคือการได้รับความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจองค์ประกอบสี่ประการของความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ ได้แก่

- 1. การเปิดเผยข้อมูล** - ให้อธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจถึงวิธีการใช้ข้อมูลเหล่านี้ และวัตถุประสงค์ของการบันทึกข้อมูลและการรณรงค์ ซึ่งรวมถึงการชี้แจงว่าจะมีการใช้ชื่อจริงของผู้ให้สัมภาษณ์หรือไม่ หรือจะใช้ชื่อจริงบางส่วน ใช้ชื่อย่อ ใช้นามแฝง หรือใช้เป็นตัวเลขแทน
- 2. ความสมัครใจ** - การที่บุคคลผู้นั้นเห็นชอบเข้าร่วมในงานวิจัย ต้องเกิดจากการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ ไม่มีแรงกดดันทั้งในช่วงที่กำลังตัดสินใจ หรือช่วงเวลาก่อนหรือหลังจากนั้น การตัดสินใจเข้าร่วมควรเป็นไปอย่างสมัครใจเต็มที่
- 3. ความเข้าใจ** - ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจดีถึงความเสี่ยงหรือผลกระทบทั้งปวงที่อาจเกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ คุณอาจจำเป็นต้องอธิบายถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างชัดเจน อย่างเช่น “เรากำลังทำวิจัยเกี่ยวกับตำรวจที่ละเมิดสิทธิผู้โช้ยา ตำรวจบางคนอาจรู้สึกโกรธถ้าทราบว่ามีโครงการเช่นนี้”

นอกจากนั้น คุณต้องอธิบายให้ชัดเจนอย่างยิ่งว่า มีแผนการเผยแพร่ข้อมูลอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น หลายคนยังไม่เข้าใจถึงอิทธิพลของอินเทอร์เน็ตดีพอ และเมื่อมีการนำ

ข้อมูลไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตแล้ว ก็แทบไม่มีหนทางจะควบคุมได้ หรือไม่มีทางรู้ว่าใครที่เห็นข้อมูลเหล่านี้บ้าง

4. **วิจารณ์ญาณ** - เป็นความสามารถที่จะทำความเข้าใจโครงการและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ บางคนอาจยังไม่มีวิจารณ์ญาณมากพอ อย่างเช่น เด็ก ผู้มีอาการทางจิตเวช หรือผู้ที่เพิ่งผ่านประสบการณ์ที่เจ็บปวดอย่างมาก หากในระหว่างการพูดคุยกับผู้ให้สัมภาษณ์ คุณพบว่าเขาไม่มีวิจารณ์ญาณเพียงพอที่จะให้ความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ คุณจะต้องยุติการสัมภาษณ์

นอกจากนั้น คุณต้องแนะนำผู้ให้สัมภาษณ์ว่า **เขาสามารถตัดสินใจไม่ตอบคำถามใดๆ หรือให้ยุติการสัมภาษณ์ในเวลาใดก็ได้** บอกกับผู้ให้สัมภาษณ์ว่า ถ้าเขาพูดบางอย่างที่ไม่ต้องการให้ปรากฏในรายงานหรือในบันทึก เขามีสิทธิจะบอกให้คุณตัดเนื้อหาส่วนนั้นออกจากรายงาน หรือลบภาพหรือเสียงออกจากกล้องถ่ายรูปหรือเครื่องบันทึกเสียง

ตัวอย่าง | จะชี้แจงรายละเอียดโครงการให้กับผู้ให้สัมภาษณ์อย่างไร

ต่อไปนี้เป็นแค่ตัวอย่างเบื้องต้น ลองขีดเส้นใต้องค์ประกอบสำคัญของความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ

ไพศาล: สวัสดีครับ ผมชื่อไพศาล สุวรรณวงษ์ และนี่คือคุณแคทริน แคปแพลน ขอบคุณที่มาคุยกับเราในวันนี้ เราคงใช้เวลาประมาณ 90 นาที คิดว่าเป็นเวลาที่เหมาะกับการพูดคุยหรือไม่ครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์: ได้เลยครับ

ไพศาล: ดีจัง ถ้าอย่างนั้นตามที่คาดได้แจ้งคุณไว้แล้ว เรากำลังเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของผู้ชายในประเทศไทย เราเดินทางไปที่สี่ภาคของประเทศ เพื่อพูดคุยกับผู้ชายเกี่ยวกับปัญหาที่มีกับตำรวจ ปัญหาด้านบริการสุขภาพ ระบบยุติธรรม ฯลฯ พวกเขาอยากได้ความยินยอมของคุณที่จะให้สัมภาษณ์ โดยผมจะอธิบายให้ทราบถึงโครงการและสิทธิที่คุณมีในฐานะเป็นผู้เข้าร่วม เราคุยกันต่อดีไหมครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์: ต่อไปเลยครับ

ไพศาล: ครับ อันนี้เป็นนามบัตรของผม จะโทรหาเมื่อไรก็ได้ ผมชื่อไพศาลและเป็นผู้อำนวยการมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาคน ผมก็เป็นผู้มีเชื้อฯ ซึ่งได้รับตอนฉีดยาอยู่ในเรือนจำที่เชียงใหม่ คุณแคทรินร่วมกันก่อตั้งองค์กรนี้กับผม เธอจะทำหน้าที่จัดในระหว่างที่ผมถามคำถาม และเราอยากขออนุญาตใช้เทปบันทึกเสียงการสนทนา หลังจากแกะเทปเสร็จเราก็จะทำลายเทปทิ้งเสีย เราจะไม่บันทึกชื่อของคุณโดยเด็ดขาด กรุณาแจ้งชื่อเล่นหรือ

ตัวอย่าง | จะแจ้งรายละเอียดโครงการให้กับผู้ให้สัมภาษณ์อย่างไร (ต่อ)

นามแฝงกับเรา เราไม่ต้องการให้คนอ่านรายงานที่เรากำลังเขียนทราบว่าคุณเป็นใคร เราต้องการเขียนรายงานเพื่อให้รัฐบาลเห็นว่า มีหลักฐานแสดงถึงการละเมิดสิทธิต่อผู้ไต่สวน ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาไม่อาจปฏิเสธความประพฤติดีของหน่วยงานรัฐได้อีกต่อไป

อันที่จริงพวกเรา ก็อยากให้คุณเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการและขบวนการในระยะยาว เราพยายามส่งเสริมให้ผู้ไต่สวนรวมตัวเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนเอง และทำให้คนอื่นยอมรับสิทธิของพวกเขา ถ้าคุณสนใจเราสามารถคุยรายละเอียดเรื่องนี้หลังการสัมภาษณ์ได้

ระหว่างการสัมภาษณ์ ถ้าต้องการพักสูบบุหรี่หรือทำอะไร ก็บอกให้ผมหยุดได้ไม่ว่าตอนไหน ถ้าไม่อยากตอบคำถามเพราะคุณไม่ชอบหรือไม่สบายใจ ก็บอกผมได้เลย หรือถ้าคุณเปลี่ยนใจ ไม่ยอมให้สัมภาษณ์เราก็ยอมรับได้โดยไม่มีเงื่อนไข

เรื่องราวของคุณจะมีความสำคัญอย่างยิ่ง มีคนจำนวนมากที่ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกัน รวมทั้งตัวผมด้วย และเราหวังว่าจะเก็บรวบรวมเรื่องราวเหล่านี้เพื่อทำให้ยุติการละเมิด ถึงแม้ว่าเราจะรับประกันอะไรไม่ได้ ที่สำคัญเรายังอยากให้คุณมีส่วนร่วมด้วย เราสามารถคุยกันในภายหลังว่าจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร โดยผ่านศูนย์ของมาศซึ่งอยู่ในพื้นที่ หรือจะผ่านเครือข่ายผู้ไต่สวนแห่งประเทศไทยก็ได้ เรายังสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริการที่คุณอาจจะสนใจในช่วงท้ายของการสัมภาษณ์ มีคำถามอะไรหรือไม่ครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์: ไม่มีครับ

ไพศาล: ถ้าอย่างนั้นเราเริ่มกันเลยดีกว่า ผมจะไม่ให้คุณลงชื่ออะไร ตอนที่เราเริ่มอัดเสียง ช่วยแจ้งชื่อเล่นของคุณ และบอกด้วยว่าพร้อมจะเริ่มต้น เราจะถือว่านั่นเป็นคำยินยอมเพื่อให้สัมภาษณ์ ขอบคุณที่มีส่วนร่วมครับ!

คุณสามารถแยกแยะองค์ประกอบทั้งสี่ของความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจได้หรือไม่?

1. การเปิดเผยข้อมูล “เรากำลังเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของผู้ไต่สวนในประเทศไทย เราเดินทางไปที่สี่ภาคของประเทศ เพื่อพูดคุยกับผู้ไต่สวนเกี่ยวกับปัญหาที่มีกับตำรวจ ปัญหาด้านบริการสุขภาพ ระบบยุติธรรม ฯลฯ ... ผมชื่อไพศาล และเป็นผู้อำนวยการมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการรักษาเอดส์”

นักวิจัยอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรและรายงานที่จัดทำ ทั้งยังบอกถึงขั้นตอนที่จะใช้เพื่อปกป้องข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นความลับ

2. ความสมัครใจ “ระหว่างการสัมภาษณ์ ถ้าต้องการพักสูบบุหรี่หรือทำอะไร ก็บอกให้ผมหยุดได้ไม่ว่าตอนไหน ถ้าไม่อยากตอบคำถามเพราะคุณไม่ชอบหรือไม่สบายใจ ก็บอกผมได้เลย หรือถ้าคุณเปลี่ยนใจไม่ยอมให้สัมภาษณ์เราก็ยอมรับได้โดยไม่มีเงื่อนไข”
ผู้วิจัยพยายามชี้แจงให้ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจว่า ตัวเขาเป็นผู้ควบคุมกระบวนการสัมภาษณ์ทั้งหมด และพยายามทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่รู้สึกดัดดันที่จะต้องพูดต่อไปหากรู้สึกไม่สบายใจ และแจ้งให้ทราบว่า จะให้ยุติการพูดคุยตอนไหนก็ได้

3. ความเข้าใจ “คิดว่าเป็นเวลาที่เหมาะกับการพูดคุยหรือไม่ครับ?...เราคุยกันต่อดีไหมครับ...?”

ตลอดช่วงการพูดคุย ผู้วิจัยให้โอกาสหลายครั้งเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตั้งคำถาม แสดงความกังวล หรือปฏิเสธที่จะพูดคุยต่อ ในช่วงท้าย เขายังให้โอกาสผู้ให้สัมภาษณ์ที่จะแสดงความยินยอมอย่างเป็นทางการ โดยการพูดชื่อตัวเองระหว่างการบันทึกเทป

4. วิจารณ์ญาณ “มีคำถามอะไรหรือไม่ครับ?”

คนที่ได้รับการศึกษามาอย่างจำกัดหรือมีความบกพร่องทางจิต อาจไม่เข้าใจโครงการลักษณะเช่นนี้ และยอมไม่สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีความรับผิดชอบ คุณควรพยายามสำรวจความสามารถของผู้ให้สัมภาษณ์ตั้งแต่การพูดคุยในครั้งแรก เปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตั้งคำถามเพื่อจะประเมินวิจารณ์ญาณของเขาให้ได้

สิ่งที่ควรสังเกตอีกประการหนึ่งจากตัวอย่างข้างต้น คือการที่ไพศาลแนะนำตัวเองด้วยว่า เคยเป็นผู้สัมภาษณ์ก่อน และเป็นผู้มีเชื้อฯ ความจริงคุณอาจไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวเองก็ได้ แต่นั่นเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์

โปรดจำไว้ว่า ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ให้ความยินยอม หรือดูเหมือนจะไม่มีวิจารณ์ญาณเพียงพอ คุณจะต้องยุติการสัมภาษณ์ ซึ่งจะให้ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความไว้วางใจเพราะเราไม่ได้ไปกดดันเขา และในโอกาสต่อไปเขาก็อาจจะเห็นชอบที่จะพูดคุยต่อ หรืออาจแนะนำเพื่อนเพื่อนมาให้ข้อมูลแทนถ้าเกิดความไว้วางใจต่อคุณเช่นนั้น

ความยินยอมทางวาทากับความยินยอมแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่างๆ คุณอาจเลือกขอความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจทั้งทางวาทาหรือที่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ ซึ่งต่างก็มีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบ ไม่ว่าจะเลือกแบบใด

การได้รับความยินยอมควรเกิดจากกระบวนการพูดคุยกับผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์มีโอกาสตั้งคำถามและสามารถเปลี่ยนใจได้

สถานการณ์ที่อาจเลือกขอความยินยอมทางวาจา

ไม่ว่าจะเป็นการขอความยินยอมทางวาจาหรือความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษร คุณควรแจ้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบถึงข้อมูลชุดเดียวกัน ความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษรจะทำให้กระบวนการดูเป็นทางการมากขึ้น แต่ก็อาจทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกประหม่า โดยเฉพาะการสัมภาษณ์เรื่องที่ค่อนข้างอ่อนไหว และเขาอาจกลัวที่จะลงชื่อในเอกสารโดยใช้ชื่อจริง ในกรณีเช่นนี้ การพูดคุยอย่างตรงไปตรงมาในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย (โดยไม่มีการบินทักข้อมูลลงในกระดาษ) อาจช่วยให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น

สถานการณ์ที่อาจเลือกความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ตรงข้ามกับความยินยอมทางวาจา ความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นวิธีการที่ดีซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในรูปแบบที่ถาวรมากกว่า มีการใช้แบบฟอร์มขอความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษรในหลายสถานการณ์ อย่างเช่น ในโรงพยาบาล จะเป็นเอกสารที่ใช้บันทึกว่าคนไข้ได้รับข้อมูลที่เพียงพอจากโรงพยาบาลเกี่ยวกับอาการของโรค กระบวนการรักษา ผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น และ/หรือค่าใช้จ่ายหรือไม่ และอาจใช้เป็นหลักฐานกรณีที่เกิดข้อพิพาททางการแพทย์ ซึ่งถือเป็นพยานหลักฐานในทางกฎหมายได้ แบบฟอร์มที่เป็นลายลักษณ์อักษรยังสามารถจัดเก็บได้ในแฟ้มข้อมูลหรือในคลังข้อมูล หน่วยงานบางแห่งใช้แบบฟอร์มความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อปกป้องตนเองจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี

โปรดดูตัวอย่างที่แนบมาของแบบฟอร์มความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจโครงการและต้องการจะเข้าร่วม ก็ควรลงนามในแบบฟอร์ม และเก็บสำเนาไว้ฉบับหนึ่งด้วย

หมายเหตุ: วิธีใช้แบบฟอร์มความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจไม่ได้หมายถึงแค่การยื่นแบบฟอร์มเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ลงนามเท่านั้น เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงการพูดคุยเพื่อขอความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจกับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนได้ โดยแค่การยื่นแบบฟอร์มให้ลงนามเท่านั้น โดยเฉพาะกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีความสามารถในการอ่านที่จำกัด เราอาจจะต้องอ่านแบบฟอร์มให้ผู้ให้สัมภาษณ์ฟัง และคอยถามว่าเข้าใจหรือมีคำถามอะไรหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงข้อมูลในแบบฟอร์มตามที่ต้องการ ทั้งยังต้องแจ้งผู้ให้สัมภาษณ์ว่าจะเอาแบบฟอร์มไปทำอะไร และรับรองว่าจะเก็บเป็นความลับ

ขั้นที่ 2 : เตรียมชุดคำถาม

การได้รับคำยินยอมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการสัมภาษณ์ ในขั้นตอนนี้คุณจะต้องเตรียมชุดคำถามที่ต้องใช้ช่วงที่ลงภาคสนาม

- ก่อนออกเดินทาง
- ฝึกตั้งคำถามพื้นฐานหกข้อ ได้แก่ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร
- ทำอย่างไรจะได้ข้อมูลที่ต้องการ
- ทักษะการสัมภาษณ์

ก่อนออกเดินทาง

ก่อนจะไปพบผู้ให้สัมภาษณ์ ควรเตรียมชุดคำถามไว้ก่อน ถ้าไม่เตรียมไว้ก่อน แม้แต่ผู้วิจัยที่มีประสบการณ์ก็อาจลืมถามข้อมูลบางประเด็นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

6 คำถาม ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร

ข้อมูลสำคัญที่คุณต้องการคือคำให้การที่หนักแน่นและน่าเชื่อถือ ในทำนองเดียวกับผู้สื่อข่าวที่ต้องถามคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลไปเขียนรายงานข่าว คำถามเหล่านั้นได้แก่ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร? ถึงคุณจะไม่มีชุดคำถามในมือ เราก็ขอเสนอแนะให้ลองเขียนคำหาคำนี้ลงไปที่ด้านบนของสมุดบันทึกเพื่อที่จะไม่ลืม

ใคร

ใครเป็นผู้เสียหาย? ใครเป็นบุคคลผู้ทำการละเมิด? (ผู้เสียหายจำชื่อ หมายเลขที่บัตรตำแหน่ง ยศ ชุดที่สวมใส่ หรือรายละเอียดรูปพรรณสัณฐานอย่างอื่นได้หรือไม่?) ผู้เสียหายรู้จักผู้ละเมิดก่อนจะเกิดเหตุหรือไม่? ใครเป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์ ถ้ามี? มีใครที่ถูกสั่งจากคนอื่นที่มีอำนาจเหนือกว่าให้ทำการละเมิดหรือไม่? ผู้เสียหายมีเหตุผลที่เชื่อได้ว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงกว่ารู้เห็นว่ามี การละเมิดหรือไม่ ถ้าใช่ เหตุใดผู้เสียหายจึงเชื่อเช่นนั้น?

คุณจะต้องเก็บข้อมูลให้ได้ละเอียดมากที่สุด เพื่อจำแนกว่าใครเป็นผู้ละเมิด โดยเฉพาะหากคุณกับผู้เสียหายตัดสินใจจะดำเนินคดีในศาลในเวลาต่อมา หรือพยายามทำให้ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบสิ่งที่ได้กระทำ

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าผู้เสียหายบอกว่า

“ดิฉันถูกตำรวจซ้อม”

คุณอาจถามว่า

“คุณรู้อย่างไรคะว่าเป็นตำรวจ? พวกเขาประกาศตัวว่าเป็นตำรวจหรือเปล่า? คุณเห็นชุดหรือเครื่องหมายแสดงตำแหน่งหรือไม่? เป็นตำรวจที่คุณเคยเห็นหรือเคยพบมาก่อนหรือไม่? มีตำรวจอยู่กับนาย? เป็นผู้หญิงหรือผู้ชายกี่คน? หน้าตาเป็นอย่างไร? น่าจะมีอายุสักเท่าไร? ฯลฯ”

อะไร

จริงๆ แล้วเกิดอะไรขึ้น? หลังจากนั้นเหตุการณ์เป็นอย่างไร? ผู้เสียหายจดจำได้อย่างแม่นยำถึงสิ่งที่คุณละเมิดกล่าวและกระทำหรือไม่?

ในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้เสียหายบอกว่า

“ดิฉันถูกตำรวจซ้อม”

คุณอาจถามว่า

“เกิดอะไรขึ้นกันแน่ครับ? ตำรวจกักตัวคุณไว้และซ้อมกลางถนนเลยหรือ? พวกเขาพูดอย่างไรตอนที่อยู่กลางถนน? ตำรวจได้จับกุมหรือได้ฟ้องร้องข้อกล่าวหาต่อคุณอย่างเป็นทางการหรือไม่? ตำรวจได้ขอให้ลงนามในคำรับสารภาพหรือไม่? ตำรวจเรียกสืบนบนหรือไม่? ตำรวจสอบถามคุณกี่ครั้งก่อนจะเริ่มลงมือซ้อม?”

ที่ไหน

เหตุเกิดที่ไหน? ถ้าเกิดตามท้องถนน เกิดบนถนนเส้นใด? ถ้าเกิดในอาคาร เกิดที่อาคารส่วนไหน? ผู้เสียหายไปยังส่วนต่างๆ ของอาคารหรือไม่? (อย่างเช่น ย้ายไปตามห้องพักผู้ป่วยต่างๆ หรือในเรือนจำ)? มีบุคคลอื่นในเหตุการณ์ด้วยหรือไม่? รู้หรือไม่ว่ามีพยาน หรือมีวิธีการที่จะคุยกับพยานหรือไม่?

ในกรณีที่มีการควบคุมตัวผู้เสียหายในสถานที่บางแห่ง ให้ถามว่า เขาถูกควบคุมตัวที่ใดกันแน่? มีสภาพเป็นอย่างไร? มีการเปิดไฟทั้งกลางวันและกลางคืนหรือไม่? ห้องขังสะอาดหรือไม่? มีการจัดเตรียมน้ำและอาหารหรือไม่ และมีปริมาณเพียงพอหรือไม่? ในห้องขังเดียวกันมีคนถูกขังไว้กี่คน? ได้รับอนุญาตให้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอหรือไม่? เข้าห้องน้ำได้หรือไม่? มีเตียงให้นอนหรือไม่? ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญมากเพื่อที่จะพิสูจน์จนพ้นสงสัยว่ามีเงื่อนไขที่สื่อว่ามีการละเมิดหรือไม่ และเพื่อพิสูจน์ว่าใครเป็นผู้ละเมิด

เมื่อไร

ในวันที่และวันไหนของสัปดาห์ที่เกิดเหตุขึ้น? (โปรดระลึกไว้ว่าถ้าเป็นการสัมภาษณ์ชาวบ้านในต่างจังหวัด พวกเขาอาจประสบปัญหาในการตอบคำถามนี้ แต่อาจจะบอกเป็นวันข้างขึ้นข้างแรมแทน หรืออาจจะบอกว่า เป็นวันที่มีตลาดนัดในเมือง เป็นต้น) การละเมิดเกิดขึ้นในเวลาใด? การละเมิดเกิดขึ้นยาวนานเพียงใด? ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญในการตรวจทานปากคำของผู้เสียหาย และเพื่อจำแนกว่าใครที่อยู่ร่วมในระหว่างเกิดเหตุด้วย

ทำไม

ในบางครั้ง ผู้เสียหายอาจไม่สมัครใจจะให้ข้อมูลที่ทำให้เสียชื่อเสียงของตนเอง แต่เป็นข้อมูลสำคัญที่คุณต้องรู้ เพื่อให้เห็นบริบทของการละเมิด และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้ละเมิด

ยกตัวอย่างเช่น มีคนๆ หนึ่งถูกตำรวจซ้อม ซึ่งเป็นเรื่องร้ายแรง แต่ถ้าในความเป็นจริงคนๆ นั้นเริ่มหาเรื่องก่อนด้วยการเอาปืนที่บรรจุกระสุนอยู่ตำรวจ สถานการณ์ก็จะซับซ้อนมากขึ้น ในทำนองเดียวกัน ถ้าตำรวจบอกให้ผู้เสียหายจ่ายสินบน นั่นก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้ขายยาเสพติด และในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจ่ายสินบนให้ตำรวจเป็นประจำ แต่แล้วก็ตัดสินใจหยุดจ่าย นั่นก็เป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

แต่เหตุผลเหล่านั้นก็ไม่อาจนำมาสร้างความชอบธรรมให้กับการละเมิด เพราะถึงอย่างไรทุกคนก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและเคารพสิทธิมนุษยชน สิ่งสำคัญคือคุณต้องรู้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของการละเมิดให้มากที่สุด ก่อนจะเริ่มตั้งข้อกล่าวหา เพราะนั่นก็เสี่ยงต่อความน่าเชื่อถือของตัวเอง

อย่างไร

เป็นคำถามยากสุดที่ต้องถาม แต่สำคัญที่คุณต้องรู้ให้มากที่สุด ว่าการละเมิดเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าผู้เสียหายบอกว่า

“ดิฉันถูกตำรวจซ้อม”

คุณอาจถามว่า

“คุณถูกซ้อมกี่ครั้งคะ? ถูกซ้อมด้วยอาวุธอะไร? หรือถูกตีที่ตรงส่วนไหนของร่างกาย? มีการลวนลามหรือไม่? มีการตะตองเนื้อตัวตรงส่วนไหน? มีการตีมากกว่าหนึ่งครั้งหรือไม่?”

ผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้จากคำถามเหล่านี้ควรประกอบกันขึ้นเป็นคำให้การอย่างละเอียด

เมื่อคุณเข้าใจคำถามพื้นฐานหกข้อนี้แล้ว ให้ลองฝึกใช้คำถามเหล่านี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่

ต้องการ

แบบฝึกหัด: ฝึกใช้คำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำให้การสองตัวอย่างจากรายงานเกี่ยวกับการละเมิดของตำรวจในอินโดนีเซีย กรุณาอ่านข้อมูลและตอบคำถามของแต่ละตัวอย่าง

ตัวอย่าง หนึ่ง:

“ผมถูกตำรวจซ้อมหลายครั้ง พวกเขาทำร้ายเราเพราะเราเป็นพ่อค้ายา บางครั้งพวกเขากรีดไถเงินจากเรา”

คุณคิดว่าผู้สัมภาษณ์ถามคำถามอย่างไรถึงได้คำตอบเช่นนี้?

มีคำถามอื่นที่ผู้สัมภาษณ์ควรจะสอบถามหรือไม่?

เป็นคำให้การที่มีประโยชน์และหนักแน่นหรือไม่? ทำไมใช่ หรือทำไมไม่ใช่?

ความเห็นของผู้สอน: เป็นคำพูดแบบทั่วไป จากคำพูดเพียงเท่านี้ คุณอาจไม่สามารถบอกได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์กำลังพูดถึงเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นหลายปีมาแล้ว เพราะเป็นข้อมูลกว้างๆ จึงไม่ได้เป็นคำให้การที่มีประโยชน์มากนัก เพื่อให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติม ผู้สัมภาษณ์ควรตั้งคำถามสืบเนื่อง โดยการใช้คำถามทั้งห้าอย่างเช่น:

- เกิดอะไรขึ้นกันแน่? จากนั้นเกิดอะไรขึ้น? และมีอะไรเกิดขึ้นตามมา? **เจ้าหน้าที่ตำรวจพูดอย่างไรบ้างตอนที่กรีดไถเงินจากคุณ? พวกเขาขู่ว่าจะเกิดเหตุอะไรถ้าคุณไม่จ่ายเงินเขาหรือไม่?**
- **เมื่อใดเป็นครั้งสุดท้ายที่เกิดเหตุนี้กับคุณ?**
- เกิดเหตุการณ์นี้กับคุณที่ไหน?
- เหตุที่เกิดเป็นอย่างไร? ตอนที่เจ้าหน้าที่ซ้อม พวกเขาตีคุณกี่ครั้ง? ตีด้วยมือหรือใช้วัตถุอย่างอื่น? ตีที่ส่วนไหนของร่างกาย?
- ตำรวจคนไหนเป็นคนซ้อม? รู้หรือไม่ว่าเขามียศอะไร? เขามีรูปร่างหน้าตาอย่างไร?

ตัวอย่าง สอง:

ประมาณห้าทุ่ม ตำรวจสองนายได้จับตัวผมไว้ พวกเขากล่าวหาว่าผมขาย putau (เฮโรอีนเกรดต่ำ) พวกเขาค้นตัวผมและเพื่อน แต่ไม่พบอะไร 30 นาทีผ่านไป มีตำรวจมาเพิ่มอีกสามนายหนึ่งในจำนวนนั้นเป็นหัวหน้าทีม ผมถูกจับตัวไปไว้ในรถ และถูกข้อมระหว่างอยู่ในรถ มีการดึงเล็บเท้าผมออกเพื่อบังคับให้สารภาพว่าขายยา ผมถูกข้อมเป็นเวลาสี่ชั่วโมง

คุณคิดว่าผู้สัมภาษณ์ถามคำถามอะไร?

มีคำถามอื่นที่ผู้สัมภาษณ์ควรจะสอบถามหรือไม่?

คำให้การทั้งสองแตกต่างกันอย่างไร

ความเห็นของผู้สอน: ข้างบนเป็นคำให้การที่หนักแน่นกว่าตัวอย่างที่หนึ่ง โดยมีคำตอบให้ กับคำถามทั้งห้าเกือบทั้งหมด ผู้สัมภาษณ์อาจถามคำถามเพิ่มเติม ได้แก่:

- คุณอยู่ที่ไหนตอนที่ถูกจับ?
- รู้ได้อย่างไรว่าเจ้าหน้าที่คนนั้นเป็นหัวหน้าทีม?
- รถมีตราสัญลักษณ์ที่บอกว่าเป็นรถตำรวจหรือไม่?
- มีเจ้าหน้าที่ตำรวจกี่นายที่ล้อมคุณ? พวกเขาตีที่ส่วนไหนของร่างกาย? หัวหน้าทีมได้ ทุบตีคุณ และอยู่ร่วมในระหว่างการล้อมและการทรมานหรือไม่?
- ตำรวจให้การรักษาพยาบาลในชั้นตอนไหน? คุณได้ขอเข้าพบแพทย์หรือไม่? ถ้าใช่ พวกเขาอนุญาตหรือไม่?

ทักษะการสัมภาษณ์

คุณอาจมีคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำตอบสำหรับวัตถุประสงค์เฉพาะบางอย่าง เนื่องจากการสัมภาษณ์มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้คำให้การที่หนักแน่น ไม่ใช่เป็นเพียงการตอบแบบสอบถาม เราจึงขอแนะนำให้เริ่มจากคำถามปลายเปิด

คำถามปลายเปิดมีลักษณะเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบได้หลายแนวทาง เป็นการ กระตุ้นให้บอกเล่าเรื่องราวด้วยถ้อยคำของเขาเอง ยกตัวอย่างเช่น “แล้วเกิดอะไรขึ้นต่อไป?” และ “ช่วยบอกหน่อยว่า หลังจากไปโรงพยาบาลแล้วเกิดอะไรขึ้น?” หลังจากถามคำถามปลายเปิด คุณ อาจถามตามด้วยคำถามปลายปิด หรือคำถามประเภทใช่หรือไม่ใช่ ตัวอย่างเช่น “แสดงว่าหลังจาก ถูกจับกุม พวกเขาไม่อนุญาตให้คุณได้โทรศัพท์หาทนายความใช่หรือไม่?” และ “ตอนที่ไปโรงพยาบาล มีการจับคุณตรวจหาเชื้อเอชไอวีโดยไม่ได้ขอความยินยอมจากคุณใช่หรือไม่?”

ประเด็นสำคัญอีกอย่างคือการพิจารณาว่า จะถามสถานะการมีเชื้อเอชไอวีอย่างไร โปรด ระลึกไว้ว่า คุณไม่ควรละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ถ้าในการทำวิจัย คุณจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับสถานะการมีเชื้อเอชไอวี คุณอาจเริ่มต้นด้วยการถามคำถามแบบอ้อม ๆ อย่างเช่น “คุณได้ผ่านการตรวจหาเชื้อเอชไอวีหรือไม่?” “ได้กลับไปโรงพยาบาลเพื่อรับฟังผลหรือไม่?” “คุณรู้ หรือไม่ว่าสถานะการมีเชื้อเอชไอวีของคุณเป็นอย่างไร?” ผู้ให้สัมภาษณ์อาจสมัครใจบอกเราเอง เกี่ยวกับสถานะการติดเชื้อ แต่เราจะ**ต้องไม่**ถามว่า “คุณเป็นผู้มีเชื้อเอชไอวีหรือไม่?” โดยไม่ต้อง แข็งใจให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบ**ตั้งแต่แรกถึง**สิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถาม

คุณอาจถามว่าเขาพร้อมจะบอกเกี่ยวกับสถานะการมีเชื้อฯ หรือไม่ ก่อนจะถามคำถาม ดังกล่าว อาจเป็นไปได้ว่า คุณอาจรู้อยู่แล้วว่าใครเป็นผู้มีเชื้อฯ เพราะมีการติดต่อกับหน่วยงานที่

ทำงานกับผู้มีเชื้อฯ อยู่แล้วก่อนจะเจอผู้ให้สัมภาษณ์ แต่ถ้าต้องการให้มีการยืนยัน ให้ถามคำถามในลักษณะที่ละเอียดอ่อนและเคารพสิทธิที่จะเก็บข้อมูลเป็นความลับ

ถ้าคุณมีชุดหรือโครงร่างคำถามหลักที่ต้องการถามอยู่ในมือ ให้ลองฝึกถามคำถามเหล่านี้กับเพื่อนร่วมงาน และพยายามคิดถึงคำถามที่จะถามตาม ถ้าคุณจำคำถามได้ หรือเตรียมชุดคำถามไว้เป็นอย่างดี ในช่วงที่สัมภาษณ์ ก็มักจะไม่ค่อยสับสน และจะทำให้การสัมภาษณ์มีลักษณะเหมือนกับการพูดคุยกันมากกว่า ไม่ใช่เป็นการสอบปากคำ

ขั้นที่ 3 : สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการสัมภาษณ์ในประเด็นสิทธิ ได้แก่ความสามารถของผู้วิจัยที่จะเริ่มการสนทนากับผู้ให้สัมภาษณ์ “การเริ่มบทสนทนา” หมายถึงการทำให้เกิดบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สะดวกใจและไว้วางใจระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ ฤกษ์สำคัญอย่างหนึ่งคือการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุดสำหรับการสัมภาษณ์

- วิธีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากความเครียดกังวล
- การเลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

บรรยากาศที่ปลอดภัยจากความเครียด

ในบางกรณี คุณอาจไม่สามารถเลือกสถานที่เพื่อการสัมภาษณ์ได้ เนื่องจากไม่มีเวลาที่จะหาที่ๆ ดีกว่านั้น แต่ในกรณีทั่วไป คุณอาจมีเวลาเลือกสถานที่ที่ดีที่สุดสำหรับสัมภาษณ์

พยายามทำให้เกิดบรรยากาศที่ปลอดภัยจากความเครียดให้มากที่สุด อาจเป็นห้องที่มีอุณหภูมิเหมาะสม และมีแสงสว่างเพียงพอ อาจมีการจัดเตรียมน้ำดื่มหรือของว่างไว้ และบางคนอาจต้องสูบบุหรี่ ความรู้สึกไว้วางใจและสบายใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กระตุ้นให้บุคคลแลกเปลี่ยนข้อมูลจากประสบการณ์ที่รุนแรงหรือเจ็บปวดได้ คุณจะพูดถึงเรื่องนี้ในขั้นตอนที่หก เพราะผู้ให้สัมภาษณ์บางคนอาจเกิดอารมณ์หรือเกิดความเสียใจขึ้นมาระหว่างการสัมภาษณ์

ปกป้องความเป็นส่วนตัว อาจเป็นไปได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการแจ้งให้ครอบครัว เพื่อนฝูง หรือผู้ร่วมงานทราบถึงการละเมิดที่เกิดขึ้น คุณคงไม่ไปกดดันให้ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องลำบากใจ เพราะคนอื่นอาจรู้เห็นข้อมูลเหล่านี้เข้า และให้ระลึกในใจว่า อาจมีบุคคลอื่นแอบฟังอยู่ ไม่ว่าจะเป็น

เพื่อนบ้าน คนที่เดินผ่านไปมา อาสาสมัครที่คุณไม่คุ้นเคยมากนัก ทั้งหมดนี้อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้เสียหายที่คุณสัมภาษณ์ รวมทั้งความปลอดภัยของตัวเอง

บุคคลอื่นที่อยู่ร่วมอาจแทรกแซง หรือชี้้นำสิ่งที่ผู้เสียหายพูดก็ได้ ให้ยึดเป็นหลักเกณฑ์เลยว่า มีเพียงสองกรณีที่คุณปล่อยให้บุคคลอื่นอยู่ร่วมในระหว่างการสัมภาษณ์ได้

- ผู้เสียหายกำลังจะเล่าเรื่องการละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น และอาจต้องการให้เพื่อนสนิทหรือญาติมาอยู่ใกล้ ๆ และ
- เด็กควรจะมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองอยู่ด้วยในระหว่างการสัมภาษณ์

ในกรณีที่อ่อนไหวและมีข้อกังวลด้านความปลอดภัย คุณและผู้ให้สัมภาษณ์อาจตกลงถึงข้ออ้างในการมาพบปะกัน อย่างเช่น อาจอ้างว่ามาเรียนภาษา มาช่วยอีกคนหนึ่งทำงานทำ หรือมาให้คำปรึกษาด้านการรักษาพยาบาลกับอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเราอาจขอให้เพื่อนหรือผู้ร่วมงานช่วยดูต้นทางให้ หรือให้สังเกตการณ์เมื่อตัวคุณและผู้ให้สัมภาษณ์โดนควบคุมตัว

การสัมภาษณ์ไม่ควรยาวหรือสั้นเกินไป ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความสบายใจ เราควรใช้เวลากับเขามากพอที่จะเล่าเรื่อง และจดจ่ออยู่กับสิ่งที่เขาเล่า แต่ในอีกแง่หนึ่งเราก็ไม่ควรสัมภาษณ์นานเกินไป โดยเฉพาะแล้ว การสัมภาษณ์ไม่ควรยาวนานเกินกว่าหนึ่งชั่วโมงครึ่ง โดยไม่มีกรพัก เราสามารถกลับมาสัมภาษณ์ต่อได้อีกในวันถัดมา หรือหลังจากนั้น ถ้าจำเป็น

แบบฝึกหัด: การเลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

อะไรเป็นข้อดีและข้อเสียของสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแต่ละแบบสำหรับการสัมภาษณ์?

1. บนท้องถนน

ข้อดี: เข้าถึงคนได้ง่าย สามารถจบการสัมภาษณ์ได้ง่ายถ้ามีเหตุไม่พึงประสงค์

ข้อเสีย: เสียงดัง มีสิ่งรบกวนเยอะ ไม่เป็นส่วนตัวทำให้คนอื่นอาจได้ยิน อาจไม่ใช่พื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งอยู่ระหว่างมีอารมณ์หรือเสียใจกับการบรรยายถึงการละเมิดที่เกิดขึ้น

2. ในห้องของโรงแรม

ข้อดี: เป็นส่วนตัว เงียบ

ข้อเสีย: ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้หญิง และผู้สัมภาษณ์เป็นผู้ชาย อาจเกิดความลำบากใจ สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

3. ในร้านอาหาร ร้านกาแฟหรือบาร์

ข้อดี: เป็นส่วนตัวมากกว่าตามท้องถนน สะดวกและนั่งเป็นเวลานาน

ข้อเสีย: คนอื่นอาจได้ยิน อาจไม่ใช่พื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งอยู่ระหว่าง
มีอารมณ์หรือเสียใจ

4. ในห้องน้ำ

ข้อดี:

ข้อเสีย:

5. ในสำนักงาน

ข้อดี:

ข้อเสีย:

ขั้นที่ 4 : บันทึกการสัมภาษณ์

ในส่วนนี้ คุณจะเรียนรู้เกี่ยวกับ:

- เตรียมอุปกรณ์
- เคล็ดลับในการบันทึกการสัมภาษณ์ และ
- การตัดสินใจว่าจะเอาสมุดไดอารี่ติดตัวไปด้วยหรือไม่

เตรียมอุปกรณ์

เพื่อให้ได้คำให้การที่หนักแน่น เราจะต้องจดคำพูดให้ตรงตามปากคำของผู้เสียหายอย่าง
แม่นยำระหว่างที่เล่าเรื่องที่เกิดขึ้น ควรมีการจดบันทึกคำพูดแต่ละคำอย่างถูกต้อง และเราจะพบใน
ภายหลังตอนที่เริ่มเขียนรายงานว่าปากคำเหล่านี้มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ในช่วงที่ทำวิจัย เราอาจไม่ทัน
สังเกตว่า คำให้การช่วงไหนเป็นช่วงที่สำคัญมากที่สุด อาจจะผ่านไปหลายสัปดาห์หรือหลายเดือน
หรือหลายปี คุณถึงจะพบว่ารายละเอียดที่เราเคยมองข้ามบางอย่างนั้นเป็นข้อมูลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อ
การรณรงค์ของคุณ ดังนั้นคุณคงจะต้องพยายามเก็บรายละเอียดคำให้การเดิมให้ละเอียดมากที่สุด
เท่าที่จะทำได้

ถ้ามีการบันทึกเสียง ให้ตรวจสอบอุปกรณ์ตั้งแต่อยู่ในสำนักงานว่าทำงานได้ ไม่ว่าจะเป็นการ
บันทึกเสียง วิดีโอ การพิมพ์ลงในคอมพิวเตอร์ หรือการจดบันทึก เราขอแนะนำอย่างยิ่งให้หาวิธีการ

บันทึกสำรองอย่างอื่นไว้ด้วย อย่างเช่น การเตรียมเครื่องบันทึกเสียงอีกเครื่องหนึ่ง หรือการเตรียมปากกาและกระดาษไว้จุด มีความเป็นไปได้ว่าเครื่องบันทึกเสียงอาจจะเสีย แบตเตอรี่หมด อาจมีเสียงรบกวนจากภายนอกมากเกินไป หรือผู้ให้สัมภาษณ์อาจเปลี่ยนใจไม่ต้องการให้มีการบันทึกเสียงก็ได้ ปรกติเรามักจะจดบันทึกตามไปด้วยแม้จะมีการบันทึกเสียงหรือภาพก็ตาม เพราะมีความเป็นไปได้ว่าเสียงที่บันทึกไว้อาจฟังไม่รู้เรื่อง

ก่อนจะบันทึกเสียงหรือภาพ คุณจะต้องขออนุญาตผู้เสียหายเสียก่อน ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์จะให้มีการบันทึก เราก็ไม่ควรจะบันทึกเสียงหรือภาพ อย่าแอบทำด้วยซ้ำ โปรดจำไว้ว่าหลักการเบื้องต้นของการทำวิจัยคือการปกป้องผู้เสียหายและการเคารพสิทธิของเขา

หลีกเลี่ยงการเขียนชื่อจริงของผู้ให้สัมภาษณ์ในสมุดบันทึก เพราะอาจมีคนอื่นมาเห็นได้ เราขอแนะนำให้ใช้รหัสแทนชื่อผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน และให้เก็บชุดรหัสและชื่อจริงเอาไว้แยกต่างหากจากสมุดจดบันทึก

กรณีที่มีข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญต่องานวิจัย ให้จดหัวข้อของเพศ อายุ และข้อมูลอื่นใดที่จำเป็นต้องถามไว้ตั้งแต่เบื้องต้น

หลังการสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ให้อ่านทวนสิ่งที่บันทึกเพื่อตรวจให้แน่ใจว่าสามารถอ่านลายมือออก และให้เพิ่มเติมข้อมูลบางอย่างที่ยังไม่ได้เขียนลงไป

เคล็ดลับสำหรับการบันทึกการสัมภาษณ์

สำหรับอุปกรณ์ทุกอย่าง:

- ตรวจสอบให้แน่ใจว่าอุปกรณ์ใช้งานได้ก่อนจะไปสัมภาษณ์
- ให้เตรียมเครื่องชาร์จถ่านและ/หรือแบตเตอรี่สำรองไปด้วย
- ตรวจสอบว่ามีเทปหรือพื้นที่ในหน่วยความจำมากเพียงพอสำหรับบันทึกการสัมภาษณ์
- มีเสียงรบกวนมากจนทำให้แทบไม่ได้ยินเสียงผู้ให้สัมภาษณ์หรือเปล่า
- ให้ลองบันทึกสั้นๆ ระหว่างสัมภาษณ์ จากนั้นลองเล่นแถบบันทึกเพื่อตรวจดูว่าเสียงที่ได้ชัดเจนดีหรือไม่
- ให้พักเป็นช่วงๆ เพื่อตรวจสอบว่าเครื่องบันทึกใช้งานได้ดี
- ให้ปิดโทรศัพท์มือถือหรือปิดเสียง
- ให้เอาคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กและดินสอหรือปากกาไปด้วย เผื่อไว้สำหรับจดบันทึก
- ถ้ามีเสียงแทรกทำให้คำพูดฟังได้ไม่ชัดเจน ให้หยุด และเริ่มต้นใหม่

- ทันทีที่สัมภาษณ์เสร็จ ให้ตรวจทานสิ่งที่จดบันทึกและที่บันทึกเสียงหรือภาพไว้ เพื่อให้แน่ใจว่าได้ข้อมูลที่สมบูรณ์
- ทันทีหลังจากการสัมภาษณ์ ให้นำบันทึกสิ่งที่จดจำได้จากการสัมภาษณ์ ให้จดคำถามตามที่จะใช้ถามต่อ หรือความคิดหรือข้อสังเกตใดๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งอาจมีประโยชน์ในภายหลัง

สำหรับเครื่องบันทึกเสียง:

- ให้ระวังกัญแจที่อยู่ในกระเป๋า แก้วน้ำหรือแก้วกาแฟบนโต๊ะ และอะไรก็ตามที่ตั้งอยู่ใกล้ไมโครโฟน ซึ่งอาจทำให้เกิดเสียงรบกวน
- ตั้งไมโครโฟนให้อยู่นิ่ง การเคลื่อนย้ายอาจทำให้ระดับเสียงเปลี่ยนไป และเมื่อนำสิ่งที่บันทึกมาฟังอาจไม่ชัดเจน ถ้าไปชนเข้ากับไมล์ก็ทำให้เกิดเสียงรบกวน

การบันทึกวิดีโอ

- ห้ามถ่ายภาพใบหน้าผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิ เพราะถ้าภาพหลุดไปอยู่ในมือของคนผิด หรือมีการเผยแพร่โดยทั่วไป อาจทำให้ผู้เสียหายถูกตอบโต้โจมตีเพราะยินยอมเข้าร่วมกับงานวิจัยของคุณ
- ให้ลองบันทึกภาพสักช่วงหนึ่ง และลองเล่นดูว่าภาพที่ได้ชัดเจน และสว่างพอหรือไม่
- ระหว่างการบันทึกภาพ ให้วางกล้องไว้เพื่อให้กล้องอยู่นิ่ง การสั่นไหวแม้เพียงเล็กน้อย อาจทำให้ภาพไม่ชัดเจนเลย แม้ในขณะที่ยืนนิ่งๆ การหายใจก็อาจทำให้กล้องขยับขึ้นลง
- ให้นำไมโครโฟนแบบหนีบไปด้วยเพราะให้คุณภาพเสียงที่ดีกว่า
- หากเป็นไปได้ให้นำขาตั้งกล้องไปด้วย
- ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์พูดในสิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์อย่างมาก อาจขอให้พูดใหม่เพื่อนำมาทำเป็นคลิปวิดีโอได้

การถ่ายภาพนิ่ง

- ห้ามถ่ายภาพใบหน้าผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิ เพราะถ้าภาพหลุดไปอยู่ในมือของคนผิด หรือมีการเผยแพร่โดยทั่วไป อาจทำให้ผู้เสียหายถูกตอบโต้โจมตีเพราะยินยอมเข้าร่วมกับงานวิจัยของคุณ
- การมีภาพถ่ายประกอบรายงาน ข้อเขียนในอินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ต่างๆ หรือใช้เพื่อจัดนิทรรศการ เป็นสิ่งที่มีค่า ให้ลองหาวิธีการแบบใหม่ๆ เพื่อที่จะถ่ายภาพ ซึ่งจะมีประโยชน์ในภายหลัง
- ตัวอย่างภาพถ่ายซึ่งไม่เปิดเผยอัตลักษณ์ของผู้เสียหายและไม่ทำให้เกิดอันตรายได้แก่ การถ่ายภาพมือ หลัง ขา ภาพถ่ายของสถานที่เกิดเหตุ

การจดบันทึก

- ให้ฝึกจดโดยที่ยังสบตาผู้พูดอยู่
- อาจต้องขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์หยุดสักครู่ เพื่อให้สามารถจดบันทึกข้อมูลได้ทัน แต่ทางที่ดีควรรบกวนการพูดให้น้อยที่สุด
- ให้เอาสมุดจดวางไว้บนหน้าตักหรือใต้โต๊ะ เพราะจะทำให้คนที่ผ่านไปมาไม่สนใจสังเกตเห็น
- ให้เตรียมขวเลขหรือตัวย่อไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้ระหว่างการจด
- ตรวจสอบสิ่งที่บันทึกไว้และให้เพิ่มข้อมูลที่ยังขาดลงไปทันทีหลังการสัมภาษณ์ และก่อนจะมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อให้แน่ใจว่ามีการบันทึกข้อมูลทั้งหมด
- โดยปรกติแล้วผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะยังคงให้ข้อมูลที่สำคัญต่อไป แม้ว่าจะจบการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการแล้ว หรือแม้แต่ช่วงที่เราปิดเครื่องบันทึกเสียงไปแล้วก็ตาม คุณก็อาจขออนุญาตเขาอย่างสุภาพเพื่อที่จะบันทึกข้อมูลเหล่านี้ หรือไม่ก็หาทางจดบันทึกอย่างรวดเร็วในภายหลัง

ควรเอาสมุดไดอารีไปด้วยหรือไม่?

นอกจากการสัมภาษณ์ นักวิจัยบางคนอาจเอาสมุดไดอารีติดตัวไปด้วย เพื่อจดข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและอธิบายถึงบริบทที่เป็นอยู่ได้ ให้เอาสมุดไดอารีไปจดด้วยนอกเหนือจากการบันทึกคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ จะทำให้คุณสามารถทบทวนความคิด ความรู้สึก หรือความประทับใจใดๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงวันนั้น หรือตลอดช่วงการสัมภาษณ์ เมื่อกลับมาอ่านไดอารีในภายหลัง จะช่วยให้คุณเข้าใจสิ่งที่สัมภาษณ์มากขึ้น และทำให้รู้ว่าคุณมีความสามารถในฐานะผู้สัมภาษณ์เพียงใด สามารถประเมินความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ และยังย้ำเตือนสิ่งที่คุณอาจลืม

ต่อไปนี้เป็นคำถามที่คุณอาจต้องการคำตอบเพื่อจดในสมุดไดอารี

- สิ่งที่คุณพบเห็นหรือได้ยินซึ่งเป็นบรรยากาศของการสัมภาษณ์?
- มีสิ่งรบกวนบ้างหรือไม่?
- มีความรู้สึกอะไรเกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์?
- ผู้ให้สัมภาษณ์มีท่าทีอย่างไร?
- มีอะไรที่น่าประหลาดใจหรือไม่?

ถ้ามีการบันทึกสภาพบรรยากาศ ช่วงเวลา และคนที่อยู่ด้วยระหว่างการสัมภาษณ์ จะช่วยให้คุณทบทวนความทรงจำของการสัมภาษณ์แต่ละครั้งได้ง่าย นอกเหนือจากข้อมูลที่ไม่ธรรมดาหรือผิดพลาด บางครั้งรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ที่รู้กันดีอยู่แล้ว ก็อาจกลายเป็นข้อมูลที่มีค่าในภายหลังก็ได้ และข้อมูลเหล่านี้ยังช่วยให้คนที่อ่านสมุดไดอารีของคุณเห็นภาพประสบการณ์ได้ดีขึ้น

ขั้นที่ห้า: **หาทางเริ่มบทสนทนา**

ดังที่กล่าวถึงข้างต้น การเริ่มต้นบทสนทนาหมายถึงการทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกสบายใจมากพอที่จะเล่าเรื่องให้ฟังจากปากคำของเขาเอง ประเด็นที่ต้องอภิปรายในส่วนนี้ได้แก่:

- ความสำคัญของการเริ่มบทสนทนา
- เรียนรู้การเริ่มบทสนทนา
- ทักษะคิดของเราส่งผลกระทบต่ออย่างไร
- ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์โกหก จะทำอย่างไร?

ความสำคัญของการเริ่มบทสนทนา

ตัวคุณและผู้ให้สัมภาษณ์อาจมีเป้าหมายที่ต่างกันและร่วมกัน เป้าหมายของคุณในฐานะผู้สัมภาษณ์ คือการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการรณรงค์ หรือใช้ข้อมูลเพื่อฟ้องร้องคดีต่อศาล แต่ในอีกด้านหนึ่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ก็อาจมีเป้าหมายส่วนตัว อาจหมายถึงการมองหาคนอื่นที่สนใจกับชะตากรรมของพวกเขา การได้เล่าเรื่องที่เจ็บปวดอาจเป็นประสบการณ์ส่วนบุคคลที่มีพลังอย่างยิ่งและจำเป็นที่ผู้เสียหายต้องมีความไว้วางใจต่อผู้ฟัง

เนื่องจากต้องใช้เวลากว่าจะเริ่มการสนทนาได้ คุณจึงไม่ควรเริ่มต้นด้วยการเจาะประเด็นการละเมิดทันที แต่ให้พูดคุยไปตามลำดับที่ละขั้นตอนจนค่อย ๆ ไปถึงเนื้อหาส่วนที่ละเอียดอ่อนหรือเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวกใจที่จะพูด

เรียนรู้ที่จะเริ่มต้นการสนทนา

คำถามแบบเกริ่นนำ - ให้เริ่มการสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบเกริ่นนำเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป คำถามสำหรับคนที่เพิ่งรู้จักกัน ได้แก่

“อายุเท่าไรคะ?”

“จบการศึกษาระดับไหนคะ?”

“อาชีพอะไรคะ? ทำงานแบบนี้มานานหรือยังคะ? และเริ่มต้นทำงานแบบนี้ได้อย่างไรคะ?”

“คุณอยู่ตัวคนเดียว หรืออยู่กับคนอื่นคะ?”

ผู้ให้สัมภาษณ์อาจไม่เริ่มจากการพูดถึงประสบการณ์ที่เจ็บปวด บางทีคุณอาจเริ่มต้นจากการดูว่าทั้งสองคนมีอะไรร่วมกันบ้าง อย่างเช่น มีความสนใจร่วมกันหรือมีประสบการณ์คล้ายกันที่คุณ

สามารถแบ่งปันได้ ให้สนทนาไปแบบนี้สักหนึ่งหรือสองนาที จนผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกสบายใจและผ่อนคลาย ก่อนจะพูดถึงเรื่องที่จะละเอียดอ่อนยิ่งขึ้น

ภาษาท่าทาง - ภาษาท่าทางเป็นวิธีการแสดงความรู้สึกผ่านทางร่างกาย ว่าคุณนั่งตรง มีการขยับนิ้ว หรือนั่งไขว่ห้างหรือเปล่า? การใช้ภาษาท่าทางที่สะท้อนถึงความรู้สึกของคนที่คุณสัมภาษณ์ เป็นการแสดงออกในระดับจิตใต้สำนึกว่าคุณเข้าใจความรู้สึกของเขา คุณควรนั่งเสมอกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่ใช่หนึ่งสูงกว่า ในบางวัฒนธรรม คุณอาจยิ้มหรือพูดจาขบขันเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายมากขึ้น แต่ในวัฒนธรรมอื่นอาจทำไม่ได้ ให้จำประสบการณ์จากการฝึกฝนการทำงานวิจัย และตระหนักถึงข้อจำกัดต่างๆ ให้ทำสิ่งต่างๆ อย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อให้ไปอีกฝ่ายหนึ่งผ่อนคลาย

พยายามหาคุณลักษณะร่วมกัน ในตัวอย่างของการให้คำยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจข้างต้น ไพศาลเล่าให้ฟังว่าเขาก็เป็นผู้ติดเชื้อ ซึ่งเป็นคุณลักษณะร่วมกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นไปได้ที่คุณอาจไม่มีคุณลักษณะร่วมกันอย่างชัดเจนกับผู้ให้สัมภาษณ์เลย แต่ให้ลองหาบางอย่างที่คล้ายๆ กัน อาจบังเอิญที่คุณและผู้ให้สัมภาษณ์มาจากจังหวัดเดียวกัน หรือทั้งสองคนต่างก็เป็นพ่อแม่และมีลูกเล็กๆ หรือทั้งสองคนอาจสูบบุหรี่เหมือนกัน ไม่สำคัญว่าจะเป็นเรื่องเพียงเล็กน้อย ให้ลองพยายามหาจุดร่วมกันเพื่อช่วยให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกผ่อนคลาย

ทัศนคติของเราส่งผลกระทบต่ออย่างไร

การไม่ตัดสินผู้อื่น - ในการทำวิจัยด้านสิทธิ คุณอาจได้ฟังข้อมูลที่ทำให้ไม่สบายใจหรือประหลาดใจ คุณต้องพยายามไม่แสดงท่าทีตกใจหรือไม่แสดงปฏิกิริยาที่รุนแรงมากนัก ในแง่ของทัศนคติ คุณต้องใส่ใจกับบุคคลที่เล่าเรื่องให้คุณฟัง แต่ในเวลาเดียวกัน คุณก็ต้องวางตัวเป็นมืออาชีพ ถ้าคุณรู้สึกเสียใจ ให้พยายามอดทนและบริหารจัดการกับปัญหาด้านอารมณ์ที่หลัง ในระหว่างการสัมภาษณ์ คุณควรพยายามแสดงความเยือกเย็น และควรใส่ใจกับผู้ให้สัมภาษณ์และคอยจดบันทึกให้ดี

----> โปรดดูขั้นตอน 6 สำหรับการจัดการกับความรู้สึกเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับตัวเอง

ผู้เสียหายจากการละเมิดทางเพศทั้งหญิงและชาย มักจะตำหนิตัวเอง รู้สึกอับอายเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น ถ้าคุณคิดว่ากำลังสัมภาษณ์ผู้เสียหายจากการละเมิดทางเพศ ซึ่งมักจะโทษตัวเอง หรือถูกประณามจากคนรอบข้าง และเขาอาจรู้สึกอับอายหรือตกใจกลัวที่จะอธิบายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คุณอาจช่วยเขาด้วยการพูดว่า

“ไม่ต้องกลัว บอกอะไรกับดิฉันก็ได้ค่ะเท่าที่อยากบอก ดิฉันได้ฟังเรื่องเหล่านี้มาทั้งหมดแล้ว ดิฉันเคยคุยกับคนที่เป็นผู้เสียหายจากการละเมิดทุกแบบเท่าที่คุณจะจินตนาการได้ ดิฉันได้ฟังเรื่องราวของคนที่เคยผ่านการลวนลาม การข่มขืน การร่วมเพศระหว่างชายกับชาย และการมีเพศสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเดียวกันมาแล้ว ไม่มีอะไรทำให้ดิฉันตกใจได้ค่ะ”

สำคัญว่าคุณจะต้องกล่าวถึงตัวอย่างการละเมิดทางเพศที่คนทั่วไปมักรู้สึกอับอายที่จะพูดออกมา แต่อย่าพูดแบบแข็งกระด้างหรือเย็นชา เพราะการพูดเช่นนั้นไม่ใช่เพราะเราต้องการแสดงให้เห็นว่าเราเข้มแข็งเพียงพอ การพูดถึงการกระทำซึ่งทำให้ผู้อื่นอับอาย ควรพูดในลักษณะที่ไม่เป็นการตัดสินผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งจะช่วยให้เขารู้สึกปลอดภัย ผ่อนคลาย และอาจต้องการพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง แม้จะไม่เคยเปิดเผยเรื่องนี้กับใครมาก่อนก็ตาม

แม้ในกรณีที่ว่าคุณคิดว่าการละเมิดที่เกิดขึ้นเกิดจากการตัดสินใจที่ไม่ดีหรือเป็นความผิดของตัวผู้เสียหายเอง คุณก็ไม่ควรแสดงความรู้สึกเช่นนั้นออกมาทางน้ำเสียงหรือสีหน้า คุณไม่ได้มีหน้าที่ไปตัดสินผู้อื่นระหว่างการสัมภาษณ์ หน้าที่ของคุณคือการบันทึกทุกคำพูดอย่างแม่นยำ รวมทั้งประสบการณ์ต่างๆ ของผู้เสียหาย ซึ่งจะมีเวลาที่จะนำมาวิเคราะห์และตรวจทานสิ่งที่เป็นข้อกล่าวหาในภายหลัง

อย่าขัดจังหวะ - ควรปล่อยให้ผู้ให้สัมภาษณ์พูดเป็นส่วนใหญ่ ถ้าขัดจังหวะมากเกินไป เขาอาจรู้สึกไม่ปลอดภัยหรือลืมสิ่งที่ต้องการพูด พยายามหลีกเลี่ยงการทำเสียงรบกวนหรือการใช้ท่าที่เบี่ยงเบนความสนใจ คุณควรฟังศีรษะและยิ้มเจียมๆ แทนที่จะพูดว่า “อะฮ้า” หรืออย่างอื่นที่ใกล้เคียงกันตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์เริ่มหลงประเด็น และคุณไม่ได้ข้อมูลที่ต้องการ คุณก็อาจขัดจังหวะได้ ด้วยการถามคำถามอย่างเช่น “ดิฉันยังไม่ค่อยเข้าใจเรื่อง...ดีค่ะ ช่วยกรุณาเล่าเรื่องนั้นให้ฟังอีกสักนิดได้ไหมคะ?”

อย่ากดดันมากเกินไป - โปรดระลึกไว้ว่า การเล่าถึงประสบการณ์ อาจทำให้เกิดความเจ็บปวดอย่างมากต่อผู้ให้สัมภาษณ์ คุณอาจถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมถ้าจำเป็น แต่ถ้าคุณเริ่มเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความเสียใจจนมากเกินไป ก็ขอให้พักช่วงสั้นๆ โปรดจำไว้ว่า ในช่วงต้น คุณแจ้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบแล้วว่า สามารถเลือกจะไม่ตอบคำถามที่ทำให้ไม่สบายใจได้ คุณต้องเคารพกับสิ่งที่พวกเขาเลือก หลักการด้านสิทธิขั้นพื้นฐานคือการไม่ทำร้ายผู้เสียหาย

อย่าเอาคำพูดไปใส่ปากเขา - เนื่องจากเป้าหมายของคุณคือการหาข้อมูล คุณจึงควรกระตุ้นให้ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นฝ่ายพูด โดยมีกรตั้งคำถามเป็นช่วงๆ เพื่อให้แน่ใจว่าได้ข้อมูลที่ต้องการ และช่วยกำกับทิศทางของการสัมภาษณ์ พยายามตั้งคำถามแบบปลายเปิด ไม่ใช่คำถามที่ตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ถามคำถามแบบสั้น และอย่าให้ทางเลือกมากเกินไป

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการถามคำถามเดียวในแบบที่ต่างกัน เป็นกรณีให้ผู้ให้สัมภาษณ์ถูกปฏิเสธไม่ให้บริการรักษาอาการด้านเอ็ดส์ที่โรงพยาบาล

ผิด: “แสดงว่าแพทย์ปฏิเสธไม่ยอมให้ยาต้านไวรัสกับคุณใช่หรือเปล่า?”
คำถามแบบนี้เป็นคำถามชี้หน้า เหมือนกับคุณกำลังบอกว่าเขาควรจะทำอะไร

ถูก: “ช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่าเกิดอะไรขึ้นตอนที่ไปโรงพยาบาล”
เป็นคำถามปลายเปิด ทำให้ผู้ถูกถามสามารถอธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นโดยใช้คำพูดของตนเองได้

พยายามช่วยให้ผู้ให้สัมภาษณ์พาคุณเข้าไปสัมผัสสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนคุณต้องพยายามให้ได้ข้อมูลประเภท **ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม** อย่างชัดเจนทั้งที่อยู่ในความทรงจำและอยู่ในสมุดโน้ต

ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ข้ามข้อมูลที่สำคัญไป คุณอาจขอให้เขาหยุดและกลับไปอธิบายในรายละเอียดว่าเกิดอะไรขึ้นกันแน่ ถ้าไม่แน่ใจว่าเข้าใจประเด็นนั้น ให้กลับไปอ่านข้อความที่จดไว้ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ฟัง และถามว่าถูกต้องหรือไม่ ในช่วงนี้ คุณต้องให้โอกาสผู้ให้สัมภาษณ์ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และอาจเพิ่มเติมรายละเอียดบางอย่างได้

ถ้าคุณใกล้ถึงช่วงที่จบการสัมภาษณ์ให้ถามว่า
“มีอะไรจะเพิ่มเติมอีกไหมคะ?”

ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์โกหก จะทำอย่างไร?

ใจร้ายที่มนุษย์ทุกคนไม่ได้ซื่อสัตย์เสมอไป ให้เปิดใจไว้ว่า อาจมีโอกาสที่ผู้ให้สัมภาษณ์อาจแต่งเรื่องขึ้นมาเองก็ได้ จะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ให้ตรวจสอบว่ามีรายละเอียดอะไรที่ขัดแย้งกัน ลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์ที่ไม่สมเหตุผล หรือข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์มักจะดัดแปลงเพื่อเอาใจคุณ

คุณยังอาจตรวจทานข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการพูดคุยกับคนอื่น แต่จำไว้ว่าให้ปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลของทุกคนที่สัมภาษณ์ คุณไม่ควรแจ้งให้บุคคลอื่นทราบถึงที่มาของข้อมูลใดๆ โดยตรง

แทนที่จะพูดว่า

ผิด “เหมยบอกดิฉันว่าโรงพยาบาลประชาชนไม่เคยรับรักษาคนเป็นเอ็ดส์เลย”
คุณควรพูดว่า

ถูก “ดิฉันได้ยินบางคนบอกว่าโรงพยาบาลประชาชนไม่เคยรับรักษาคนเป็นเอ็ดส์เลย คุณทราบเรื่องนี้ไหมคะ?”

กรณีศึกษา | ตำรวจละเมิดสิทธิผู้ขายบริการที่ฮ่องกง

ผู้เขียนคู่มือฉบับนี้คนหนึ่งเคยศึกษาการละเมิดสิทธิของตำรวจต่อผู้ขายบริการที่ฮ่องกง ในระหว่างการสัมภาษณ์ครั้งหนึ่ง ผู้ขายบริการแสดงอารมณ์อย่างชัดเจนโดยมีลักษณะที่ตื่นเต้น ตอนที่เธอบรรยายช่วงที่ตำรวจบุกเข้ามาในสถานบริการ ตอนนั้นเธอกำลังจับลับอยู่ เธอเล่าให้ฟังว่า “พวกเขาปลุกให้ฉันตื่น และบอกให้ไปโรงพัก ดิฉันจึงเอาเสื้อกับกางเกงมาใส่” เธอเล่าต่อไปว่าเธอได้ถูกตำรวจบังคับให้ถอดเสื้อผ้าตอนที่อยู่โรงพัก เธอบอกว่า “ตำรวจบังคับให้ฉันถอดเสื้อ จากนั้นก็ดึงกระโปรงฉันลง”

อันที่จริงแล้วมันเป็นกางเกงหรือกระโปรงกันแน่?

มีความเป็นไปได้สองอย่าง อาจเป็นไปได้ว่าผู้ขายบริการโกหกเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรืออาจเป็นเพราะเธอประสบกับอาการความเครียดหลังวิกฤตชีวิต (โปรดดูรายละเอียดด้านล่าง) ทั้งเสียใจและสับสนกับรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในตอนนั้นผู้วิจัยเองก็ไม่ทราบว่าเป็นข้อไหน แต่เธอตัดสินใจที่จะไม่ตอบโต้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ไม่ไปกล่าวหาว่าผู้ขายบริการคนนั้นโกหก ผู้วิจัยเลือกที่จะเขียนเครื่องหมายคำถามเอาไว้ในสมุดบันทึก (“กางเกงหรือกระโปรงกันแน่”) และพยายามสอบถามจากแหล่งข้อมูลอื่นเกี่ยวกับรายละเอียดการบุกเข้ามาตรวจค้นของตำรวจ

ขั้นที่ 6 : เตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับความเครียดหลังวิกฤตชีวิต

การละเมิดทางกายนอกจากจะทิ้งรอยแผลเป็นที่เห็นได้ชัดแล้ว ยังทิ้งรอยแผลเป็นในใจที่จะดำรงอยู่ต่อไป แม้ว่าแผลเป็นทางกายจะหายแล้วก็ตาม เช่นเดียวกับการละเมิดทางเพศ เนื่องจากหน้าที่ในเบื้องต้นของผู้วิจัยด้านสิทธิคือการเคารพและส่งเสริมสิทธิของผู้เสียหาย เราจึงต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้นถึงเรื่องความเครียดหลังวิกฤตชีวิต (Post-Traumatic Stress Disorder - PTSD)

ในตอนนี้คุณจะเรียนรู้เกี่ยวกับ:

- ความเครียดหลังวิกฤตชีวิตคืออะไร?
- พุดคุยถึงวิธีแก้ไขปัญหาความเครียดดังกล่าวที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์
- การเตรียมเพื่อจบการสัมภาษณ์
- การทำให้เกิดความเจ็บปวดซ้ำสอง ความเสี่ยงต่อตัวคุณเอง

ความเครียดหลังวิกฤตชีวิต (Post-Traumatic Stress Disorder) คืออะไร?

ความเครียดหลังวิกฤตชีวิตเป็นปฏิกิริยาตามธรรมชาติของร่างกายต่อความกลัว คุณทุกคนต่างมีปฏิกิริยาทั้งแบบ “สู้หรือหนี” โดยอัตโนมัติเมื่อต้องเผชิญกับภัยคุกคามต่อชีวิตแบบฉับพลัน คนที่เกิดความเครียดหลังวิกฤตชีวิตจะยังคงมีอาการเช่นนี้ต่อไป แม้ว่าภัยคุกคามนั้นจะผ่านไปแล้วก็ตาม

ความเครียดหลังวิกฤตชีวิต หรือ PTSD ถูกค้นพบเป็นครั้งแรกโดยนักจิตวิทยาที่ทำงานกับทหารที่ผ่านการทำสงครามมา นักจิตวิทยาสังเกตเห็นว่าคนจำนวนมากที่ไม่ใช่ทหารก็ได้รับผลกระทบจากความเครียดหลังวิกฤตชีวิตเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เคยผ่านการละเมิดทางเพศ การละเมิดในวัยเด็ก หรือแม้กระทั่งคนที่พบเห็นเหตุการณ์ที่เจ็บปวด อย่างเช่น คนที่เคยผ่านประสบการณ์ภัยพิบัติตามธรรมชาติ

อาการของความเครียดหลังวิกฤตชีวิตจะแตกต่างกันไป แต่อาจประกอบด้วยอาการนอนไม่หลับ ฝันร้าย อารมณ์แปรปรวน หรือไม่เกิดก็หมดความรู้สึกไปเลย และหงุดหงิดง่าย หลายคนเกิดอาการ “ตื่นเต้นกังวล” กลัวว่าจะมีคนมาทำร้ายเสมอ อาการซึมเศร้า ตื่นเต้น โกรธเคือง โทษตัวเอง และความคิดที่จะฆ่าตัวตาย ก็อยู่ในกลุ่มอาการนี้เช่นกัน หลายคนที่เกิดอาการความเครียดหลังวิกฤตชีวิตมักหันไปใช้ยาเสพติดหรือดื่มสุรา บางคนก็เริ่มทำร้ายคนอื่น มีแนวโน้มที่ผู้ผ่านความเจ็บปวดมักจะปกปิดประสบการณ์ที่เกิดขึ้น โดยบอกว่า สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ร้ายแรงนัก และคิดว่าคนอื่นคงเจออะไรที่เลวร้ายกว่าอีกมาก โดยทั่วไปแล้ว คนที่มีความเครียดหลังวิกฤตชีวิตมักปฏิเสธอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น บางคนเกิดอาการเช่นนี้ไม่กี่สัปดาห์หลังเหตุการณ์ที่เจ็บปวด แต่บางคนก็เกิดอาการเช่นนี้หลายปีหลังเกิดเหตุการณ์ที่เจ็บปวด บางคนโดยเฉพาะเด็ก ๆ จะพยายามเก็บกดความทรงจำที่เจ็บปวดเอาไว้ และจะเริ่มรับรู้ถึงความทรงจำเหล่านั้นและเกิดความเครียดหลังวิกฤตชีวิตเมื่อผ่านไปแล้วหลายปี

ในแง่หนึ่งคนที่มีความเครียดหลังวิกฤตชีวิตมักจะมีความรู้สึกเป็นปกติเป็นช่วงเวลานาน จนกระทั่งไปเจอกับ “สิ่งเร้า” อย่างเช่น เสียง ภาพ หรือกลิ่นที่ทำให้หวนระลึกถึงความเจ็บปวดเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้านั้น ผู้ผ่านความเจ็บปวดมาอาจเกิดอาการที่รุนแรงได้ ตัวอย่างที่มักพุดถึงกันได้แก่ทหารที่ผ่านการทำสงครามมา จะเกิดอาการตื่นตกใจเมื่อได้ยินเสียงเครื่องบินบินข้ามศีรษะ เพราะทำให้คิดถึงเหตุการณ์ที่ระเบิด สำหรับผู้ที่ผ่านเหตุการณ์ละเมิดทางเพศ สิ่งเร้าอาจเป็นสถานที่เกิดเหตุ หรือการสัมผัสที่ร่างกายซึ่งทำให้เกิดอาการตื่นกลัว สำหรับผู้ผ่านการละเมิดหลายคน วาระครบรอบของการละเมิดก็เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญ

นักจิตวิทยาซึ่งผ่านการอบรมพิเศษสามารถประเมินเหยื่อของความเจ็บปวด และจำแนกได้ว่าบุคคลนั้นมีอาการความเครียดหลังวิกฤตชีวิตหรือไม่ แต่สำหรับพวกคุณ คุณอาจไม่สามารถบอกได้ว่า ใครที่มีอาการเช่นนี้และใครไม่มี ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนอาจแสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างมากระหว่างการให้สัมภาษณ์ แต่คนอื่นอาจกลับพูดถึงประสบการณ์นั้นแบบแห้งๆ หรือทำเป็นเหมือนไม่สำคัญ รวบรวมว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนอื่น ในทั้งสองกรณี อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเครียดหลังวิกฤตชีวิต เพียงแต่มีวิธีจัดการกับอาการเหล่านั้นแตกต่างกัน เนื่องจากตัวผู้วิจัยด้านสิทธิเองอาจไม่ทราบว่าผู้ให้สัมภาษณ์คนไหนมีอาการความเครียดหลังวิกฤตชีวิตหรือไม่ เขาก็ควรปฏิบัติต่อทุกคนเสมือนกับว่ามีอาการดังกล่าว เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหายด้านจิตใจมากขึ้น

การจัดการความเครียดหลังวิกฤตชีวิตระหว่างการสัมภาษณ์

เมื่อเวลาผ่านไปความเครียดหลังวิกฤตชีวิตเป็นสิ่งที่สามารถรักษาและบำบัดให้หายขาดได้ นักจิตวิทยาประสบความสำเร็จในการใช้ยารักษาอาการซึมเศร้า การบำบัดแบบกลุ่ม และการบำบัดแบบรายบุคคลเพื่อรักษาอาการความเครียดหลังวิกฤตชีวิต แต่ตัวคุณเองอาจไม่สามารถรักษาผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมีอาการเช่นนี้ได้หากไม่ได้ผ่านการอบรมมาอย่างเพียงพอ แต่คุณก็สามารถป้องกันไม่ให้เกิดกรณี “เจ็บปวดซ้ำ” อันเป็นผลมาจากการสัมภาษณ์ที่ขาดความใส่ใจได้

- 1. ให้ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ควบคุมกระบวนการ-** ประสบการณ์เลวร้ายสุดอย่างหนึ่งของ การละเมิดสิทธิ คือการที่เหยื่อรู้สึกสูญเสียอำนาจโดยสิ้นเชิง โดยเขาถูกทำให้กลายเป็นเหยื่อที่ถูกครอบงำและอาจถูกทำร้ายโดยคนอื่นได้ คุณสามารถส่งเสริมให้ผู้ให้สัมภาษณ์ รู้สึกว่ามีอำนาจในระหว่างการสัมภาษณ์ โดยการให้เขาเลือกนามแฝงด้วยตนเอง เลือกสถานที่ของการสัมภาษณ์ หรือให้ตัดสินใจอย่างอื่นเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจด้วยตนเอง
- 2. ใส่ใจต่อทัศนคติของตนเอง-** ในทำนองเดียวกัน การไม่ตัดสินใจและการแสดงท่าทีให้ กำลังใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ป้องกันไม่ให้เกิด “การทำให้เป็นเหยื่อซ้ำ” กล่าวคือไม่ทำให้ผู้เสียหายเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นฝ่ายผิด ให้ใช้โอกาสเท่าที่มีเพื่อแสดงความเข้าใจ เข้าใจและความใส่ใจ และยืนยันกับผู้เสียหายว่า ควรจะโทษผู้ทำการละเมิด ไม่ใช่โทษตัวเอง
- 3. การพูดอาจมีผลในทางบำบัด-** สำหรับผู้ผ่านเหตุการณ์ละเมิด การพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งก็ได้ トラบาปจากการละเมิดบังคับให้คนจำนวนมากเลือกที่จะปิดปากตนเอง แต่การได้เล่าเรื่องของตนเองเป็นหนทางที่ช่วย

ให้ผู้เสียหายยืนยันได้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องจริง และเป็นสิ่งผิด ช่วยให้เขาเริ่มต้นที่จะบำบัดตนเองจากประสบการณ์ที่เจ็บปวดได้

- 4. การพูดอาจมีผลสร้างความเจ็บปวด-** ในเวลาเดียวกัน การเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นอาจกลายเป็น “สิ่งเร้า” และจะกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวดที่เคยเกิดขึ้นกับผู้เสียหาย ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นมา คุณต้องดูแลให้บรรยากาศการพูดคุยมีลักษณะส่งเสริมให้กำลังใจระหว่างที่เขาเล่าเรื่อง ถ้าเป็นไปได้ให้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่ออธิบายให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบถึงอาการความเครียดหลังวิกฤตชีวิต อาจมีประโยชน์ถ้าจะจัดตั้งกลุ่มช่วยเหลือในชุมชนขึ้นมา เพื่อให้คนที่เคยผ่านประสบการณ์เจ็บปวดเหมือนกัน สามารถแบ่งปันประสบการณ์และเป็นการบำบัดอย่างหนึ่ง
- 5. อาการเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ-** คนที่มีความเครียดหลังวิกฤตชีวิตมักอับอายกับอาการที่เกิดขึ้น และรู้สึกว่าควรจะต้อง “เอาชนะและเดินหน้าต่อไป” อาจเป็นประโยชน์ถ้าคุณพยายามช่วยให้เขาเห็นว่า อาการเหล่านี้เป็นเรื่องปกติธรรมดา และเกิดขึ้นกับคนทั่วไป
- 6. อย่าตอกย้ำให้เกิดความอับอาย-** โดยเฉพาะสำหรับผู้เสียหายจากการละเมิดทางเพศ พวกเขาอาจมีความรู้สึกอับอายอย่างมากต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โชคร้ายที่ความรู้สึกเช่นนี้อาจถูกตอกย้ำโดยเพื่อนฝูง ครอบครัว และคนรัก เป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่อยากจะพูดถึงหรือได้ยินประสบการณ์เจ็บปวดเช่นนี้ และรู้สึกเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คุณอาจช่วยให้ผู้เสียหายตระหนักว่า คุณไม่ได้ตกใจกับสิ่งที่เขาเล่าให้ฟังเลย และคุณก็เคย “ได้ยินเรื่องเหล่านี้มาก่อนแล้ว” อาจมีประโยชน์ถ้ามีการเตรียมคิดถึงประสบการณ์ที่เคยได้ฟังมาและไม่รู้สึกตกใจ อย่างเช่น “ดิฉันเคยได้ยินคนพูดมาเยอะแล้วทั้งคนที่เคยถูกข่มขืน การร่วมเพศระหว่างชายกับชาย ถูกทำอนาจาร ดิฉันได้ยินมาทั้งหมดแล้วละ” การที่คุณเอ่ยชื่อของการกระทำเหล่านั้นด้วยตนเอง อาจทำให้ผู้เสียหายรู้สึกปลอดภัยที่จะเล่าให้ฟัง ถ้าเป็นกรณีที่เกิดขึ้นกับเขาเช่นกัน

การจบการสัมภาษณ์

ในตอนที่คุณพูดคุยถึงการให้คำยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ เป็นช่วงที่คุณเริ่มต้นกระบวนการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ วิจารณ์การสัมภาษณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้มีความเครียดหลังวิกฤตชีวิตสามารถเปลี่ยนอารมณ์เพื่อกลับไปอยู่กับชีวิตประจำวันได้

1. พยายามเปลี่ยนประเด็นจากอดีต (การละเมิด) ไปสู่อนาคต ให้ถามถึงความหวังและความฝันของเขา ถามถึงลูกถ้าพวกเขามีลูก สำหรับหลายคน การได้พูดถึงอนาคตทำให้เกิดความหวัง ทำให้เกิดความรู้สึกมีอำนาจเหนือชีวิตตนเอง

2. แจ้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบว่าผลจากการสัมภาษณ์ อาจทำให้เขาเกิดอารมณ์ความรู้สึกขึ้นมาในอีกไม่กี่วันข้างหน้า โดยอาจปรากฏออกมาในรูปของฝันร้าย ความรู้สึกหวาดกลัว หรือความรู้สึกไม่มั่นคง แจ้งให้เขาทราบว่าอาการเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ และหลายคนก็มีอาการเช่นนี้ ติดตามว่าเขามีคนที่จะคอยช่วยเหลือให้กำลังใจเมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้หรือไม่ ถ้าไม่ คุณต้องให้ที่อยู่ติดต่อของคุณไว้กับเขา เพื่อเขาจะติดต่อขอความช่วยเหลือ
3. ดูแลให้ผู้ให้สัมภาษณ์เดินทางกลับบ้านอย่างปลอดภัยหลังการสัมภาษณ์ คุณคงไม่ต้องการให้เขาซื้อรถมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์กลับโดยยังมีความรู้สึกหวาดกลัวหรือโกรธแค้นอย่างมาก ให้ตรวจสอบว่ามีใครบางคนที่สามารถพูดคุยกับเขา หรือดูแลเขาได้หลังการสัมภาษณ์หรือไม่

นอกจากในกระบวนการสัมภาษณ์ พวกเราหลายคนทำงานในแวดวงสิทธิมนุษยชนและญาติ ซึ่งมีความเครียดหลังวิกฤตชีวิต คุณสามารถช่วยเหลือคนเหล่านี้ได้ด้วยการพูดคุยและรับฟังเขา พาเขาออกไปเดินเล่นหรือไปยังที่ๆ ช่วยให้ผ่อนคลาย การทำกิจกรรมร่วมกัน (ทำครัว ทำสวน หรือกิจกรรมเชิงบวกอื่นๆ อย่างเช่น การซ่อมจักรยาน หรือทำงานหัตถกรรม) คนที่อยู่ในภาวะเจ็บปวดอาจได้รับประโยชน์จากการเล่นกับสัตว์เลี้ยง หรือได้อยู่กับเด็กเล็ก แต่ก็ต้องระวังสิ่งเร้าที่อาจเกิดขึ้นกับเพื่อนของคุณหรือคนที่รักได้ พยายามทำสิ่งที่เป็นบวกร่วมกันเมื่อถึงวาระครบรอบเหตุการณ์ละเมิดที่เกิดขึ้น หลีกเลี่ยงการพาเขาไปดูหนัง ซึ่งอาจมีฉากคล้ายๆ กับเหตุการณ์ละเมิดที่เกิดขึ้น หากคุณให้เวลาและกำลังใจ คนส่วนใหญ่จะสามารถข้ามพ้นจากความเครียดหลังวิกฤตชีวิตได้

อาการเจ็บปวดซ้ำสอง - ความเสี่ยงต่อตัวคุณเอง

ในขณะที่ผู้เสียหายอาจรู้สึกดีขึ้นเมื่อได้เล่าให้ฟังถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ตัวคุณเองเมื่อผ่านไปหนึ่งวันหรือไม่กี่สัปดาห์หลังการสัมภาษณ์ อารมณ์ความรู้สึกของคุณอาจแย่ลงอย่างมาก

เป็นเรื่องธรรมดาที่นักวิจัยด้านสิทธิจะเกิดความเครียดหลังวิกฤตชีวิตเช่นกัน โดยเป็นผลมาจากการสัมภาษณ์คุณอาจมีความรู้สึกเนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้น ความกังวลหรือหวาดกลัว หรือเริ่มฝันร้าย นอนไม่หลับ

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับคุณเป็นเรื่องจริง และมีความสำคัญ แม้ว่าในระหว่างการสัมภาษณ์สิ่งที่เราต้องให้ความสำคัญจะได้แก่ความต้องการและคำให้การของผู้ให้สัมภาษณ์ แต่เมื่อการสัมภาษณ์จบแล้ว คุณก็ต้องหาทางเยียวยารักษาอาการทางอารมณ์ของคุณเองด้วย นักวิจัยด้านสิทธิบางคนแก้ปัญหาด้วยการทำงานมากขึ้น หรือหันไปใช้ยาเสพติดหรือดื่มสุรา ซึ่งเป็นเพียงการชะลออาการออกไป แต่ไม่ได้รับการรักษาอาการที่เกิดขึ้น

ให้พักจากการทำงานเพื่อทำสิ่งที่เพลิดเพลินและทำให้อารมณ์ดี เช่น การเดินเล่นในสวน การออกกำลังกาย การออกไปเที่ยวกางเขนกับเพื่อนหรือครอบครัว และต้องหมั่นติดต่อกับนักวิจัยด้านสิทธิคนอื่นอยู่เสมอ เพื่อให้พวกเขาทราบถึงอาการที่เกิดขึ้นกับคุณ และเพื่อให้เขาให้ความสนับสนุนและช่วยให้ผ่อนคลายพร้อมๆ กันได้

เมื่อทำวิจัยจบแล้ว คุณจะมีโอกาสแบ่งปันคำพูดและเรื่องราวที่ได้ยินมา ความอัดอั้นคับข้องใจจากการทำหน้าที่เป็นผู้วิจัยจะเป็นพลังส่งเสริมให้คุณเป็นนักรณรงค์ที่เข้มแข็ง คุณจะเริ่มเห็นคุณค่าของปากคำของผู้ให้สัมภาษณ์ เพราะตอนนี้คุณเริ่มรู้สึกถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มี คุณจะเริ่มเข้าใจถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับคนเหล่านั้นอย่างแท้จริง

สรุป

การฝึกฝนที่จะเป็นผู้สัมภาษณ์ที่ดีต้องใช้ทักษะที่ซับซ้อน และเป็นกระบวนการลองผิดลองถูก ผู้วิจัยทุกคนมักจะทำสิ่งที่ผิดพลาดเสมอ แต่ถ้าคุณพยายามรับรู้ถึงความผิดพลาดที่เกิดขึ้น พยายามคิดถึงมัน และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับทีมอยู่เสมอ คุณก็จะกลายเป็นผู้วิจัยด้านสิทธิที่มีความเชี่ยวชาญในที่สุด

ในบทนี้คุณได้เรียนรู้ว่า

1. วิธีการสร้างคำถามพื้นฐานหกข้อ ได้แก่ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร
2. การประเมินบรรยากาศที่เป็นไปได้และแตกต่างกันของการสัมภาษณ์
3. การเตรียมตัวเพื่อบันทึกการสัมภาษณ์ ทั้งการบันทึกเสียง ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และ/หรือการจด
4. การขอความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจซึ่งมีองค์ประกอบได้แก่ การเปิดเผยข้อมูล ความสมัครใจ ความเข้าใจและวิจารณ์
5. การเริ่มบทสนทนากับผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยการใช้ภาษาท่าทางและคำถามปลายเปิด และ
6. การช่วยเหลือผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งอาจเกิดความเครียดหลังวิกฤตชีวิต

ในบทต่อไป เราจะพูดถึงวิธีการสรุปงานวิจัย การจัดระบบและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้

บทที่ 3

การเขียนรายงาน

ในช่วงสิ้นสุดโครงการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องเก็บข้อมูลและหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่แกะจากเทปมาแล้ว สมุดบันทึก ภาพถ่าย วิดีโอ และไดอารี่ที่ใช้ในภาคสนาม ในขั้นตอนสุดท้าย เราจะต้องพยายามทำความเข้าใจถึงข้อมูลต่างๆ ที่มีวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น และดูว่ามีข้อมูลเพิ่มเติมส่วนไหนที่จำเป็นต้องหาเพื่อพิสูจน์ว่าการละเมิดสิทธิเกิดขึ้นจริง ในขั้นตอนนี้เราสามารถหลีกเลี่ยงความสับสนและหลีกเลี่ยงการสูญเสียชีวิต หากเราสามารถพัฒนาและใช้ระบบการจัดข้อมูลที่ดี

ห้าขั้นตอนของการเขียนรายงาน ได้แก่:

- จัดข้อมูลให้เป็นระบบ
- วิเคราะห์ข้อมูล
- สัมภาษณ์เพิ่มเติม
- จัดทำโครงร่าง
- เขียนและแก้ไขรายงาน

ขั้นตอนที่ 1 : จัดข้อมูลให้เป็นระบบ

องค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้วิจัยด้านสิทธิแบบมีอาชีพคือการทำงานอย่างเป็นระบบ กล่าวคือการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานและขั้นตอนที่ทำอย่างสม่ำเสมอในทุกครั้ง การทำงานอย่างเป็นระบบจะทำให้ได้ค่าให้การที่หนักแน่น เป็นการแสดงให้เห็นว่าการละเมิดสิทธิที่เราเก็บข้อมูลมานั้นเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่การละเมิดที่เกิดขึ้นกับคนเพียงคนสองคน แต่เป็นปัญหาในวงกว้าง เป็นแบบแผนการละเมิดที่ต้องได้รับการแก้ไขก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายเท่านั้น ในการพิสูจน์เรื่องนี้ คุณจะต้องมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ดี หากไม่เช่นนั้นแล้ว คุณจะไม่สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการเพื่อมาประกอบการเขียนรายงานได้

ในส่วนนี้จะเป็นการเรียนรู้ขั้นตอนสำคัญของการจัดข้อมูลให้เป็นระบบ

- การทำระบบแฟ้มข้อมูล
- จะจัดข้อมูลเข้าแฟ้มอย่างไร?
- การเก็บข้อมูลอย่างปลอดภัย

การทำระบบแฟ้มข้อมูล

จัดให้มีตู้หรือลิ้นชักโดยเฉพาะสำหรับโครงการวิจัย และจัดให้มีแฟ้มสำหรับแต่ละกรณี ควรจัดกลุ่มแฟ้มแยกตามประเด็น (“การเลือกปฏิบัติของพยาบาล” “การเลือกปฏิบัติของแพทย์” “การเลือกปฏิบัติของผู้บริหารโรงพยาบาล”) หรืออาจแยกตามพื้นที่ (“การละเมิดของตำรวจที่เชียงใหม่” “การละเมิดของตำรวจที่แม่สอด” “การละเมิดของตำรวจที่กรุงเทพฯ”) โดยจัดแยกประเภทให้สอดคล้องกับโครงการมากที่สุด

แต่ละแฟ้มควรติดป้ายชื่อหรือหมายเลขที่ใช้เพื่อจำแนกบุคคลแต่ละคนที่ได้สัมภาษณ์ จากนั้นก็เก็บเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับคนๆ นั้นใส่ไว้ในแฟ้มเดียวกัน เนื้อหาการสัมภาษณ์ สื่อที่บันทึกภาพถ่าย หรือโบรชัวร์ควรแยกเก็บไว้ในแฟ้มที่มีป้ายหรือหมายเลขกำกับซึ่งช่วยให้จำแนกบุคคลที่สัมภาษณ์ได้ ถ้าเก็บเป็นแฟ้มในคอมพิวเตอร์ ให้ตั้งชื่อไฟล์เดอร์ในคอมพิวเตอร์ให้ตรงกับแฟ้มในเอกสารด้วย

กรณีที่มีการนำเอกสารใดๆ ออกจากแฟ้มเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง อย่าลืมนำมาเก็บเมื่อใช้เสร็จแล้ว แจ้งให้ทุกคนที่เข้าถึงแฟ้มทราบว่า ท่านนำเอกสารใดออกจากแฟ้ม จะต้องนำมาเก็บที่เดิมด้วย

เคล็ดลับที่สำคัญด้านความปลอดภัย กรณีที่ใช้นามแฝงหรือหมายเลขเพื่อปกปิดข้อมูลที่เป็นความลับของผู้ให้สัมภาษณ์ ให้เก็บรายชื่อหรือหมายเลขเหล่านี้แยกต่างหากในกระดาษอีกใบหนึ่ง หรือในไฟล์อีกไฟล์หนึ่ง และนำไปเก็บในที่อื่น ๆ (หรือในคอมพิวเตอร์ตัวอื่น) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่ลักลอบเจาะเข้ามาดูข้อมูลจะสามารถจำแนกบุคคลที่ท่านได้สัมภาษณ์ได้ยากขึ้น หากเป็นไปได้ ให้เข้ารหัสรายชื่อเหล่านี้เพื่อความปลอดภัยยิ่งขึ้น

จะจัดข้อมูลเข้าไ้เพิ่มอย่างไร?

ในแต่ละแฟ้มควรประกอบด้วยเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแต่ละบุคคล อย่างเช่น

- เนื้อหาการสัมภาษณ์
- ลำดับเวลาของการบันทึก
- ภาพถ่าย
- โบรชัวร์จากหน่วยงานของผู้ที่ให้สัมภาษณ์ และ
- เศษกระดาษเล็กๆ ที่ใช้จดบันทึกหรือจดคำถามสำหรับตัวท่านเอง

ทั้งนี้ควรจัดทำ**ใบปะหน้า**สำหรับข้อมูลต่อไปนี้ รหัส/หมายเลขอ้างอิงที่ใช้จำแนกบุคคล อายุและข้อมูลติดต่อของบุคคลนั้น สารบัญของแฟ้ม ซึ่งประกอบด้วยบันทึกหรือเนื้อหาการสัมภาษณ์ ภาพถ่ายอาการบาดเจ็บหรือภาพถ่ายสถานที่เกิดเหตุ และบันทึกอื่นๆ ใบปะหน้าควรมีการเขียนบรรยายเล็กน้อยเกี่ยวกับความเป็นมาของบุคคล และเว้นพื้นที่สำหรับเขียนข้อมูลเพิ่มเติมในภายหลัง ในส่วนที่เกี่ยวกับบริการที่หน่วยงานของท่านจัดให้กับบุคคลดังกล่าวในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

----> โปรดดูตัวอย่างใบปะหน้า (บทเรียนที่ 4.1: การประมวลผลข้อมูล)

เนื้อหาการสัมภาษณ์- เป็นการถอดเทปเนื้อหาที่มีการพูดถึงในระหว่างการสัมภาษณ์ แม้ว่าหากเป็นไปได้ควรมีการแกะเทปสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นเสียงและวิดีโอทุกชิ้น แต่ก็ยังเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลามาก ถ้าไม่มีเวลาหรือไม่มีอาสาสมัครมากพอที่จะแกะเทปทั้งหมด ท่านอาจเลือกที่จะทำเป็นโครงร่างของเนื้อหาแทน

โครงร่างของเนื้อหาควรประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเวลาของเทปที่บันทึกและหัวข้อที่เกี่ยวข้องกัน (อย่างเช่น 0:01-ช่วงแนะนำเหตุการณ์; 3:47-เผชิญหน้ากับตำรวจ; 16:23-ตำรวจบุกเข้ามาในสถานบริการ; และ 26:25-ถูกตำรวจซ้อม) ตอนที่เขียนรายงาน ท่านก็จะสามารถย้อนกลับไปทบทวนหัวข้อที่ต้องการได้ง่าย และจะสามารถเลือกแกะเทปเนื้อหาบางส่วนที่ต้องการใช้โดยอ้างอิงกับโครงร่างนี้

ลำดับเวลาของการบันทึก- หากท่านได้บันทึกภาพหรือเสียงหรือวิดีโอในระหว่างทำวิจัย ก็ควรจัดทำลำดับเวลาหรือบัญชีรายชื่อ ภาพ หรือบันทึกเสียงทั้งหมด บัญชีรายชื่อนี้ควรใช้ระบบเลขหมายเช่นเดียวกับแฟ้มข้อมูล และควรมีคำอธิบายสั้นๆ เกี่ยวกับภาพถ่ายหรือแถบบันทึกเสียง รวมทั้งวันที่มีการบันทึก

ระวังการใช้ภาพถ่าย- กลุ่มสิทธิขนาดเล็กหลายแห่งมักใช้ภาพถ่ายความรุนแรงหรือการละเมิดเพื่อทำให้คนตกใจ หรือเพื่อเพิ่มความกังวลต่อการละเมิด แต่ก็มักทำให้เกิดผลที่ไม่พึงประสงค์ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเห็นภาพถ่ายอาจไม่ตกใจง่าย ๆ และอาจเกิดความสงสัยต่อความเป็นกลางของหน่วยงานท่าน หรือสงสัยว่าท่านกำลังบิดเบือนข้อมูล ในยุคดิจิทัล การจัดทำภาพถ่ายปลอมหรือวิดีโอปลอมไม่ใช่เรื่องที่ยากเย็น

เราขอเสนอให้ใช้ภาพถ่ายเพียงเพื่อสนับสนุนข้อมูลในรายงานขั้นสุดท้าย เฉพาะเมื่อมีบทสัมภาษณ์จำนวนมากซึ่งเกี่ยวข้องกับภาพถ่ายดังกล่าว จากประสบการณ์ของเรา คำให้การที่มีพลังทำให้เกิดผลกระทบมากยิ่งขึ้นกว่าภาพถ่ายมาก

การเก็บข้อมูลอย่างปลอดภัย

เช่นเดียวกับการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งในช่วงก่อนและระหว่างการสัมภาษณ์ ท่านต้องให้ความคุ้มครองพวกเขาในภายหลังด้วย

ผู้ให้สัมภาษณ์ขอให้อัปโหลดหรือไม่? ให้ใช้นามแฝงหรือหมายเลขแทนชื่อสำหรับเอกสารทุกชิ้นที่เก็บไว้และในรายงานขั้นสุดท้าย

หาที่เก็บแฟ้มที่ปลอดภัย ท่านจะต้องแยกเนื้อหากการสัมภาษณ์ออกจากข้อมูลส่วนบุคคลหรือเนื้อหาใดๆ ที่นำไปสู่การจำแนกตัวผู้ให้สัมภาษณ์ บัญชีอ้างอิงที่เชื่อมโยงการสัมภาษณ์เข้ากับตัวบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ควรเก็บไว้ในที่ๆ ปลอดภัย เช่นในตู้เซฟ หรือมีการเข้ารหัสไว้ ยอมให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าถึงไฟล์ข้อมูลเหล่านั้นได้

ในทำนองเดียวกัน ให้เก็บข้อมูลการติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ในที่ๆ ปลอดภัย โดยแยกชื่อจริงของบุคคลออกจากรหัสชื่อ และรายชื่อนั้นไม่ควรเก็บในที่เดียวกับคำให้การ

ระวังด้านความปลอดภัยของคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในโลกอินเทอร์เน็ตท่านไม่มีใครรู้ว่าใครจับตามองอยู่ และโปรแกรมต่อต้านไวรัสก็อาจใช้ไม่ได้ผลในบางครั้งหรือในบางวัน ส่วนนักเจาะระบบก็พยายามคิดค้นไวรัสใหม่ๆ ขึ้นมาเรื่อยๆ คอมพิวเตอร์ที่ท่านใช้เป็นเครื่องที่คนอื่น ๆ ในสำนักงานใช้ด้วยหรือไม่? ให้ลองทำบัญชีผู้ใช้ที่แตกต่างกันสำหรับคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้ใช้แต่ละคนมีหน้าจอและมีไฟล์เป็นของตัวเอง และจัดให้มีระบบป้องกันด้วยการใช้พาสเวิร์ด ถ้าทำเช่นนั้นไม่ได้ ให้เอาข้อมูลสำคัญใส่ไว้ในธัมบีไดรฟ์หรือฮาร์ดดิสก์แบบภายนอกเพื่อให้สามารถพกติดตัวได้ตลอดเวลา และให้ลองศึกษาวิธีเข้ารหัสข้อมูล และนำมาใช้กับการสื่อสารข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนสูง

ถ้าไม่มีคอมพิวเตอร์เป็นของตัวเอง อย่าเก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์สาธารณะ เพราะแม้จะลบข้อมูลไปแล้วก็อาจไปอยู่ในถังขยะในคอมพิวเตอร์ หรือถึงจะลบไปแล้ว ก็มีโปรแกรมที่กู้ไฟล์ที่ลบไปแล้วกลับมาได้ใหม่ การป้องกันเพิ่มเติมอย่างหนึ่งคือการเข้ารหัสข้อมูล ซึ่งมีโปรแกรมเข้ารหัสที่ใช้ได้ฟรีมากมาย สุดท้ายถ้าเราไม่รู้จักคนที่ส่งอีเมลมาให้ ก็อย่าเปิดไฟล์ที่แนบมา (อย่างเช่นไฟล์ที่มีนามสกุล PDF, DOC หรือ JPG ๓) !

สำหรับคอมพิวเตอร์ของท่านเอง ให้เปลี่ยนพาสเวิร์ดบ่อยๆ อย่างเช่นทุกสองเดือน และทำให้เจาะได้ยาก อย่างเช่นการผสมตัวอักษรกับตัวเลข แทนที่จะใช้คำซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวเราเอง อย่างเช่น ชื่อของสัตว์เลี้ยงหรือที่อยู่ ซึ่งจะทำได้คนอื่นเดาพาสเวิร์ดได้ยากมากขึ้น อย่าใช้พาสเวิร์ดซ้ำกันสองครั้ง และอย่าเซฟพาสเวิร์ดไว้ในคอมพิวเตอร์หรือในบราวเซอร์

ถ้าต้องจัดการกับข้อมูลที่ละเอียดอ่อนมาก ควรหลีกเลี่ยงที่จะใช้คอมพิวเตอร์ ถ้าเขียนด้วยลายมือจะทำให้ไม่ทิ้งร่องรอยที่ตรวจสอบจากคอมพิวเตอร์ได้ ให้เก็บสำเนาของแฟ้มต่างๆ ไว้ในพื้นที่เฉพาะ นักกิจกรรมบางคนถึงกับฝังแฟ้มไว้ใต้ดินเพื่อป้องกันหากเกิดการบุกเข้าตรวจค้น

ท่านควรเก็บข้อมูลสำคัญให้นานที่สุด โดยเฉพาะหากคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ในอนาคต ทั้งสำหรับคณะกรรมการค้นหาความจริง การฟ้องร้องดำเนินคดี หรือเก็บเป็นข้อมูลส่วนบุคคล

เราได้ให้ตัวอย่างวิธีการเพื่อจัดระบบข้อมูล แต่อาจมีวิธีการอื่นๆ ที่ใช้ได้ผลดีกว่าสำหรับหน่วยงานของท่าน ไม่ว่าจะใช้ระบบไหน เราจะต้องระลึกถึงสิ่งต่อไปนี้:

- **ความสม่ำเสมอ-** ไม่ว่าจะใช้ระบบเก็บข้อมูลแบบใด ให้ใช้ระบบแบบนั้นกับข้อมูลทุกประเภทที่จัดเก็บ และอย่าซับซ้อนหรือเลื่อนการจัดทำป้ายชื่อหรือการจับข้อมูลเข้าแฟ้มไปภายหลัง
- **ความเป็นสากล-** ชี้แจงให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องทราบถึงการใช้ระบบข้อมูล และให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เดียวกันในการเก็บข้อมูลอย่างเคร่งครัด
- **ความรอบคอบ-** พยายามดำเนินการเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ให้สัมภาษณ์ แม้จะไม่แน่ใจว่าต้องทำเช่นนั้นหรือไม่ แต่การระมัดระวังเกินไปดีกว่าจะต้องมาเสียใจในภายหลัง

ขั้นตอนที่ 2 : วิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้อธิบายถึงวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์:

- การบันทึกเกี่ยวกับบันทึกของตนเอง
- ใช้แผนที่ภาพเพื่อแสดงรูปแบบที่เป็นระบบและจัดวางประเด็น
- รวบรวมข้อมูล

การบันทึกเกี่ยวกับบันทึกของตนเอง

อาจฟังดูตลก แต่เราจำเป็นต้องบันทึกเกี่ยวกับบันทึกของตัวเอง

หลังจบการสัมภาษณ์ เราต้องเอาข้อมูลและตัวเลขมาวิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เราสามารถพิสูจน์ได้อย่างเป็นกลาง โปรดระลึกไว้ว่า ถ้าเกิดเหตุการณ์ละเมิดสิทธิครั้งเดียวไม่ถือเป็นรูปแบบการละเมิดสิทธิอย่างเป็นระบบและไม่จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย เป็นเรื่องของคนโศคร้ายคนหนึ่ง

ในขั้นแรก ให้ใช้เวลาอ่านบทสัมภาษณ์อย่างละเอียด เหมือนกับไม่เคยอ่านเนื้อหาเหล่านี้ในที่อื่นมาก่อนเลย ในขณะที่อ่านไปก็ให้จดบันทึกข้อสังเกตในกระดาษอีกแผ่นหนึ่ง โดยอาจบันทึกประเด็นปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันและที่ได้ฟังจากการสัมภาษณ์ ให้จดบันทึกคำพูดที่น่าสนใจหรือคำให้การที่ทรงพลังเอาไว้ หรืออาจใช้ปากกาเพื่อเน้นข้อความ หรือการจดด้วยปากกา สีต่าง ๆ เพื่อให้สามารถหาข้อมูลพบได้ง่ายในภายหลัง

ให้จัดแยกคำให้การที่ได้เป็นกลุ่มแยกตามประเภทของการละเมิด อย่างเช่น ถ้ารายงานของท่านเกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติของโรงพยาบาล อาจใช้สีเหลืองเพื่อเน้นคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติของพยาบาลต่อผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ หรือสีชมพูเพื่ออธิบายการเลือกปฏิบัติของโรงพยาบาลที่มีต่อเด็ก จะทำให้ทราบได้ง่ายว่ามีข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแต่ละอย่างเท่าใดบ้าง

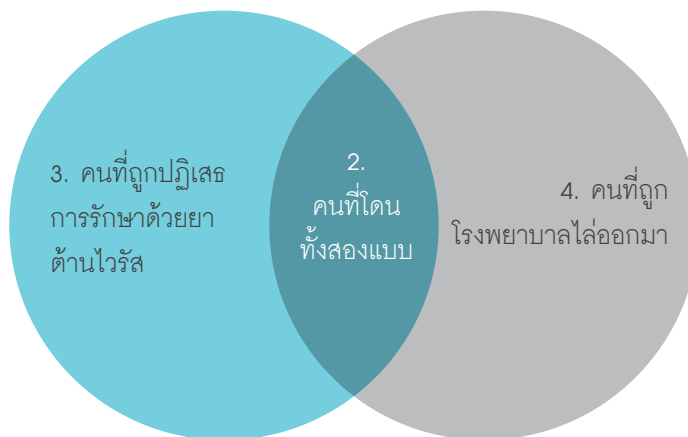
อีกวิธีการหนึ่งคือการทำสำเนาคำพูดที่สำคัญหรือประเด็นสำคัญไว้ในบัตรดัชนีค้นคำ และจัดแยกเป็นหมวดหมู่ เมื่อเขียนบัตรใบใหม่ ให้ใส่หมายเลขการสัมภาษณ์ลงไปบนบัตรด้วย (หรือใช้ระบบหมายเลขอย่างอื่นก็ได้) ซึ่งจะทำให้สามารถสืบค้นไปที่บทสัมภาษณ์เดิมได้ง่าย บางคนชอบใช้บัตรคำแบบนี้ เพราะทำให้ช่วยจัดหมวดหมู่ข้อมูลได้ง่ายขึ้น

ใช้แผนที่ภาพ

บางคนชอบคิดเป็นรูปภาพ และมักใช้แผนภาพเพื่ออธิบายปัญหา ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการใช้แผนภาพเพื่อจัดระบบข้อมูลในลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งที่เป็นแผนภาพแบบ Venn diagrams, mind maps, และ matrix scoring charts

Venn diagrams

Venn diagram จะมีประโยชน์ถ้ามีข้อมูลแตกต่างกันหลายประเภท และต้องการดูว่ามีข้อมูลที่ทับซ้อนกันตรงส่วนไหน อย่างเช่น ในหัวข้อการเลือกปฏิบัติต่อผู้มีเชื้อฯ ในจีน เราอาจใช้ Venn diagram เพื่อจัดระบบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยถูกปฏิเสธการรักษาด้วยยาต้านไวรัส คนที่เคยถูกโรงพยาบาลขับไล่ออกมาเพียงเพราะมีเชื้อฯ หรือคนที่เคยมีประสบการณ์ทั้งสองแบบ :

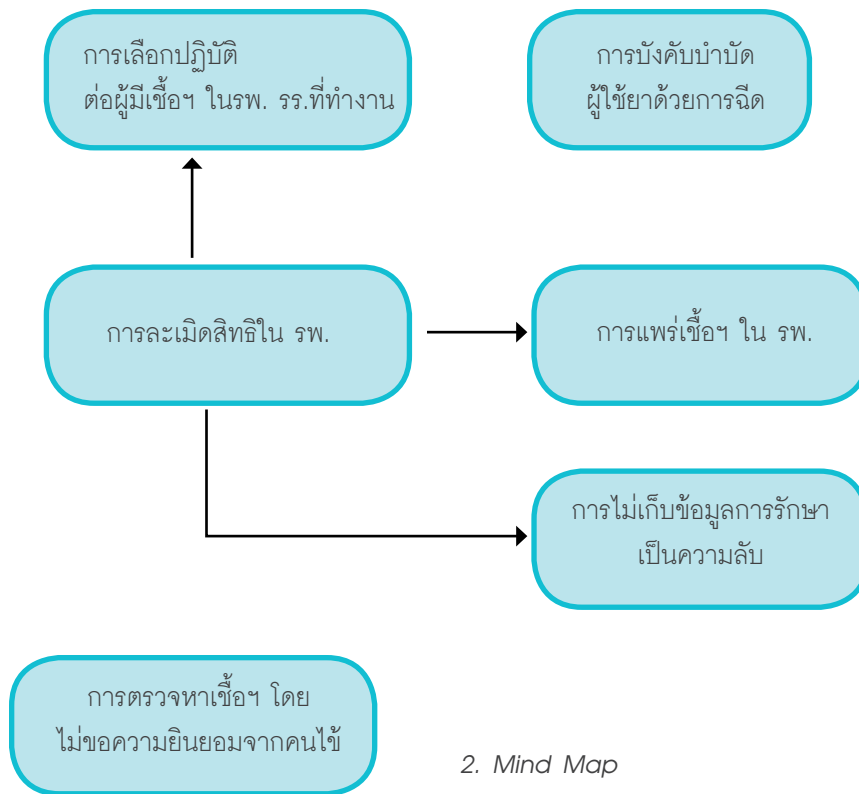

1. Venn diagram

เป็นตัวอย่างง่ายๆ ของการใช้ Venn diagram แต่เราสามารถเพิ่มวงกลมเข้าไปได้และเพิ่มพื้นที่ที่ทับซ้อนกัน

Mind maps

Mind maps มีประโยชน์ถ้ามีข้อมูลที่แตกต่างกันอยู่กลุ่มหนึ่ง และต้องการวิเคราะห์ว่าเชื่อมโยงกันอย่างไร ในการจัดทำ Mind maps ให้ใช้กระดาษแผ่นใหญ่ วาดวงกลมที่แทนประเด็นปัญหาต่างๆ จากนั้นให้เชื่อมโยงเข้าหากันด้วยลูกศร ประเด็นที่ใหญ่ในวงกลมใหญ่อาจรายล้อมด้วยประเด็นย่อยในวงกลมย่อย ต่อไปนี้เป็นการทำ Mind maps สำหรับรายงานเกี่ยวกับเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในจีน:

2. Mind Map

ในการวาด Mind map จะทำให้ทราบว่าประเด็นย่อยสัมพันธ์กับประเด็นใหญ่อย่างไร และประเด็นอื่นๆ อาจไม่เกี่ยวข้องกับอะไรเลย ในกรณีเช่นนั้น อาจต้องถามตัวเองว่า ประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่นๆ เลยนั้น ต้องเอามารวมไว้ในรายงานหรือไม่? หรือจะเอาข้อมูลนั้นไปทำรายงานแยกต่างหาก หรือไปทำโครงการอย่างอื่น? ในตัวอย่างข้างต้น ดูเหมือนว่าบางประเด็นเกี่ยวข้องโดยตรงกับโรงพยาบาล (อย่างเช่น การแพร่เชื้อเอชไอวีในโรงพยาบาลและการไม่เก็บข้อมูลการรักษาเป็นความลับ) และประเด็นใหญ่อื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงพยาบาลอยู่บ้าง (การเลือกปฏิบัติในโรงพยาบาล โรงเรียน และที่นายจ้างกระทำต่อผู้มีเชื้อฯ) แต่ประเด็นการบังคับบำบัดกับผู้เข้าด้วยการฉีดยาเหมือนจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเลือกปฏิบัติที่มีต่อผู้มีเชื้อฯ หรือปัญหาอื่นๆ ในโรงพยาบาล มีลักษณะที่น่าจะแยกเป็นประเด็นต่างหาก

กรณีที่เป็นรายงานเกี่ยวกับเอชไอวี/เอดส์ในจีน ทางหน่วยงานมีการถกเถียงมาเป็นเวลานานแล้วว่าควรรวมข้อมูลการบังคับบำบัดเข้าไปในรายงานหรือไม่ เรื่องนี้ดูเหมือนจะเป็นประเด็นสำคัญ แต่ก็ดูไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นด้านสิทธิอื่นๆ ของรายงาน สุดท้ายเราก็ตัดให้มีหัวข้อสั้นๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ เพราะเห็นว่าในช่วงเวลานั้นเรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญแต่กลับถูกละเลยจาก

หน่วยงานอื่นๆ การที่เราเอาข้อมูลนั้นมาใส่ด้วย ทำให้หน่วยงานอื่นแสดงความสนใจในประเด็นนี้ และต่อมาก็มีการจัดทำรายงานอย่างละเอียดในประเด็นนี้ด้วย

การทำ Mind map เป็นแบบฝึกหัดของการทำงานเป็นทีม เพราะมีทั้งการระดมสมองหรือการวิเคราะห์ เราสามารถใช้วิธีการนี้เพื่อช่วยในการจัดทำโครงร่างและรายงาน

Matrix scoring charts

เครื่องมือที่สามซึ่งอาจใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ตารางการให้คะแนน (matrix scoring chart) ซึ่งจะมีประโยชน์ถ้ามีการสัมภาษณ์หลายครั้งและไม่แน่ใจว่าการสัมภาษณ์แต่ละครั้งมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไร เป็นวิธีการที่ดีซึ่งช่วยให้ทราบว่าข้อมูลเพียงพอที่จะพิสูจน์ว่าปัญหาในด้านสิทธิปัญหานั้น มีลักษณะที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและเป็นระบบหรือไม่ หรือเป็นเพียงปัญหาสำหรับผู้โชคร้ายไม่กี่คน

ด้านล่างเป็นตัวอย่างของตารางการให้คะแนนสำหรับรายงานเกี่ยวกับเอชไอวี/เอดส์ในจีน นักวิจัยวางแผนจัดทำรายงานเก็บข้อมูลการละเมิดสิทธิสี่หัวข้อ ได้แก่ การเลือกปฏิบัติในโรงพยาบาล การเลือกปฏิบัติของนายจ้าง การละเมิดระเบียบการเก็บข้อมูลการรักษาเป็นความลับ และการตรวจหาเชื้อเอชไอวีโดยไม่ขอคำยินยอม ในตาราง เราจะให้คะแนนการสัมภาษณ์ตั้งแต่ 1-5 5 หมายถึงบทสัมภาษณ์หรือคำให้การที่หนักแน่นและมีประโยชน์มากๆ และ 1 หมายถึงไม่ค่อยเป็นประโยชน์มากนัก ส่วน 0 หมายถึงกรณีที่บทสัมภาษณ์ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้นๆ เลย จะไม่มีการอ้างอิงถึงชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ แต่อ้างอิงถึงเมืองที่เขาอาศัยอยู่และหมายเลข

ผู้ให้สัมภาษณ์	การเลือกปฏิบัติในโรงพยาบาล	การเลือกปฏิบัติของนายจ้าง	การไม่เก็บข้อมูลการรักษาเป็นความลับ	การตรวจหาเชื้อเอชไอวีโดยไม่ขอคำยินยอม
ฉีเจียง-1	5	2	5	5
ฉีเจียง-2	0	1	5	5
เฉิงเจา-1	0	1	5	4

3. ตารางการให้คะแนน (matrix scoring chart)

หลังจากใส่ข้อมูลในตาราง ผู้วิจัยจะทราบว่าข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งในเรื่องการเลือกปฏิบัติในโรงพยาบาลหรือการเลือกปฏิบัติของนายจ้างยังมีอยู่ไม่มากนัก แต่มีข้อมูลมากเกี่ยวกับการไม่เก็บข้อมูลการรักษาเป็นความลับและการตรวจหาเชื้อเอชไอวีโดยไม่ขอคำยินยอม ทำให้ทราบว่าคำให้สัมภาษณ์ที่สะท้อนถึงการเลือกปฏิบัติในโรงพยาบาลที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและเป็นระบบมีอยู่ไม่มากนัก และจากข้อมูลที่มีอยู่ดูเหมือนว่าจะมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลเพียงคนเดียว

เมื่อทราบเช่นนี้ ผู้วิจัยมีทางเลือกสองประการ:

- อาจมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ปากคำและเพื่อรวบรวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติมากขึ้น (โปรดดูรายละเอียดด้านล่าง)
- หรืออาจตัดสินใจเขียนรายงานเกี่ยวกับการไม่เก็บข้อมูลการรักษาเป็นความลับและการตรวจหาเชื้อเอชไอวีโดยไม่ขอคำยินยอม และวางแผนจะเขียนถึงการเลือกปฏิบัติในรายงานฉบับต่อไป ประเด็นการตรวจหาเชื้อและความลับของข้อมูลยังเป็นเรื่องสำคัญและการเขียนรายงานในเรื่องนี้อาจมีประโยชน์มาก แต่การเขียนรายงานให้ครอบคลุมในประเด็นเดียว จะดีกว่าการเขียนให้ครอบคลุมหลายประเด็นแต่ข้อมูลไม่หนักแน่น

สิ่งที่ผู้วิจัยตระหนักได้แก่ พวกเขาไม่สามารถตีพิมพ์รายงานที่มีค่าอ้างใหญ่โตว่ามีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เพราะได้เคยสัมภาษณ์ผู้ที่เคยเจอปัญหานี้มาเพียงคนเดียว แม้ว่าจะรู้เต็มอกว่าการเลือกปฏิบัติเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง แต่ก็ไม่มีข้อมูลที่สนับสนุนคำกล่าวอ้างเช่นนั้น

ขั้นตอนที่ 3 : สัมภาษณ์เพิ่มเติม

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ท่านยังจะต้องพิจารณาว่าจะมีประเด็นใดที่เสนอ และพยายามหาหลักฐานสนับสนุนเพิ่มเติม กระบวนการเช่นนี้ประกอบด้วย:

- แสดงให้เห็นแบบแผนของการละเมิด
- การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

แสดงให้เห็นแบบแผนของการระเบิด

ถึงจุดหนึ่งท่านต้องตัดสินใจว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการพิสูจน์ว่ามีการละเมิดสิทธิเกิดขึ้น อย่างเป็นระบบและมีแบบแผนหรือไม่

ข้อมูลแค่ไหนถึงจะพอ? เราสามารถตอบคำถามนี้ได้หลายแบบ

ยกตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยบางคนยอมรับว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นหากมี**ประจักษ์พยานสามคนที่เคยประสบเหตุเช่นนั้น** เป็นอย่างน้อย สำหรับการละเมิดในที่สาธารณะ อย่างเช่น การซ้อมหรือ การสังหารในที่สาธารณะ มีความเป็นไปได้ที่จะหาพยานสามคน แต่สำหรับปัญหาที่ผู้มิเชื่อฯ ต้องเผชิญ อาจเป็นเรื่องยากลำบากที่จะหาพยานถึงสามคน อย่างเช่น กรณีของคนที่ถูกโรงพยาบาลปฏิเสธไม่ให้บริการเพียงเพราะเขามีเชื่อฯ อาจไม่มีประจักษ์พยานอยู่เลย

ถ้าท่านไม่สามารถหาประจักษ์พยานได้ถึงสามคนสำหรับเหตุการณ์นั้น ก็อาจพยายามสำรวจว่ามีปัญหาย่อยที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มบุคคล ถ้าท่านสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีคน 20 หรือ 40 คนที่มีประสบการณ์คล้ายคลึงกันกับปัญหาบางอย่าง ซึ่งหมายความว่าอาจมีแบบแผนบางอย่างเกิดขึ้น แสดงว่าปัญหาที่คนบางคนเผชิญอาจเป็นเรื่องจริง

แต่ถ้าไม่สามารถรวบรวมผู้ที่เผชิญปัญหาคคล้ายคลึงกันได้ ทางออกอีกอย่างหนึ่งคือ**การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ** อย่างเช่น เจ้าหน้าที่อพช.ซึ่งมีความคุ้นเคยและทำงานกับคนเหล่านั้นเป็นจำนวนมาก อาจารย์ซึ่งทำวิจัยในประเด็นนั้น ทนายความซึ่งต้องว่าความให้ประเด็นเหล่านั้น หรือบุคคลอื่นที่สามารถยืนยันได้ว่ากรณีที่เกิดขึ้นกับคนจำนวนน้อยเหล่านี้ อันที่จริงแล้วเป็นตัวแทนของปัญหาที่คล้ายคลึงกันมากกว่านั้นมาก

นอกจากการสัมภาษณ์แล้ว ท่านยังสามารถ**ใช้รายงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง** อย่างเช่น รายงานข่าว รายงานของ อพช. หนังสือ บทความในนิตยสารที่กล่าวถึงปัญหาที่คล้ายคลึงกัน การเอากรณีศึกษาที่คล้ายคลึงกันเหล่านั้นมารวบรวมไว้จะช่วยยืนยันว่าปัญหาที่เราพูดถึงเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และเป็นแบบแผน ถ้ามีการใช้ข้อมูลจากรายงานฉบับอื่น เราจะต้องระบุที่มาของข้อมูลอย่างชัดเจน แยกแยะให้เห็นว่าข้อมูลไหนมาจากการสัมภาษณ์ของท่านเอง และข้อมูลไหนมาจากแหล่งอื่นๆ

ในบางกรณี ท่านอาจพบว่าได้สัมภาษณ์คำถามที่สำคัญในระหว่างการสัมภาษณ์ หรืออาจสับสนกับข้อมูลที่จัด และไม่แน่ใจว่าเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นถูกต้องหรือไม่ ทั้งอาจเป็นจังหวะที่ท่านควรพิจารณาข้อสงสัยว่าผู้ให้ข้อมูลบางคนอาจไม่ซื่อสัตย์ก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ท่านอาจจะต้อง**นัดสัมภาษณ์เพิ่มเติม** โดยเป็นการสัมภาษณ์สั้นๆ กับผู้ที่เคยสัมภาษณ์มาแล้ว เพื่อถามคำถามเฉพาะบางอย่าง

การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

กรณีทีกล่าว่าหาว่ามีความล้มเหลวของนโยบายของทางการ เราก็ควรให้โอกาสเจ้าหน้าที่ชี้แจงเช่นกัน

ท่านสามารถขอข้อมูลอย่างเป็นทางการได้ โดยควร**สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง** เกี่ยวกับปัญหาที่ท่านได้พบ และให้โอกาสพวกเขาอธิบายถึงนโยบายของตนเอง หรืออธิบายถึงสิ่งที่ตั้งใจจะทำเพื่อแก้ปัญหาที่ สำคัญหากท่านสามารถทำให้เจ้าหน้าที่ยอมรับว่าการละเมิดเช่นนี้มีอยู่จริง และรัฐบาลก็ทราบเรื่องนี้ จะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์มาก เพราะเป็นการยอมรับของรัฐบาลเอง

หากท่านไม่สามารถหาเจ้าหน้าที่ที่พร้อมจะให้สัมภาษณ์ได้ ท่านอาจเขียนเป็นจดหมายเพื่อขอข้อมูลในบางประเด็น โดยระบุว่าต้องการให้มีความเห็นของภาครัฐอยู่ในรายงาน และให้เขียนระบุด้วยว่าต้องการคำตอบภายในวันที่เท่าไร (ควรใช้เวลาอย่างน้อยสองสัปดาห์ เพื่อให้มีเวลาเตรียมคำตอบ) ในกรณีที่มิได้รับคำตอบจากภาครัฐ ท่านก็สามารถนำจดหมายที่เขียนไปรวมไว้ในภาคผนวกของรายงาน ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าท่านใช้ความพยายามอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

ในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ เราไม่แนะนำให้เล่ารายละเอียดของรายงานทั้งหมด หรือเล่าให้ฟังว่าจะมีการเผยแพร่รายงานต่อสื่อมวลชนเมื่อใด (หากท่านมีแผนจะตีพิมพ์รายงาน) เพราะอาจทำให้ภาครัฐหาหนทางเบี่ยงเบนความสนใจของสื่อและให้นำเสนอข้อมูลที่เป็นคุณกับรัฐบาลแทน

หากในรายงานอ้างอิงถึงกฎหมายและนโยบายระหว่างประเทศ ท่านก็ควร**นัดสัมภาษณ์กับหน่วยงานองค์กรสหประชาชาติที่เกี่ยวข้อง** (UNAIDS, WHO, UNODC, UNFPA, ฯลฯ) พวกเขา มีหน้าที่ชี้แจงรายละเอียดกฎหมายระหว่างประเทศ และแสดงความเห็นสนับสนุนสิทธิของกลุ่มที่ถูกเอาเปรียบ

สุดท้ายหากยังไม่มีข้อมูลในส่วนนี้ ท่านอาจเลือก**สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญบางคน** นักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่จากอพ.ขนาดใหญ่หรืออพ.ระหว่างประเทศเกี่ยวกับประเด็นในรายงาน แม้ว่าพวกเขาอาจไม่ยอมให้อ้างถึงชื่อในรายงาน ก็อาจเปลี่ยนเป็นคำอธิบายอย่างเช่น “นายแพทย์ซึ่งมีประสบการณ์รักษาเอชไอวี/เอดส์ 20 ปี” หรือ “เจ้าหน้าที่โครงการของหน่วยงานลดอันตรายระหว่างประเทศ” ซึ่งจะทำให้รายงานของท่านดูน่าเชื่อถือมากขึ้น

ในการสัมภาษณ์นักวิชาการ เจ้าหน้าที่อพ.หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ท่านก็**ยังต้องปฏิบัติตามหลักความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจ** ถ้ามีแผนจะเอาคำพูดของใครมาอ้างถึงในรายงาน จะต้องมีการแจ้งให้เขาทราบก่อน และให้โอกาสตัดสินใจว่าพร้อมจะให้สัมภาษณ์หรือไม่

เมื่อสัมภาษณ์จนเสร็จสิ้นหมดแล้ว ท่านก็พร้อมจะนั่งลงและเขียนรายงาน แต่ก่อนเริ่มเขียนให้เริ่มจากการจัดทำโครงร่างเสียก่อน

ขั้นตอนที่ 4 : จัดทำโครงร่าง

การเขียนโครงร่างช่วยจัดระบบความคิด ตรรกเหตุผล และช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่างๆ ที่จะนำไปเขียน โดยโครงร่างนี้อาจไม่ได้เป็นเนื้อหาของรายงาน แต่เป็นแนวทางสำหรับขั้นตอนการเขียน

- ตัวอย่างโครงร่าง
- องค์ประกอบของรายงาน

ตัวอย่างโครงร่าง

ในโครงร่างประกอบด้วยหัวข้อหลักและตัวอักษรหรือตัวเลขสำหรับหัวข้อย่อย เราไม่สามารถเขียนประโยคยาวๆ เพื่อทำเป็นหัวข้อได้ แต่หัวข้อควรเป็นประโยคที่สั้นเพื่อช่วยให้จำ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของโครงร่าง

บทสรุปผู้บริหาร

1. เกริ่นนำ
 - ก. ความเป็นมาของปัญหา
 - ข. วิธีการจัดทำรายงาน
2. นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
 - ก. กฎหมายระหว่างประเทศ
 - ข. กฎหมายในประเทศและในท้องถิ่น
3. ปัญหาการละเมิดสิทธิที่ 1
 - ก. ความเป็นมา: อธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้น
 - ข. คำให้การของผู้เสียหาย
 - ค. ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
4. ปัญหาการละเมิดสิทธิที่ 2
 - ก. ความเป็นมา: อธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้น

- ข. คำให้การของผู้เสียหาย
 - ค. ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
5. ปัญหาการละเมิดสิทธิที่ 3
- ก. ความเป็นมา: อธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้น
 - ข. คำให้การของผู้เสียหาย
 - ค. ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
6. บทสรุป: สรุปแบบแผน สาเหตุ และบริบททั้งหมดของการละเมิดสิทธิ
7. ข้อเสนอแนะ: สิ่งที่ต้องปฏิบัติเพื่อยุติปัญหาคืออะไร? ใครควรเป็นผู้กระทำ?

องค์ประกอบของรายงาน

โครงร่างในส่วนนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ควรมีสำหรับรายงานไม่ว่าในแบบใด ทั้งที่มีความยาว 5 หน้าหรือ 50 หน้า:

- **บทสรุปผู้บริหาร-** โชคร้ายที่หลายคนมีงานยุ่ง และมักไม่สามารถอ่านรายงานทั้งฉบับ พวกเขาจะเลือกอ่านเฉพาะบทสรุปผู้บริหาร ซึ่งเป็นบทสรุปหนึ่งหน้าที่ให้ภาพรวมของปัญหาและสิ่งที่ค้นพบในงานวิจัย
- **วิธีจัดทำรายงาน-** ในส่วนนี้เป็นการอธิบายว่ามีการทำวิจัยอย่างไร ทำเสร็จเมื่อไร มีการสัมภาษณ์บุคคลจำนวนกี่คน และผู้วิจัยได้รับความยินยอมที่เกิดจากความเข้าใจหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้อ่านตัดสินใจได้ว่าการทำวิจัยครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่
- **นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง-** รายงานด้านสิทธิทุกฉบับควรอธิบายถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา หากท่านไม่ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ก็ควรสอบถามจากอพช.ขนาดใหญ่หรือผู้เชี่ยวชาญ หรืออาจมีกลุ่มที่ทำงานด้านสิทธิตามกฎหมายที่ช่วยเขียนเนื้อหาในส่วนนี้ได้
- **คำให้การ-** อาจไม่จำเป็นต้องพูดอีกก็ได้ แต่คำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับรายงาน ผู้อ่านหลายคนสามารถจดจำคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ แม้จะลืมเนื้อหาส่วนอื่นๆ ของรายงานไปแล้ว ให้ใช้คำให้การที่ได้เพื่อทำให้เห็นภาพที่เด่นชัดของการละเมิดแต่ละอย่าง ในโครงร่างให้ทำหมายเหตุไว้ด้วยว่าจะเอาคำให้การส่วนไหนไปใช้ในการเขียนรายงาน
- **บทสรุป-** น่าจะเป็นเนื้อหาที่เขียนได้ยากสุด จะช่วยให้ผู้อ่านได้ภาพรวมถึงปัญหาหลักๆ ในรายงาน

- **ข้อเสนอแนะ**- การสำรวจปัญหายังไม่เพียงพอ อันที่จริงท่านต้องการให้รัฐบาลทำอย่างไรกับปัญหาเหล่านี้? ให้เขียนเป็นข้อเสนอแนะที่เฉพาะเจาะจงและกระทำได้ การเขียนคำว่า “รัฐบาลควรคุ้มครองและสนับสนุนสิทธิของผู้ใช้ยา” เป็นประโยคที่คลุมเครือเกินไป
- **กิตติกรรมประกาศ**- เป็นโอกาสที่จะขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือจัดทำรายงาน ทั้งที่ปรึกษา แหล่งทุน อาสาสมัคร อพข. อื่นๆ และคนที่เรารู้จัก

กรณีศึกษา | รายงานเกี่ยวกับผู้ใช้ยาในประเทศไทย

ต่อไปนี้เป็นโครงร่างรายงาน การปฏิเสธอย่างเลียดเย็น ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์และฮิวแมนไรท์วอตช์

1. บทสรุปผู้บริหารและข้อเสนอแนะ
 - ก. บทสรุปผู้บริหาร
 - ข. ข้อเสนอแนะ
 - i. ถึงรัฐบาลไทย
 - ii. ถึงรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา
 - iii. ถึงองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศ ผู้ให้ทุนสนับสนุนแก่ประเทศไทย
2. วิธีวิจัย
3. ความเป็นมา
 - ก. ประเทศไทยในฐานะ “เรื่องราวของความสำเร็จ” ด้านเอชไอวี
 - ข. เอชไอวี/เอดส์และการใช้ยาด้วยการฉีดยาในประเทศไทย
 - ค. กฎหมายและนโยบายด้านยาเสพติดในประเทศไทย
 - ง. การให้บริการดูแลและรักษาต้านเอชไอวีต่อผู้ใช้ยา: หลักการทั่วไป
4. ผลการวิจัย
 - ก. นโยบายการปราบปรามยาเสพติดและการปฏิบัติงานของตำรวจที่ปิดกั้นโอกาสการเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัส
 - i. การขึ้นทะเบียนผู้ใช้ยาของตำรวจ
 - ii. การขัดขวาง แทรกแซงบริการลดอันตรายจากการใช้ยา

กรณีศึกษา I รายงานเกี่ยวกับผู้ใช้ยาในประเทศไทย (ต่อ)

- ข. อุปสรรคการเข้าถึงยาต้านไวรัสในสถานบริการสุขภาพ
 - i. การปฏิเสธไม่ให้การรักษาด้วยยาต้านไวรัสแก่ผู้ใช้ยา
 - ii. แนวทางต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อผู้ป่วยที่รับการบำบัดด้วยเมทาโดน
 - iii. การขาดความรู้เรื่องปฏิกิริยาต่อกันของยา
 - iv. บริการที่ไม่เพียงพอด้านการให้คำปรึกษาและการตรวจหาเชื้อเอชไอวีโดยสมัครใจ
 - v. ไวรัสตับอักเสบบี
- ค. การเข้าถึงบริการเอชไอวีในทันตสถาน
 - i. การเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัส
 - ii. การเข้าถึงการบำบัดด้วยการใช้ยาช่วย (Medication-assisted Treatment) สำหรับผู้พึ่งพาสารอนุพันธ์ฝิ่น
 - iii. ความต่อเนื่องของการดูแลระหว่างอยู่ในเรือนจำและระหว่างส่งตัวไปเรือนจำอื่น
 - iv. ศูนย์บำบัดการติดยาแบบการบังคับบำบัด
5. มาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
 - ก. สิทธิด้านสุขภาพ
 - ข. สิทธิของผู้ถูกคุมขังที่จะได้รับการดูแลสุขภาพ
6. บทสรุป
7. กิตติกรรมประกาศ

ขั้นตอนที่ 5: การเขียนและแก้ไขรายงาน

สำหรับหลายคน ขั้นตอนสุดท้ายของโครงการวิจัยเป็นขั้นตอนที่ยากลำบากที่สุด นั่นคือการเขียนและแก้ไขรายงาน ขั้นตอนนี้มักใช้เวลายาวนานกว่าที่หลายคนคิด ควรเตรียมพร้อมจะทำร่างรายงานหลายฉบับและแก้ไขอีกหลายครั้ง เพื่อประหยัดเวลาและเพื่อให้รายงานมีข้อมูลที่หนักแน่น มีหลักการบางประการที่ควรพิจารณา ได้แก่:

- ทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความเห็น
- ห้ามลอก
- ระมัดระวังและให้ความเป็นธรรม
- ทำเชิงอรรถ

- กำหนดนิยามให้แก่คำศัพท์ที่ใช้
- จัดให้มีผู้อ่านรายงานจากภายนอกและขอความเห็นจากพวกเขา

ทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความเห็น

เหตุผลหนึ่งของการทำวิจัยคือการรวบรวมหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหา ในการเขียนรายงาน ข้อเท็จจริงที่รวบรวมต้องมีความเฉพาะเจาะจง และต้องไม่สับสนระหว่างสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงกับความเห็น ทั้งความเห็นของตัวเอง หรือความเห็นของคนที่ท่านสัมภาษณ์

ข้อเท็จจริงคืออะไร? ข้อเท็จจริงหมายถึงสิ่งที่สามารถทดสอบหรือพิสูจน์ได้ด้วยคนที่มีความเป็นกลางหรือเป็นธรรม ส่วนความเห็นเป็นสิ่งที่คนเชื่อ ถ้าท่านเชื่อว่ามี การเลือกปฏิบัติต่อผู้มีเชื้อฯ อย่างกว้างขวาง นั่นอาจเป็นเพียงความเชื่อที่ฝังหัวอยู่ แต่จะกลายเป็นข้อเท็จจริงหากท่านสามารถรวบรวมกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและเกิดขึ้นจริง เพื่อพิสูจน์ว่ามี การเลือกปฏิบัติ

หากคนที่ท่านสัมภาษณ์เชื่อว่าเคยถูกเลือกปฏิบัติ ข้อมูลนี้อาจเป็นข้อเท็จจริงหรือไม่ก็ได้แล้วแต่กรณี อาจเป็นไปได้ว่าคุณคลั่งกลัวเข้าใจผิด หรือผู้ให้สัมภาษณ์คุ้นเคยกับการถูกเลือกปฏิบัติเป็นประจำ ทำให้เขาตีความการกระทำทุกอย่างว่าเป็นการเลือกปฏิบัติทั้งๆ ที่ไม่ใช่

อย่างเช่น ถ้าคนที่ท่านสัมภาษณ์บอกว่า “หมอมองดิฉันด้วยใบหน้าที่เย็นชา เหมือนกับเขา รังเกียจผู้ใช้ยา” ข้อมูลนี้อาจไม่จำเป็นจะต้องเป็นหลักฐานแสดงว่ามี การเลือกปฏิบัติจากแพทย์ โดยอาจเป็นเพียงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ อาจเป็นไปได้ว่าแพทย์คนดังกล่าวไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี หรืออาจมีปัญหาเรื่องอาหารไม่ย่อยในวันนั้น หรืออาจเป็นเพราะเขาเพิ่งทะเลาะกับภรรยา

แต่ท่านก็สามารถสรุปคำให้การนั้นด้วยการบอกว่า ตามความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ การที่แพทย์แสดงอาการเย็นชาเหมือนกับว่าเขาไม่ชอบผู้ใช้ยา หรือ มีรายงานว่าแพทย์ท่านนี้แสดงท่าทีเย็นชา เว้นแต่ว่าท่านอยู่ในเหตุการณ์และได้เห็นใบหน้าของแพทย์ท่านนั้นด้วยตนเอง ท่านคงไม่สามารถบอกได้ว่าการมีใบหน้าที่เย็นชาของแพทย์เป็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง เพราะอาจเป็นเพียงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์

เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้สับสนระหว่างข้อเท็จจริงกับความเห็นในการเขียนรายงาน ผู้วิจัยมักใช้ข้อความบ่งบอกอย่างเช่น “ตามความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์” หรือ “มีการกล่าวหาว่า” หรือ “มีรายงานว่า” เพื่อแยกแยะอย่างชัดเจนว่าสิ่งไหนเป็นข้อเท็จจริงและสิ่งไหนเป็นความเห็น

โดยทั่วไปแล้ว ท่านควรหลีกเลี่ยงการใช้คำที่แสดงความรู้สึกหรือมีสีสันทัน ให้ยึดมั่นกับข้อเท็จจริง และเขียนออกมาในลักษณะที่เป็นกลางและเป็นเนื้อหาสาระสำคัญ คล้ายกับการที่ทนายความเขียน คำร้องต่อศาล การเขียนโดยใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่เสมอ ใช้เครื่องหมายตกใจ หรือใช้คำพูด เช่น “น่าสมเพช” “แย่มาก” หรือ “ห่วย” เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์และอคติ ถ้าท่านเป็นผู้ทำวิจัย ด้วยตนเอง ข้อเท็จจริงและคำให้การเหล่านั้นจะเป็นตัวสื่อข้อความอยู่แล้ว การใส่สีสันทันเข้าไปใน รายงานทำให้มีความน่าเชื่อถือน้อยลง เมื่อเทียบกับการเขียนถึงเนื้อหาโดยตรงไปตรงมา และ บรรยายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่มีอารมณ์มาเกี่ยวข้อง

มีตัวอย่างสองประการ ได้แก่

ย่อหน้านี้เป็นตัวอย่างของงานเขียนที่เป็นกลางและชัดเจน และมีการตั้งข้อกล่าวหาอย่าง ระมัดระวัง โดยใช้คำพูดว่าเด็ก ๆ “อาจ” เผชิญกับการคุกคาม แต่ไม่เชื่อว่าทุกคนจะเผชิญกับปัญหา นั้น ทั้งยังอ้างอิงถึงเจ้าหน้าที่อพยพคนหนึ่งและใช้ประสบการณ์ของเขาเป็นตัวอย่างแสดงถึงการเลือก ปฏิบัติ ทั้งยังอ้างอิงข้อมูลจากไดอารี่ ซึ่งเป็นข้อมูลรูปแบบปฐมภูมิอย่างหนึ่ง

ถูก:

“เด็กผู้มีเชื้อฯ อาจเผชิญการคุกคามหรือถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าเรียน มีการละเมิดสิทธิด้าน การศึกษาของพวกเขา และยังทำให้ปัญหาการแยกตัวโดดเดี่ยวรุนแรงขึ้น การสำรวจของ องค์การสหประชาชาติในปี 2551 พบว่า คนจำนวนมากในประเทศจีนคิดว่าเด็กในวัยเรียนที่ มีเชื้อฯ ไม่ควรได้รับอนุญาตให้เข้าเรียนในโรงเรียน เป้าหลัง เจ้าหน้าที่ด่านเอตส์ที่มณฑลยูนนาน เล่าถึงกรณีที่ครูบังคับให้เด็กผู้มีเชื้อฯ นั่งแยกต่างหากจากนักเรียนคนอื่นในห้องเรียน เสียวลิว เด็กผู้มีเชื้อฯ เขียนในบันทึกของเขาว่า ‘ผมไปโรงเรียนไม่ได้ เด็กทุกคนในโรงเรียนต่างหวาด กลัวผม ตั้งแต่ต้นพวกเขาไม่ยอมเล่นกับผมเลย ครูบอกว่าที่โรงเรียนไม่มีใครต้องการให้ผม มา’”

ย่อหน้านี้ไม่ได้แสดงความเป็นกลาง มีคำที่สื่อถึงอารมณ์อย่างเช่น “โหดร้าย” และ “เลวร้าย” และมีการกล่าวหาอย่างรวม ๆ โดยไม่มีหลักฐานสนับสนุน มีการใช้ข้อความที่เกินจริงและคลุมเครือ หลายข้อความ และมีการใช้คำต่าง ๆ อย่างเช่น “ทุกคน” และ “เสมอ” และ “มากมาย” ซึ่งไม่ สอดคล้องกับความจริง ทั้งยังไม่มีอ้างอิงข้อมูลในชั้นปฐมภูมิ ที่ผู้วิจัยได้ยืนยันเป็นเพียงคำให้การอีก ทอดหนึ่ง

ผิด:

“เด็กผู้มีเชื้อฯ ต่างถูกสังคมนรังเกียจ แม้แต่จะไปโรงเรียนก็ไม่ได้ พวกเขามีปัญหา สุขภาพที่เลวร้าย และไม่มีเพื่อนเลยสักคน เด็ก ๆ ต่างมีความโหดร้ายมาก เมื่อได้ยินว่าใคร

มีเชื้อฯ ก็จะไม่ยอมเล่นด้วยอีกต่อไป องค์การสหประชาชาติบอกว่า ทุกคนในประเทศจีน เห็นว่าเด็กผู้มีเชื้อฯ ไม่ควรได้รับอนุญาตให้มาโรงเรียน ครูมักบังคับให้เด็กผู้มีเชื้อฯ ออกจากโรงเรียนเสมอ เพราะกลัวว่าจะเอาเชื้อฯ ไปติดเด็กคนอื่น เราได้ยินมาว่า เด็กจำนวนมากที่มีเชื้อฯ ไม่มีความสุขเอาเลย”

ระบียบัตรและให้ความเป็นธรรม

ตอนเขียนรายงาน ให้เขียนจำนวนผู้ที่สัมภาษณ์อย่างชัดเจนเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหา และหลีกเลี่ยงการพูดเกินความจริงแม้แต่เล็กน้อย ความชัดเจนของข้อมูลจะช่วยให้ผู้อ่านตัดสินใจได้เองว่าท่านสามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ว่าการละเมิดสิทธิเกิดขึ้นอย่างเป็นแบบแผน

กรณีที่ถูกกล่าวหาว่าเกิดการละเมิด ให้แสดงข้อกล่าวหาอย่างเป็นธรรม อาจเป็นไปได้ว่าแพทย์ทุกคนในพื้นที่ของท่านเป็นคนโหดร้ายใจอำมหิต และเกลียดผู้ติดเชื้อฯ แต่ก็อาจมีแพทย์ที่ดีซึ่งทำงานมากเกินไปหรือไม่ได้รับการอบรมมาดีพอ เช่นเดียวกับตำรวจ มีตำรวจไม่กี่คนที่ฉ้อฉลตั้งแต่ต้น และตำรวจบางคนก็อยากทำอะไรดีๆ ให้กับโลก เพียงแต่ว่าทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติอาจไม่มีเงินจ่ายค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมให้กับเจ้าหน้าที่ เป็นเหตุให้แม้แต่ตำรวจซึ่งดีที่สุดก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการรับสินบนได้

ประเด็นที่ท่านทำการศึกษาเป็นปัญหาของบุคคลเพียงบางคนซึ่งโหดร้ายและอำมหิต หรือเป็นปัญหาของระบบที่ล้มเหลวทำให้นโยบายที่ดีไม่สามารถปฏิบัติได้จริง และเป็นเหตุให้ผู้ละเมิดไม่ต้องการรับผิดชอบ?

ไม่มีใครชอบที่จะถูกโจมตี ท่านจึงควรเขียนด้วยใจที่เป็นธรรม และให้เครดิตอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่หัวก้าวหน้าและผู้ซึ่งอาจจะเห็นด้วยอาจจะพิจารณาข้อเสนอแนะของท่านอย่างจริงจัง

อีกคำถามหนึ่งที่ท่านควรพิจารณาอย่างจริงจังได้แก่ การละเมิดเกิดขึ้นเมื่อใด (จำได้ไหม: ใคร, อะไร, ที่ไหน, เมื่อไร, อย่างไร และทำไม? จึงมีความสำคัญ) หากท่านมีข้อมูลการเลือกปฏิบัติ 30 กรณีในโรงพยาบาลเดียว แต่ในจำนวนนี้ 15 กรณีเกิดขึ้นเมื่อห้าปีก่อน ทางโรงพยาบาลก็อาจอ้างได้ว่าข้อมูลนี้เก่าเกินไป และพวกเขาได้แก้ปัญหามาแล้ว กรณีที่ท่านนำเสนอต้องเกิดขึ้นในเวลาที่ผ่านมาไม่นานนัก หากเป็นไปได้ไม่ควรเกินหนึ่งปี เพื่อแสดงให้เห็นว่าแบบแผนการละเมิดยังคงดำรงอยู่

ห้ามลอก (NEVER PLAGIARIZE)

บางคนอาจยอมรับได้ที่จะคัดลอกผลงานตีพิมพ์ของคนอื่น ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมลอกเลียนแบบอย่างหนึ่ง ในทำนองเดียวกับการลักขโมยทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น การลอกเลียนงานผู้อื่น (plagiarism) อาจทำลายความน่าเชื่อถือของรายงานทั้งหมดอย่างรุนแรง

กรณีที่ต้องคัดลอกงานที่เคยตีพิมพ์ของผู้อื่น ท่านจะต้อง:

- ก. ใส่เครื่องหมายคำพูดไว้ที่เนื้อหาส่วนที่คัดลอกมา และ
- ข. ใส่เชิงอรรถระบุชื่อผู้แต่ง ตำแหน่ง ผู้จัดพิมพ์ และวันที่ตีพิมพ์

ทำเชิงอรรถ

ในการตีพิมพ์รายงานด้านสิทธิให้ได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง เราควรใส่เชิงอรรถไว้ในข้อเท็จจริงแต่ละส่วน ถ้าทำอย่างละเอียดหมายถึงว่าอาจต้องมีเชิงอรรถสำหรับทุกบรรทัด การทำเชิงอรรถเป็นเรื่องที่ทำได้ช้าและยุ่งยาก แต่จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเป็นมืออาชีพอย่างมากให้กับรายงานของท่าน เชิงอรรถแต่ละแห่งควรประกอบด้วยชื่อ ผู้เขียน หรือบุคคลซึ่งเป็นแหล่งข้อมูล ชื่อบทความหรือรายงาน สำนักพิมพ์หรือหน่วยงานที่จัดพิมพ์ และวันที่ ผู้อ่านรายงานจะสามารถตรวจสอบได้ว่าท่านอ้างคำพูดมาถูกต้องหรือไม่ ทั้งยังสามารถสืบค้นไปยังแหล่งข้อมูลชั้นต้นหากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของเชิงอรรถ

ข้อความที่คัดมาจากกฎหมาย ในกรณีนี้ในรายงานมีการอ้างถึงตัวบทที่แสดงถึงพันธกรณีของรัฐบาล เนื้อหาที่อ้างมาได้แก่:

รัฐและชุมชนพึงแสดงความกังวลและช่วยเหลือผู้ป่วยโรคติดเชื้อฯ ผู้เป็นพาหะ และผู้ป่วยที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคติดเชื้อฯ ช่วยให้พวกเขาได้รับการรักษาอย่างทันทั่วทั้งที่ หน่วยงานหรือบุคคลใดไม่ได้รับอนุญาตให้เลือกปฏิบัติต่อผู้ป่วยโรคติดเชื้อฯ ผู้เป็นพาหะ และผู้ป่วยที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคติดเชื้อฯ¹

และที่ด้านท้ายของหน้ามีเชิงอรรถปรากฏดังนี้:

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและการรักษาโรคติดเชื้อฯ ของสาธารณรัฐประชาชนจีน (นับแต่นี้เรียกว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและการรักษาโรคติดเชื้อฯ) รับรองในที่ประชุมครั้งที่ 6 ของคณะกรรมการสภาประชาชนแห่งชาติที่ 7 วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2532 ปรับปรุงแก้ไขในที่ประชุมครั้งที่ 11 ของคณะกรรมการสภาประชาชนแห่งชาติที่ 10 วันที่ 28 สิงหาคม 2547

และได้รับการตราเป็นกฎหมายตามคำสั่งที่ 17 ของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ในวันที่ 28 สิงหาคม 2547 มาตรา 16

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างสิ่งที่อ้างมาจากบทสัมภาษณ์ ที่เอเชียแคตตาลิสต์มีกับเสี่ยวฟาน (ไม่ใช่ชื่อจริง) เจ้าหน้าที่อพยพ ซึ่งเป็นผู้มีเชื่อในมณฑลเหอหนาน ประเทศจีน:

“ยาต้านไวรัสเริ่มไม่ได้ผล CD4 ของเราลดน้อยลงมาก และคนจำนวนมากเริ่มดื้อยาสูตรพื้นฐาน แต่ยาสูตรสำรองไม่ใช่ยาฟรี หลายคนจึงไม่ค่อยมีความหวังมากนัก”²

และที่ด้านท้ายของหน้ามีเชิงอรรถปรากฏดังนี้:

2. เสี่ยวฟาน เจ้าหน้าที่อพยพ.ด้านแอดส์ มณฑลเหอหนาน สัมภาษณ์กับเอเชียแคตตาลิสต์ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน สิงหาคม 2551

เชิงอรรถประกอบด้วยชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ (เป็นนามแฝงที่เขาตั้งขึ้นมาเอง) หน่วยงานที่ สัมภาษณ์ สถานที่ และเวลา

ต่อไปนี้เป็นเชิงอรรถสำหรับข้อเท็จจริงในรายงาน ผู้วิจัยคงไม่เอาคำให้การมาลงทั้งหมด เพราะไม่มีเนื้อที่พอ แต่ก็ใส่เชิงอรรถไว้เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าคำให้การเหล่านี้เป็นพื้นฐานของงานวิจัย:

“ไม่มีผู้ขายบริการคนไหนบอกในการให้สัมภาษณ์ในรายงานฉบับนี้ว่า ได้รับแจ้งจากแพทย์ ว่าได้รับเชื้อเอชไอวีมาจากผู้อื่น มีอยู่สองคนบอกว่ารู้ว่าตัวเองติดเชื้อจากการอ่านระเบียบคนไข้”³

และที่ด้านท้ายของหน้ามีเชิงอรรถปรากฏดังนี้:

3. เหม่ยหลี่ ผู้ขายบริการ ให้สัมภาษณ์กับเอเชียแคตตาลิสต์ มณฑลยูนนาน 2551 ผู้ห้สัมภาษณ์ ผู้ขายบริการ ให้สัมภาษณ์กับเอเชียแคตตาลิสต์ มณฑลเสฉวน 2551

ท่านสามารถดูตัวอย่างเชิงอรรถและวิธีใช้ได้ในภาคผนวก I

คำศัพท์ต่างๆ

ศัพท์บางตัวที่ใช้บ่อยๆ อาจเป็นคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคยสำหรับคนอื่น ให้ใส่คำศัพท์เต็มในครั้งแรกที่เขียนจากนั้นให้ใส่ตัวย่อในวงเล็บด้านขวามือ ยกตัวอย่างเช่น ท่านควรเขียนอธิบายคำศัพท์ อย่างเช่น “ชายผู้มีเพศสัมพันธ์กับชาย” (MSM) หรือชื่อต่างๆ อย่างเช่น “โครงการพัฒนาแห่งองค์การสหประชาชาติ” (UNDP) ให้ใส่คำศัพท์บางตัวไว้เพื่อเป็นคำศัพท์ที่คนอื่นไม่รู้

จัดให้มีผู้อ่านรายงานจากภายนอกและขอความเห็นจากพวกเขา

ร่างรายงานฉบับแรกย่อมไม่สมบูรณ์ ให้นำร่างไปพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้มีข้อสรุปตรงกันเกี่ยวกับหลักฐานที่ได้ และอาจจะดีกว่าถ้าปรึกษาเพื่อนร่วมงานซึ่งไม่ได้อยู่ในโครงการเดียวกันกับท่าน เพื่อให้ได้มุมมองใหม่ๆ ให้มองบทวิเคราะห์ของท่านจากหลายแง่มุม ซึ่งจะช่วยให้ออโต้แย้งของท่านหนักแน่นและครอบคลุมประเด็นต่างๆ

หลังจากทางองค์กรเห็นชอบกับร่างฉบับสุดท้าย ให้ขอความเห็นจากผู้อื่น หากท่านมีกลุ่มของพันธมิตรหรือที่ปรึกษาที่เชื่อถือได้ ขอให้พวกเขาเป็นผู้อ่านและเสนอแนะข้อแก้ไขสำหรับร่างรายงาน ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจะสามารถบอกได้ว่าเนื้อหาส่วนไหนไม่ชัดเจนหรือซ้ำซ้อน คนที่มีประสบการณ์ในการเขียนหรือในประเด็นนั้นๆ มากกว่า อาจช่วยให้เห็นข้อบกพร่องของออโต้แย้ง และจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาคณณที่มีผู้โต้แย้งบทสรุปของท่าน

หาเวลาอ่านความเห็นทั้งหมด ซึ่งอาจหมายถึงการศึกษาเพิ่มเติมในบางประเด็น หรือการรวบรวมข้อมูลสนับสนุนให้มากขึ้น เป็นสิ่งที่ควรทำเพื่อช่วยให้รายงานฉบับสุดท้ายดูหนักแน่นยิ่งขึ้น

บทสรุป

ในบทนี้ท่านได้ทราบถึงความสำคัญของการจัดระบบ การวิเคราะห์ การประมวลผล และการปกป้องข้อมูลดิบที่ได้ แม้จะดูเป็นงานที่น่ารำคาญ แต่ขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้ช่วยประกันให้หน่วยงานของท่านจัดทำรายงานที่ดีที่สุด รายงานที่เป็นกลางและแม่นยำจะช่วยสนับสนุนการรณรงค์ของท่านกับผู้เชี่ยวชาญ องค์กรสหประชาชาติและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งผู้มีอิทธิพลอื่นๆ

ในบทนี้ท่านได้เรียนรู้หัวข้อต่างๆ ดังนี้:

- การจัดระบบข้อมูล
- การวิเคราะห์และหาข้อสรุปจากงานวิจัย
- สัมภาษณ์เพิ่มเติม
- จัดทำโครงร่าง
- การเขียนรายงาน

ตอนนี้ท่านเข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ทั้งหมดเพื่อทำการวิจัยและเขียนรายงานขั้นสุดท้ายแล้ว โชคดีกับโครงการของท่าน!

ภาคผนวก I

บทตัดข้อจากรายงานฉบับที่เสร็จสมบูรณ์

ต่อไปนี้เป็นเนื้อหาที่คัดมาจากรายงานด้านสิทธิของเอเชียแคตตาลิสต์ เกี่ยวกับอุปสรรคการเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัสของเด็กในประเทศจีน ตัวแสดงค่าให้การของเด็ก การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และรายงานขององค์การสหประชาชาติและหน่วยงานอื่นๆ

ท่านสามารถอ่านรายงานฉบับเต็มเรื่อง “ข้าพเจ้าจะต่อสู้จนลมหายใจสุดท้าย: อุปสรรคต่อการรักษาเอ็ดส์ในบรรดาเด็กในประเทศจีน” ทั้งในภาษาอังกฤษและภาษาจีน www.asiacatalyst.org/news/ เป็นเนื้อหาที่แสดงถึงต้นทุนยาต้านไวรัสที่สูงมาก

เคน เลกินส์ (Ken Legins) จากยูนิเซฟรายงานว่า แม้แต่การเข้ารับตรวจหาเชื้อฟรี ผู้ป่วยก็ยังต้องจ่ายค่าสำลี ถุงมือ เข็ม และค่าใช้จ่ายเล็กๆ น้อยๆ อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนปฏิบัติ³

รายได้เฉลี่ยของคนในชนบทในจีนเมื่อปี 2551 อยู่ที่ 690 เหรียญสหรัฐฯ⁴ ที่มณฑลยูนนาน คนในชนบทที่นั่นมีรายได้โดยเฉลี่ยในปีเดียวกันที่ 3,102 หยวน (ประมาณ 453 เหรียญสหรัฐฯ)⁵ การเดินทางไปพบแพทย์แต่ละครั้งเพื่อรักษาอาการมีเชื้อเอชไอวี ต้องมีการจ่ายเงินจำนวนมาก ดังที่ รุยนา แม่ของเด็กที่มีแนวโน้มป่วยเพราะเชื้อเอชไอวีอธิบายว่า

บางคนไม่สามารถพาลูกไปโรงพยาบาลได้เลย (เพราะค่าใช้จ่ายสูง) พวกเขาพยายามซื้อหายามารักษาเอง หรือทำอย่างอื่นเท่าที่จะทำได้ ทำให้เด็กต้องตาย⁶

³ Ken Legins สัมภาษณ์ สิงหาคม 2551

⁴ Shirong Chen, “China rural-urban wage gap widens,” BBC News, 16 มกราคม 2552; <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7833779.stm>, เข้าถึงข้อมูล 15 มีนาคม 2552

⁵ รายได้เฉลี่ยของคนชนบทในยูนนานมากกว่า 3,000 หยวน Xinhua news agency, 1 กุมภาพันธ์ 2552; http://www.yn.xinhuanet.com/newscenter/2552-02/01/content_15565752.htm, เข้าถึงข้อมูล 15 มีนาคม 2552

⁶ รุยนา แม่ผู้มีเชื้อของลูกที่ยังไม่ได้รับการตรวจหาเชื้อ เอชไอวีแคตตาลิสต์ สัมภาษณ์, Yunnan, กรกฎาคม 2551

หมายถึงว่าบางครอบครัวต้องประสบกับทางเลือกที่ยากลำบาก ผู้ป่วยรายหนึ่งบอกว่า ถูกบังคับให้เลิกรักษาลูกที่เป็นผู้มีเชื้อฯ เพราะไม่สามารถแบกรับค่าใช้จ่ายของโรงพยาบาลที่สูงได้อีกต่อไป⁷ ครอบครัวอื่นๆ บอกว่าต้องขายหรือธุรกิจหรือรถ เพื่อหาเงินมาจ่ายค่ารักษาให้กับเด็ก⁸ เด็กผู้ชายคนหนึ่งเขียนบอกว่า พี่สาวต้องลาออกจากมหาวิทยาลัยที่อยากเรียน เพื่อให้พ่อแม่สามารถนำเงินออมมาเป็นค่ารักษาพยาบาลได้⁹ ชิงหลู อธิบายว่าต้นทุนการรักษาพยาบาลทำให้เกิดผลกระทบอย่างไรต่อครอบครัวของเธอ

ก่อนจะป่วยเป็นโรคนี้ ไม่ใช่ว่าครอบครัวของหนูจะมีเงินมาก เราแค่เป็นคนชั้นกลางเท่านั้น แต่ตอนนี้เราคิดหนักมาก...(และ) มันน่าอายและไม่ดีเลยที่ต้องบากหน้าไปยืมเงิน เราไม่มีอะไรเหลือนอกจากสถานที่ที่อยู่¹⁰

เมื่อเร็วๆ นี้รัฐบาลจีนได้ประกาศแผนปฏิรูปนโยบายในวงกว้าง เพื่อเพิ่มหลักประกันด้านสุขภาพให้กับพลเมืองชาวจีนมากขึ้น¹¹ ฉีเจียง มณฑลเจ้อเจียงก็ได้ดำเนินการสนับสนุนค่าใช้จ่ายการรักษาด้วยเอชไอวี/เอดส์ โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักประกันด้านสุขภาพของมณฑล ซึ่งแต่ก่อนไม่มีนโยบายเช่นนี้¹² แต่ในปัจจุบัน คนทำงานด้านสงเคราะห์และพ่อแม่ของเด็กผู้มีเชื้อฯ จำนวนมากรู้สึกร่วมกับความโกรธเคืองที่หลู่หลั่นมี เธอเป็นแม่ผู้มีเชื้อฯ และลูกของเธอก็มีเชื้อฯ:

รัฐบาลบอกว่าจะดูแลผู้มีเชื้อฯ แต่ก็เป็นแค่คำพูดเท่านั้น (โครงการต่างๆ) มีมากมายอย่างโครงการฟรีสี่อย่าง ดูแลหนึ่งอย่าง แต่...ไม่มีการดำเนินงาน เป็นแค่สิ่งที่อยู่ในกระดาษ¹³

⁷ หลิวฟาง สัมภาษณ์, สิงหาคม 2551

⁸ ชิงหลู สัมภาษณ์, มิถุนายน 2551; หลิวฟาง สัมภาษณ์, สิงหาคม 2551

⁹ จากไดอารี่ของเสี่ยวหลิว สิงหาคม 2551

¹⁰ ชิงหลู สัมภาษณ์, มิถุนายน 2551

¹¹ "Chinese Pin Hope on New Healthcare Reform Plan," Xinhua News Agency, 22 มกราคม 2552, http://news.xinhuanet.com/english/2552-01/22/content_10703561.htm.

¹² "HIV Treatment Covered by Social Insurance," China Daily, 4 มีนาคม 2547

¹³ หลู่หลั่น แม่ผู้มีเชื้อฯ ของลูกผู้มีเชื้อฯ เอเชียแคตตาลิสต์ สัมภาษณ์ ยูนาน ประเทศจีน กรกฎาคม 2551

ภาคผนวก II

รู้ถึงสิทธิตนเอง

ในการเขียนรายงาน ท่านควรศึกษานโยบายและกฎหมายระดับประเทศของท่านเอง รวมทั้งกฎหมายสิทธิระหว่างประเทศ ข้อมูลสั้นๆ ต่อไปนี้ให้ภาพรวมของสิทธิสากลที่เกี่ยวข้องกับเอชไอวี/เอดส์ สำหรับข้อมูลโดยละเอียดโปรดรอคู่มือหนังสือฉบับแรกของชุดหนังสือนี้คือ ศึกษา (Know It): กรอบคิดด้านสิทธิ (The Rights Framework)

เอชไอวี/เอดส์และสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ

มนุษย์ทุกรูปนามไม่ว่าจะมีเพศ สีดวง ภาษา ชาติพันธุ์ สัญชาติ หรือปัจจัยอื่นๆ อย่างไรต่างมีสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน สิทธิขั้นพื้นฐานเหล่านี้ได้รับการกำหนดเป็นครั้งแรกในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยประเทศภาคีขององค์การสหประชาชาติภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นับแต่นั้นมาก็ถูกทำลายหลายครั้งโดยรัฐบาลทั่วโลก และยังคงถูกทำลายจนถึงปัจจุบัน จากการทำงานร่วมกับนักกิจกรรมและผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิ องค์การสหประชาชาติยังได้ร่างและรับรองสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอีกหลายฉบับ ซึ่งเป็นพื้นฐานกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ¹⁴

¹⁴ นอกจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กฎหมายด้านสิทธิที่สำคัญอื่นๆ ประกอบด้วย กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination-CERD) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อสตรี (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-CEDAW) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment

กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศไม่ได้มีอำนาจผูกมัดเดียวกับกฎหมายในประเทศ โดยส่วนใหญ่แล้ว ท่านไม่สามารถฟ้องร้องคดีต่อศาลในประเทศ โดยอ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศได้ บางประเทศให้สัตยาบันรับรองกฎหมายด้านสิทธิ เป็นเหตุให้รัฐบาลมีพันธกรณีต้องนำเนื้อหากฎหมายเหล่านี้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายในประเทศ เพื่อให้มีผลบังคับใช้ แต่ประเทศอื่น ๆ อาจไม่ได้ให้สัตยาบันต่อกฎหมายเหล่านี้ แต่ก็ยังคงต้องปฏิบัติตามอยู่ดี

แม้ว่าโดยปรกติแล้ว ท่านจะไม่สามารถฟ้องร้องกล่าวหารัฐบาลว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนของท่านได้ แต่ท่านก็สามารถใช้มาตรฐานระหว่างประเทศเหล่านี้เพื่อการรณรงค์ได้ โดยสามารถอ้างอิงถึงกฎหมายด้านสิทธิเหล่านี้เวลาเขียนรายงานหรือประชุมกับองค์การสหประชาชาติหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งยังทำให้งานวิจัยที่ท่านมีพลังและหนักแน่นมากขึ้น

ในสภาพการณ์บางอย่าง รัฐบาลสามารถชะลอการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมายเหล่านี้ได้ หมายถึงการชะลอการบังคับใช้ในช่วงที่เกิดวิกฤตรุนแรง ไม่เช่นนั้นก็ต้องปฏิบัติตามและไม่ละเมิดสิทธิพื้นฐานเหล่านี้

ต่อไปนี้เป็นรายชื่อสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานบางประการที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการศึกษาการละเมิดด้านเอดส์ กลุ่มผู้ถูกกระทำมักเผชิญการละเมิดสิทธิเหล่านี้ และยังมีกรอ้างอิงเนื้อหาจากกฎหมายที่เรียกได้ว่าเป็นพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ อันประกอบด้วยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กรุณาอ่านสิทธิแต่ละข้อต่อไป และลองพิจารณาว่ามีตัวอย่างจากในชุมชนหรือบุคคลที่ท่านรู้จักหรือไม่

1. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด - บุคคลจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ (ICCPR, ข้อ 6)
2. สิทธิที่จะปลอดภัยจากการทรมาน - บุคคลจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ และบุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมของบุคคลนั้นมิได้ (ICCPR, ข้อ 7)

or Punishment-CAT) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child-CRC) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของคนงานอพยพและสมาชิกครอบครัว (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families-ICRMW) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD)

3. สิทธิที่จะได้รับความเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติ - การเลือกปฏิบัติหมายถึงการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันโดยเหตุผลด้านเพศ ความเป็นมา ความเห็น หรือสุขภาพ บุคคลทุกคนพึงเข้าถึงบริการของรัฐด้วยความเท่าเทียม (ICCPR, ข้อ 26)
4. สิทธิที่จะได้รับอิสรภาพและความปลอดภัย - บุคคลไม่พึงถูกจับกุมหรือควบคุมตัวโดยปราศจากสาเหตุ การควบคุมตัวและจับกุมจะต้องกระทำตามขั้นตอนปฏิบัติที่กำหนดไว้ในกฎหมาย (ICCPR, ข้อ 9)
5. มาตรฐานหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง - บุคคลที่ถูกควบคุมตัวต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรีและด้วยความเคารพ (ICCPR, ข้อ 10) กฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ จำนวนมากกำหนดรายละเอียดมาตรฐานการควบคุมตัว รวมทั้งมาตรฐานหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners)
6. สิทธิที่จะมีงานทำ - บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะมีงานทำ รวมทั้งสิทธิที่จะมีโอกาสหาเลี้ยงชีพด้วยงานที่ตนเป็นผู้เลือกหรือยอมรับ (ICESCR, ข้อ 6)
7. สิทธิที่จะได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างเพียงพอ - บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างเพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว รวมทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า น้ำ และสิทธิที่จะปลอดภัยจากความหวาดกลัว (ICESCR, ข้อ 11)
8. สิทธิด้านสุขภาพ - บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานสุขภาพทางกายและใจ ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะควบคุมร่างกายตนเอง (เสรีภาพทางเพศและการสืบพันธุ์) และสิทธิที่จะปลอดภัยจากการทรมานหรือการบังคับเพื่อทดลองทางการแพทย์ รวมทั้งสิทธิที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้ (โครงสร้างพื้นฐานหรือบริการต่าง ๆ) ที่มีอยู่ในประเทศ ในทางปฏิบัติหมายถึงว่ารัฐมีสิทธิที่จะประกันว่าบุคคลทุกคนในประเทศจะสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการที่ส่งผลดีต่อสุขภาพซึ่งมีอยู่ในประเทศนั้น (ICESCR, ข้อ 12)
9. สิทธิที่จะได้รับการศึกษา - บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา และการศึกษาในชั้นประถมเป็นสิ่งสมควรจัดให้และไม่คิดมูลค่าต่อทุกคน (ICESCR, ข้อ 13)
10. สิทธิด้านความคิด - บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพด้านความคิด ความเห็น และศาสนา (ICCPR, ข้อ 18)
11. สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการรวมตัวและชุมนุม - บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะรวมตัวอย่างสงบในที่สาธารณะ และจัดตั้งองค์กร รวมทั้งสหภาพแรงงาน ประเทศต่าง ๆ อาจจำกัดสิทธิเหล่านี้ได้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ แต่ต้องเป็นการจำกัดสิทธิที่มีเหตุผลเหมาะสม และต้องไม่เป็นเหตุทำให้ไม่สามารถเดินขบวนหรือจัดตั้งกลุ่มได้ (ICCPR, ข้อ 21-22)

12. สิทธิที่จะสมรส - ผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิที่จะสมรส (ICCPR, ข้อ 23) กฎหมายระหว่างประเทศไม่ได้ระบุว่า เป็นสิทธิที่จะแต่งงานกับเพศตรงข้ามเท่านั้นหรือไม่
13. สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น - บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและแบ่งปันข้อมูลสนเทศ รวมทั้งข้อมูลด้านสาธารณสุข ในเวลาเดียวกัน ทุกคนควรใช้สิทธิดังกล่าวด้วยความเคารพต่อชื่อเสียงของบุคคลอื่น รัฐสามารถจำกัดสิทธินี้ได้เพื่อปกป้องความมั่นคงแห่งชาติ ความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ และเพื่อสาธารณสุข หลายประเทศเห็นไม่ตรงกันว่า จะสามารถจำกัดสิทธินี้ได้หรือไม่และอย่างไร (ICCPR, ข้อ 19)
14. สิทธิของชนกลุ่มน้อย - สมาชิกของชนกลุ่มน้อยด้านชาติพันธุ์ ภาษา หรือศาสนา มีสิทธิที่จะปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตนเอง ปฏิบัติตามหลักศาสนาของตน และใช้ภาษาของตน (ICCPR, ข้อ 27)

สิทธิด้านสุขภาพ

ข้อ 12 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR) รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมี “สุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้” หมายถึงว่ารัฐบาลควรประกันว่าบุคคลทุกคนในประเทศสามารถเข้าถึงมาตรฐานของบริการสุขภาพที่สูงเช่นเดียวกัน โดยไม่คำนึงว่าบุคคลดังกล่าวคือใคร หรือมีเงินทองมากน้อยเพียงใด ในเวลาเดียวกัน ผู้เขียนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตระหนักดีว่าบางประเทศอาจมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าประเทศอื่น แทนที่จะกำหนดให้ประเทศทุกแห่งพัฒนาให้มีมาตรฐานด้านสุขภาพแบบเดียวกันโดยทันที แต่มีการกำหนดให้รัฐต่างๆ ที่ให้สัตยาบันต่อกติกาที่จะต้อง “ปฏิบัติให้สำเร็จตามขั้นตอน” ซึ่งสิทธิ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง แต่ละประเทศต้องมีแผนการเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าสำหรับทุกคนในโลกเพื่อให้เข้าถึงมาตรฐานบริการด้านสุขภาพที่สูงแบบเดียวกัน

คณะกรรมการด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม องค์การสหประชาชาติ (United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ดูแลการปฏิบัติตามกติกา ยังได้ตีพิมพ์ความเห็นทั่วไป (General Comments) ซึ่งอธิบายด้วยบทเหล่านี้อย่างละเอียด ความเห็นทั่วไปที่ 14 ว่าด้วยสิทธิด้านสุขภาพกำหนดให้รัฐไม่เพียงต้องจัดให้มีการดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึงที่และอย่างเหมาะสม หากยังต้องแก้ไขปัญหาในขั้นพื้นฐานเพื่อช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพดี อย่างเช่น การเข้าถึงการศึกษาและข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ การเข้าถึงแหล่งอาหาร แหล่งโภชนาการ และที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและพอเพียง และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี

คณะกรรมการได้จำแนกพันธุกรรมหลักที่รัฐแต่ละแห่งต้องปฏิบัติโดยทันที โดยประกอบด้วย

- การจัดให้มียาพื้นฐานตามที่กำหนดในแผนปฏิบัติการด้านยาพื้นฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO Action Program on Essential Drugs)
- การรับรองยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการด้านสุขภาพแห่งชาติ และ
- การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการด้านสุขภาพแห่งชาติ

แนวปฏิบัติระหว่างประเทศด้านเอชไอวี/เอดส์และสิทธิมนุษยชน (International Guidelines on HIV/AIDS and Human Rights)

แนวปฏิบัติระหว่างประเทศด้านเอชไอวี/เอดส์และสิทธิมนุษยชนเป็นฉบับที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งซึ่งช่วยให้รัฐภาคีขององค์การสหประชาชาติจัดทำโครงการและนโยบายเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเอชไอวี/เอดส์ มีการรับรองโดยองค์การสหประชาชาติเมื่อปี 2539 ทั้งนี้เพื่อช่วย “เปลี่ยนมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศให้กลายเป็นการปฏิบัติในบริบทของเอชไอวี/เอดส์” ทั้งนี้เพื่อลดการแพร่กระจายและผลกระทบของเอชไอวี/เอดส์¹⁵

แนวปฏิบัติทั้ง 12 ข้อครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้ กรอบระดับประเทศ ความเป็นภาคีของชุมชน กฎหมายสาธารณสุข ระบบกฎหมายอาญาและราชทัณฑ์ กฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติ ระเบียบว่าด้วยสินค้า บริการ และข้อมูลสนเทศ บริการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย กลุ่มผู้หญิง เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่เลือกปฏิบัติ มาตรฐานของภาครัฐและเอกชน การติดตามและบังคับใช้ด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐและความร่วมมือระหว่างประเทศ

โดยเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญรวมทั้งที่เกี่ยวกับสิทธิด้านสุขภาพ และยังคงครอบคลุมมากกว่าตัวบทของกติกาที่มีอยู่ โดยการยอมรับว่ามาตรฐานและกฎหมายอย่างเป็นทางการอาจไม่พอเพียงเสมอไป อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านลบและการส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน ข้อเสนอแนะเหล่านี้แม้จะไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย แต่ก็มีประโยชน์ที่จะอ้างถึงเวลาเขียนรายงานการตรวจคัดด้านสิทธิมนุษยชน

¹⁵ HIV/AIDS and Human Rights International Guidelines, 2nd International Consultation on HIV/AIDS and Human Rights (United Nations, Geneva, 1998), p. 3.

กรณีศึกษา | รายงานเกี่ยวกับผู้ใช้ยาในประเทศไทย

ในรายงาน การปฏิเสธอย่างเลียดเย็น มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์และชีวแมนไรท์ว็อชต์สรุปว่าความล้มเหลวของรัฐบาลไทยในการให้บริการด้านเอชไอวี/เอดส์ที่เป็นองค์ร่วมกับผู้เข้ายาตามมาตรฐานระหว่างประเทศ เป็นการละเมิดพันธกรณีของรัฐบาลที่จะต้องคุ้มครองและปฏิบัติให้สิทธิด้านสุขภาพเป็นจริง

เนื้อหาส่วนหนึ่งของรายงาน การปฏิเสธอย่างเลียดเย็น ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์และชีวแมนไรท์ว็อชต์ เน้นที่ความเห็นทั่วไปที่ 14 ซึ่งมีข้อกำหนดให้รัฐประกันการปฏิบัติตามพันธกรณีหลักที่เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการประกันให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ แต่ผู้เข้ายาด้วยการฉีดยาในประเทศไทยไม่มีสิทธิดังกล่าว

ในรายงานฉบับนี้ มูลนิธิรณรงค์เพื่อการรักษาเอดส์และชีวแมนไรท์ว็อชต์เตือนรัฐบาลไทยว่าการที่ได้ให้สัตยาบันรับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หมายถึงรัฐบาลมีพันธกรณีต้อง “ดำเนินการอย่างรวดเร็วและเป็นผลเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลในการทำให้ (สิทธิ) กลายเป็นความจริงอย่างบริบูรณ์”¹ ข้อเสนอแนะของรายงานประกอบด้วยข้อเรียกร้องให้มีแผนซึ่งกำหนดเวลาและรายละเอียดอย่างชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อผู้เข้ายาด้วยการฉีดยาในระบบสาธารณสุข

Asia Catalyst, Dongjen Center for Human Rights Education and Action, and Thai AIDS Treatment Action Group would like to thank the following donors for their support:

Levi Strauss Foundation
Open Society Foundations
Seven Sisters
US-China Legal Cooperation Fund

Know It, Prove It, Change It: A Rights Curriculum for Grassroots Groups in English, Chinese and Thai

เข้าใจ พิสูจน์ และเปลี่ยนแปลง
หลักสูตรสิทธิศึกษาสำหรับกลุ่มที่ทำงานในชุมชน
ทั้งในภาษาจีน อังกฤษ และไทย

了解，证实，改变：
面向草根机构的人权课程
英文，中文，泰语